gabriel constantinescu

evreii în românia

Din publicațiile fundației culturale FRONDE

1. * * *: *Publicațiile scoase din circulație până la 1 iunie 1946,* 1994.
2. Eugen Măgirescu, *Moara dracilor,* 1994.
3. Lucian Blaga, *Curs de filosofia religiilor,* 1994.
4. Mihail Sturza, *România și sfârșitul Europei,* 1994.
5. Ana Selejan, *Literatura în totalitarism (anul 1954),* 1996.
6. Pamfil Șeicaru, *DOTLA,* 1996.
7. Zaharia Bena, *Cântece și hore culese din gura poporului,* 1996.
8. Israël Shahak, *Povara a trei milenii de istorie și de religie iudaică,* 1997.
9. Giovanni Papini, *Cartea Neagră,* 1997.
10. Radu Cărpinișianu, *Suferință și speranțe,* 1997
11. Roger Garaudy, *Miturile fondatoare ale politicii israeliene,* 1998.
12. Julius Evola, *Naționalism și asceză,* 1998.
13. Ilariu Dobridor, *Decăderea dogmelor,* 1999.
14. Dumitru Furdui, *Teatrul în comunism,* 1999

În curs de apariție

H. St. Chamberlain, *Geneza secolului al XIX-lea.*

Gabriel Constantinescu

Evreii în România

Pe copertă:
Nicolae Grigorescu,
Evreu în caftan

I.S.B.N. 973 - 994661-3-1

Gabriel Constantinescu

evreii în românia

(secolele XVI-XX)

FRONDE
Alba Iulia - Paris
2000

În loc de prefață

Problema evreiască

Publicarea unui studiu cu tema "Evreii în România" își găsește justificarea în constatarea că, cel puțin în trecut, acolo unde își afirma prezența fie și numai un singur evreu, automat își făcea apariția o "problemă evreiască". Or cum în spațiul etnic românesc au existat perioade în care prezența evreilor a atins cote neegalate în celelalte țări europene, este firesc să fi existat o "problemă evreiască" endemică, manifestată sub forma unor stări conflictuale, adeseori grave, între populația autohtonă românească și evreii venetici.

Reprezentanții evreimii denumesc atitudinea de adversitate manifestată de "gentili" (neevrei) față de evrei - "antisemitism". Termenul a fost creat în anul 1879 de scriitorul evreu de limbă germană Wilhelm Marr, autorul eseului *Der Sieg des Judentums über das Germanentum* (*Victoria iudaismului asupra germanității*). Sub aspect semantic termenul este însă impropriu, deoarece aria sa de cuprindere este limitată la poporul evreu, nu la toate semințiile semite (în rândul cărora, cel puțin sub aspect numeric, arabii ocupă o poziție predominată). Prin urmare, sensul propriu al termenului de *antisemitism* este cel de "antiiudaism" sau "antievreism". Cum însă, într-un timp relativ scurt, termenul creat de W. Marr s-a

împământenit cu înțelesul de "antiiudaism", ne vom alinia consensului actual, şi vom înțelege prin "antisemitism", aşa cum precizează majoritatea dicționarelor enciclopedice, *doctrina adoptată de cei care se opun influenței specifice exercitate de evrei, cerând ca împotriva lor să fie luate măsuri discriminatorii.*

"Pentru mulți istorici - scrie François de Fontette, în *Histoire de l'antisémitisme* (P. U. F., Paris, 1982, p. 9) - antisemitismul este un fenomen permanent în spațiu şi, mai cu seamă, în timp. Theodor Mommsen îl consideră «la fel de vechi ca însuşi iudaismul», punct de vedere împărtăşit şi de Théodore Reinach. Renan constată îndelungata sa existență, iar Moise Engelsohn crede că antisemitismul s-a născut odată cu «naşterea iudaismului, în momentul încheierii pactului sacru între Dumnezeu şi Avraam». Numeroşi alți autori creştini, catolici şi protestanți, ajung la concluzii analoage, studiile lor având ca temă antisemitismul permanent, care a dominat, cu precădere, sfârşitul secolului trecut şi prima jumătate a secolului nostru".

În replică la punctul de vedere care consideră antisemitismul "la fel de vechi ca însuşi iudaismul", istoricii evrei se străduiesc să-i dateze actul de naştere mult mai recent: odată cu apariția creştinismului. În lucrările sale *Jésus et Israël* şi *Genèse de l'antisémitisme* (*Iisus şi Israel* şi *Geneza antisemitismului*), istoricul evreu Jules Isaac încearcă să găsească originile antisemitismului în creştinism. Pe aceaşi linie se înscrie şi lucrarea în patru volume a lui Leon Poliakov, *Istoria antisemitismului* (lucrare tradusă şi în limba română, primele două volume fiind apărute la Editura Hasefer). Intenția de a-i exonera pe antici de învinuirea de antisemitism şi de a pune în sarcina Bisericii creştine persecuția organizată şi sistematică a evreilor (antisemitismul fiind considerat unul dintre punctele doctrinare ale Bisericii întemeiate de Iisus Hristos) apare în modul în care a fost periodizată tema tratată. Primul volum al *Istoriei antisemitismului* poartă subtitlul "*De la*

Hristos la evreii de curte ", ceea ce vrea să sugereze că antisemitismul şi Biserica creştină apar concomitent pe scena istoriei, ele fiind într-un anumit fel fenomene complementare. Cu toate acestea, Poliakov nu poate scoate din cuprinsul tratatelor consacrate de istorie universală consemnarea existenței unui antisemitism precreştin, pe care, înaintea istoricilor, îl menționează, cu tot dramatismul în care s-a consumat, Biblia. Prin urmare, înainte de a trece la analiza istorică a modului în care a evoluat corelația "Biserică-antisemitism", Poliakov inserează în ampla sa lucrare un capitol introductiv intitulat "Antisemitismul în antichitatea păgână". Din păcate, din acest capitol lipsesc mărturiile biblice şi egiptene despre existența unui antisemitism virulent, manifestat cu mult înaintea apariției antisemitismului de inspirație creştină, după cum literatura cu conținut antisemit din antichitatea elenistică şi romană este tratată numai fugar şi fragmentar.

O poziție ceva mai nuanțată în problema originii şi a formelor de manifestare ale antisemitismului este exprimată de Hannah Arendt în studiile sale asupra poblemei evreieşti. Autoarea acestor studii atrage atenția asupra unei erori comise frecvent: "confundarea a două realități total diferite: antisemitismul ideologic laic din secolul al XIX-lea, care apare sub această denumire după 1870, şi ura împotriva evreilor, de origine religioasă, inspirată de ostilitatea reciprocă a celor două credințe religioase antagoniste". Un punct de vedere în care transpare rolul şi importanța dobândite de evreime după cel de al doilea război mondial, pe care nu greşim afirmând că nu l-au câştigat nici democrațiile occidentale, nici comunismul, ci fiii lui Israel, "poporul ales". Prin victoria dobândită, nu atât pe câmpurile de luptă, cât pe tărâm ideologic, evreii şi-au văzut împlinită aspirația de stăpânire a lumii. Astăzi omenirea trăieşte *momentul iudaic,* iar faptul că cercetătorii evrei îşi concentrează atenția asupra raporturilor dintre evrei şi "gentili" din perioada pe care Hannah Arendt o eticheta cu denumirea de

"antisemitismul ideologic laic" (secolul al XIX-lea), culminând cu *Şoah*-ul, este explicabil. Pe noi românii, însă, evoluţia raporturilor cu evreimea ne interesează pe tot întinsul existenţei noastre ca naţiune, nu numai pe anumite porţiuni, aşa cum procedează majoritatea cercetătorilor evrei care abordează această problemă. Un argument care justifică apariţia acestei lucrări.

Pentru a ilustra punctul de vedere iudaic în problema relaţiilor dintre minoritatea evreiască din România şi populaţia majoritară autohtonă, din vasta bibliografie evreiască dedicată acestui subiect, am ales cartea publicistului evreu francez Bernard Lazare (1865-1903), intitulată *L'Antisémitisme - son histoire et ses causes* (*Antisemitismul - istoria şi cauzele sale*), publicată la Paris în 1894. Deşi rostul iniţial al cărţii lui Bernard Lazare a fost de a răspunde publicaţiilor antisemite ale lui Edouard Drumont (1844-1917), ea s-a impus prin temeinicia documentaţiei, devenind studiul de referinţă în acest domeniu. O poziţie pe care o păstrează până în zilele noastre, la mai bine de o sută de ani de la apariţie, fapt confirmat prin reeditarea ei în colecţia de prestigiu *La vieille taupe-Organe critique et d'orientation postmessianique* (*Bătrâna cârtiţă - Organ de critică şi de orientare postmesianică*).

În capitolul VIII, intitulat "L'antijudaïsme legal modern" ("Antiiudaismul legal modern"), Bernard Lazare face următoarele precizări, de pe poziţie iudaică, în problema "evreilor în România":

"Evreii stabiliţi în România, adică în ţările moldo-valahe, după secolul XIV nu au sosit masiv ca la începutul acestui secol [sec. XIX- n.n.], când în urma emigrării din Ungaria [referire la Austro-Ungaria- n.n.] şi Rusia au atins numărul de trei sute de mii. O lungă perioadă de timp evreii au avut o existenţă liniştită. Ei depindeau de boierii care conduceau ţara şi care le arendau vânzarea băuturilor spirtuase, domeniu în care boierimea deţinea monopolul. Îndeplinind funcţiile de colectori de taxe, agenţi fiscali şi intermediari de tot soiul, evreii au devenit utili şi necesari, boierii

le-au acordat numeroase privilegii, astfel că nu aveau a se teme decât de excesele de superstiţii şi de izbucnirile de mânie ale populaţiei. Persecuţia oficială împotriva evreilor nu a început decât în 1856, când României i s-a permis să aibă un regim reprezentativ şi ca urmare puterea politică a fost preluată de burghezie. Tratatul de la Paris din 1858, care a precedat unirea Moldovei cu Valahia, recunoştea moldo-valahilor, fără deosebire de religie, accesul la drepturile civile. Dar în pofida textului formal al tratatului, evreii au fost excluşi de la avantajele de care se bucura populaţia indigenă şi, la obiecţiunile ridicate de evrei, guvernul român a răspuns că evreii erau străini. Cu timpul, măsurile restrictive s-au agravat. Israeliţii nu puteau deţine funcţii publice, li s-a retras dreptul de a avea domiciliu permanent la sate, nu le era îngăduit să posede imobile în mediul rural, precum nici terenuri agricole şi vii. Le era interzis să ia moşii în arendă, să deţină hoteluri şi cabarete, să vândă alcool, să aibă servitori creştini şi să construiască noi sinagogi. Unele dintre aceste decizii erau luate arbitrar de municipalităţi; în alte localităţi, dimpotrivă, evreii erau toleraţi. Această stare de lucruri a durat până în anul 1867. În acea perioadă, ministrul Ion Brătianu a publicat o circulară prin care se reamintea că evreii nu aveau dreptul să locuiască în mediul rural şi nici să arendeze terenuri agricole. În urma acestei circulare, evreii au fost izgoniţi din satele în care locuiau, fiind condamnaţi ca vagabonzi, abuzuri care au durat până în anul 1877. În general, aceste expulzări erau provocate de mişcări izbucnite în Bucureşti, Iaşi, Galaţi, Tecuci şi în alte localităţi, mişcări care aveau drept consecinţe profanarea cimitirelor evreieşti şi incendierea sinagogilor.

Care au fost - şi încă sunt - cauzele acestei legislaţii şi animozităţii manifestate de români faţă de evrei? Ele nu sunt cauze exclusiv religioase şi, deşi persistă încă prejudecăţi atavice, nu este vorba de un conflict confesional. În momentul formării României, evreii români constituiau în ţările moldo-valahe aglomeraţii complet

separate de majoritatea populației. Portul lor era specific, locuiau în cartiere separate și vorbeau un jargon iudeo-german care-i deosebea de restul populației. Evreii trăiau sub autoritatea rabinilor, talmudiști limitați, spirite mărginite, ignoranți care, din pricina educației primite în școlile lor (*Heder*), contribuiau la perpetuarea înapoierii lor intelectuale.

Evreii au devenit victimele acestei izolări, izolare care i-a făcut dependenți de rabbaniții care îi îndrumau. În această țară care tocmai se năștea, care își dobândea o identitate națională și tindea spre unitate, pasiunile patriotice erau exacerbate cu precădere. A luat ființă un panromânism, asemănător cu pangermanismul sau cu panslavismul; se discuta despre rasa românească, despre integritatea și despre puritatea ei, despre primejdia de a fi alterată. S-au format asociații pentru a rezista invaziei străine și în primul rând invaziei iudaice. Corpul didactic, învățătorii, profesorii secundari și profesorii universitari au fost sufletul acestor societăți; ei au fost, ca și în Germania, cei mai activi antisemiți. Profesorimea reproșa evreilor că se constituie ca un Stat în Stat, ceea ce era adevărat, și - eternă contradicție a antiiudaismului - se făceau legi care să-i mențină în această situație. Se afirma că educația iudaică deformează mințile celor care o primesc, că ea îi face pe evrei inapți pentru viața socială, ceea ce era de fapt exact, iar consecința interzicerii evreilor de a beneficia de instrucția pe care o primeau creștinii îi împiedica să se ridice deasupra înapoierii în care se găseau.

Profesorii universitari nu au fost însă singurii antisemiți în România; alături de motivația patriotică a antisemitismului, au existat și cauze economice. Acestea au apărut odată cu ascensiunea burgheziei, care generează antisemitism, deoarece clasa burgheză, formată din comercianți și industriași, era în concurență cu evreii, care-și desfășurau activitatea, în exclusivitate, în comerț și industrie. Prin urmare, burghezia autohtonă avea tot interesul să fie votate legi protecționiste, legi care nu-i nominalizează pe evrei, dar care

în realitate au rostul să pună piedici în calea dezvoltării economice a acestora, ei constituind cea mai gravă primejdie pentru economia românească. Burghezia autohtonă instigă populația la mișcări antisemite, după care reprezentanții ei din Parlament propun reglementări în sensul dorit de agitatori. Astfel, putem reduce toate cauzele care conduc la antisemitism la una singură: *protecționismul național*. Un protecționism gândit cu șiretenie, căci în timp ce evreilor le erau refuzate drepturile civile, ei erau obligați să presteze serviciul militar. O gravă contradicție, căci o persoană care nu se bucură de cetățenie nu poate să facă parte dintr-o armată națională."

Remarcabil în analiza lui Bernard Lazare asupra manifestărilor antisemite este faptul că nu se limitează la depistarea focarelor de antisemitism și a categoriilor sociale și profesionale care întrețin un climat de adversitate față de evrei. În capitolul XIII al cărții sale, intitulat "Les Juifs et les transformations de la société - Les causes politiques et religieuses de l'antisémitisme ("Evreii și transformările societății - Cauzele politice și religioase ale antisemitismului"), el deschide "cutia Pandorei" - modul în care este percepută de antisemiți activitatea desfășurată de evrei împotriva comunităților majoritare de "gentili", cu precădere împotriva comunităților creștine ("ostilitatea reciprocă a celor două credințe religioase", de care vorbește Hannah Arendt). Dar iată cum sună cuvintele pe care Bernard Lazare le pune în gura antisemiților: "Deîndată ce evreul intră într-o comunitate, el devine agent perturbator, acționând ca o cârtiță la distrugerea temeliilor seculare pe care au fost clădite statele creștine. Astfel se explică decreptitudinea popoarelor, decadența și degradarea lor intelectuală și morală [...] Prin prezența sa, evreul acționează ca un distrugător; el distruge, perturbă și provoacă reacțiuni din cele mai teribile. Introducerea evreului în mijlocul unei națiuni este funestă pentru acea națiune; acceptându-l pe evreu, națiunile mor [...] Evreul nu

se mulţumeşte să descreştineze, el iudaizează; el distruge credinţa catolică sau pe cea protestantă [Bernard Lazare şi-a orientat studiul spre problemele occidentale; prin urmare, nu trebuie să surprindă faptul că ortodoxia nu este menţionată - n.n.]; el nu numai că provoacă indiferenţa religioasă, dar le impune celor a căror credinţă a ruinat-o, concepţia sa despre lume, despre morală şi despre viaţă. El lucrează la opera sa seculară: distrugerea credinţei creştine".

Acţiunea de iudaizare a comunităţilor creştine, desfăşurată de evreimea mondială prin intermediul ideilor şi organizaţiilor de inspiraţie iudaică (curentele filozofice ateiste, materialiste, pozitiviste etc., indiferentismul religios, lojile masonice, larg deschise neevreilor cu poziţii dominante în societate, sectele religioase care au misiunea să submineze dogma creştină despre Biserică - "Una Sfântă, Sobornicească şi Apostolească", asociaţiile şi fundaţiile pseudo-culturale de inspiraţie iudaică, organizaţiile filantropice şi umanitare patronate de evrei, băncile transnaţionale cu capital evreiesc care stăpânesc finanţele lumii ş. a. m. d.), a constituit o permanenţă în evoluţia Europei după succesul repurtat de Revoluţia franceză, nu atât asupra regalităţii Franţei, cât asupra Bisericii creştine. Metodele folosite în scopul descreştinării şi iudaizării sunt de o varietate impresionantă. Cele mai perfide sunt însă acelea care urmăresc subminarea temeiurilor credinţei creştine, în primul rând negarea dumnezeirii Mântuitorului Iisus Hristos, şi apoi a tuturor adevărurilor fundamentale ale creştinătăţii, aşa cum au fost ele formulate de Biserică, pe baza Sfintei Scripturi şi Sfintei Tradiţii, de către Sfinţii Apostoli, Sinoadele ecumenice şi Sfinţii Părinţi, atât cei ai Bisericii răsăritene, cât şi cei ai Bisericii apusene. (Hannah Arendt consideră că, în raporturile dintre creştini şi evrei, permanentă şi nealterată rămâne "ura împotriva evreilor, de origine religioasă, inspirată de ostilitatea reciprocă dintre cele două credinţe".)

În faţa acestor dezolante constatări, se impune cu necesitate întrebarea: Care este cauza duşmăniei de veacuri dintre evrei şi

"gentili", dar mai ales cauza duşmăniei de veacuri dintre evrei şi creştini? Studiile care tratează problema antisemitismului încearcă să găsească un răspuns convingător la această tulburătoare întrebare. Rezultatele investigaţiilor se reduc însă, din păcate, numai la constatarea faptelor, extrase din conţinutul istoriei universale, pentru care acţiunile cu caracter antisemit, situaţiile conflictuale dintre evrei şi creştini sunt evenimente comune evoluţiei istorice. Adevăratul răspuns transcende însă istoria. El are caracter *metaistoric* şi rabinul A. Cohen îl formulează astfel, în termeni lipsiţi de echivoc: "Populaţia pământului poate fi împărţită între Israel şi celelalte naţiuni luate în bloc. Israel este poporul ales: dogmă capitală" (A. Cohen, *Talmudul*, Editura Hasefer, Bucureşti, 1999, p. 116).

Cuvintele rabinului Cohen sintetizează spiritul care străbate textul Talmudului, una dintre cărţile sfinte ale evreilor, considerată uneori mai presus chiar decât însăşi Tora. Or Talmudul exprimă "*Psyché*-ul iudaic", conţinutul său identificându-se cu fiinţa poporului evreu, pentru care împărţirea umanităţii "între Israel şi celelalte naţiuni luate în bloc" este într-adevăr "dogma capitală". O dogmă pe care o altă personalitate ilustră a iudaismului, Rabbi Şneor Zalman (născut în 1887 la Moghilev şi decedat în 1959 la New York), reprezentant de seamă al hasidismului (curentul de resurecţie spirituală apărut în secolul al XVIII-lea în Polonia şi Rusia), o readuce în conştiinţa lumii iudaice occidentale şi, totodată, pentru ca lucrurile să fie clare, o comunică, spre ştiinţă, "gentililor", cu precădere creştinilor. Dar iată cum sună mărturisirea de credinţă a lui Rabbi Şneor Zalman cu privire la deosebirile de substanţă dintre sufletele evreilor şi "gentililor": "Sufletele *goim*-ilor [neevreilor] sunt de o substanţă inferioară şi total diferită [faţă de sufletele evreilor]. Toţi evreii sunt buni de la natură, toţi *goim*-ii sunt de la natură răi. Evreii sunt încununarea creaţiei, *goim*-ii sunt scursura ei" (text citat după *Frankfurter Allgemeine Zeitung* din 11.03.94, p. 14).

Să-i lăsăm însă pe teologi şi pe filozofii istoriei să răscolească la rădăcini cauzele metaistorice ale antisemitismului. Pentru judecata omului de bun-simţ, preceptul *Ex nihilo nihil* ("Din nimic, nimic"), formulat de poetul latin Lucreţiu în poemul *De natura rerum* (*Despre natura lucrurilor*), este suficient pentru a-l feri de primejdia de a considera manifestările etichetate drept antisemite ca răbufniri bezmetice, fără motivaţie, ale tuturor "celorlalte naţiuni luate în bloc", împotriva lui "Israel". În istorie, în măsura în care istoria este o ştiinţă, evenimentele au cauze, iar datoria istoricului este să le scoată la iveală, explicând de ce faptele s-au produs într-un *anumit* fel, de ce au avut o *anumită* desfăşurare.

Este poziţia pe care am adoptat-o la întocmirea acestui studiu. Pentru a obţine o înţelegere nedeformată a modului în care s-au consumat de-alungul timpului relaţiile dintre populaţia românească autohtonă şi evreii venetici, am recurs la lucrările istoricilor care abordează această temă. Bineînţeles că am recurs numai la acei istorici care se bucură de o necontestată autoritate ştiinţifică, dar şi de probitate morală, nefăcând concesii de la adevăr din motive care contrazic normele deontologice pe care trebuie să le respecte un adevărat om de ştiinţă.

În acest context se impune o ultimă precizare. Pentru români, "Problema evreiască" este un capitol care face parte din Istoria românilor. Pentru evrei, însă, aceleaşi fapte şi personaje constituie un capitol care aparţine Istoriei evreilor în general şi Istoriei antisemitismului, în special. Faptul că între modul de tratare a aceluiaşi capitol de istorie există, în cele două "istorii", flagrante neconcordanţe nu trebuie să surprindă. Explicaţia acestor neconcordanţe trebuie căutată în "metaistoria" poporului evreu, care subordonează "totul şi toate" destinului mesianic al lui Israel.

G. C.

Diaspora

După victoria obţinută în primul război iudaic (66-70 d. Chr.), represaliile dezlănţuite de Titus au fost cumplite. Ierusalimul a fost dărâmat, Templul a fost ars până în temelii şi peste un milion de evrei au fost luaţi în sclavie, au fost alungaţi ori s-au refugiat unde au văzut cu ochii, spre a scăpa de persecuţii, mărind numărul conaţionalilor lor stabiliţi în afara Palestinei. Istoricii au denumit acest impresionant exod al populaţiei evreieşti *diaspora* (dispersare, împrăştiere). De fapt, însă, diaspora iudaică a început cu şase secole mai înainte, odată cu exilul babilonian (586 î.d.Chr.) şi a continuat neîntrerupt de-a lungul întregii perioade cât Iudeea s-a găsit sub diferite stăpâniri străine. Aşa se face că, de la distrugerea Ierusalimului, în întregul bazin al Mării Mediterane, ca şi în Orientul Apropiat şi în Mesopotamia, existau numeroase comunităţi iudaice. În lucrarea sa *Legatio ad Gaium* (Ambasada la Caligula), în care descrie activitatea sa ca ambasador al comunităţii iudaice din Alexandria pe lângă împăratul Caligula, filosoful evreu Philon afirmă: "Continentele sunt pline cu aşezări iudaice... de asemenea insulele şi întreaga Babilonie". Afirmaţia lui Philon este confirmată de Strabon care, cu cinci ani înainte de căderea Ierusalimului, relata cu un nedisimulat sentiment antiiudaic: "Evreii sunt răspândiţi în aproape toate oraşele de pe suprafaţa pământului şi este cu neputinţă să găseşti un loc în lume unde, după ce s-au aşezat, să nu-şi fi impus autoritatea".

Cercetările istorice au stabilit că în jurul anului 70 d.Chr.,

în Seleucia pe Tigru, ca şi în toate oraşele importante din Parţia, locuiau mii de evrei. Numeroşi evrei erau stabiliţi în Arabia, de unde au pătruns în Etiopia. În Siria şi în Fenicia evreii se găseau în număr mare. Comunităţi iudaice puternice se găseau în Tarsos, Antiohia, Milet, Efes, Sardes, Smirna, Delos, Corint, Atena, Philippi, Patras şi Tesalonic. În Alexandria Egiptului, ca şi în oraşele din Cirenaica, existau cartiere întregi locuite de evrei. În vest existau colonii evreieşti puternice în Cartagina, Siracuza, Pteoli, Capua, Pompei şi, în primul rând, la Roma. Odată cu pătrunderea legiunilor romane în Galia şi în regiunea Rinului, pe aceste teritorii anexate Imperiului s-au constituit nuclee ale unor viitoare comunităţi iudaice. Istoricii apreciază numărul evreilor din Imperiul Roman la peste şapte milioane. Această cifră reprezintă aproximativ şapte procente din întreaga populaţie a Imperiului, dublu faţă de procentul actual al evreilor în totalul populaţiei Statelor Unite ale Americii.

În ciuda înfrângerilor politice şi a pierderii de vieţi omeneşti pe care evreii le-au suferit, puternica lor credinţă în destinul mesianic ce le-a fost hărăzit de Iahve a rămas neclintită. Credinţa că ei sunt "Poporul Ales" şi particularităţile de comportament care decurg din această credinţă îi vor pune inevitabil în conflict atât cu intolerantele autorităţi romane, cât şi cu popoarele în mijlocul cărora evenimentele istorice i-au obligat să trăiască. Nici unul dintre împăraţii ce i-au urmat lui Titus nu au manifestat o atitudine binevoitoare faţă de evrei, dar cel în timpul domniei căruia vor suferi din nou persecuţii a fost Traian.

După ce a cucerit Dacia, Traian şi-a îndreptat legiunile spre răsărit, spre a supune bogata regiune cuprinsă între Eufrat şi Tigru. Micile principate ale parţilor şi armenilor i s-au supus fără lupte. În schimb, oraşele în care locuiau puternice comunităţi iudaice i-au opus o crâncenă rezistenţă. Evreii babilonieni vedeau în Traian pe urmaşul celui care le distrusese Templul şi au refuzat să i se supună. Dar preţul pe care au trebuit să-l plătească a fost pe măsura rezistenţei opuse.

Scânteia nesupunerii evreilor din Mesopotamia în faţa legiunilor lui Traian s-a transmis cu repeziciune în toate colţurile Imperiului unde existau comunităţi iudaice puternice. Cu o vigoare care amintea de fanatismul zeloţilor, în anul 115 evreii din Cirenaica, Egipt şi Cipru s-au răsculat împotriva populaţiilor băştinaşe, cu precădere greci, în mijlocul cărora trăiau. "Era un fapt la ordinea zilei ca păgânii să-i măcelărească pe evrei şi evreii pe păgâni", scrie Will Durant în *Istoria culturii omenirii*, referindu-se la evenimentele din prima jumătate a secolului al II-lea al erei creştine.

Evreii din Cirenaica, profitând de faptul că majoritatea trupelor din nordul Africii erau deplasate în Parţia, i-au măcelărit pe toţi romanii şi grecii care le-au ieşit în cale. Istoricul grec Cassius Dio apreciază la peste 220.000 de oameni ucişi de evrei şi descrie cu lux de amănunte cruzimea de care răsculaţii au dat dovadă şi ororile pe care le-au comis. În a sa *Istorie a evreilor*, Hirsch Graetz contestă faptele oribile ce se pun în sarcina evreilor, dar acceptă că răsculaţii "ca răzbunare, i-au obligat pe prizonieri să lupte cu fiare sălbatice" şi că "au fost sfâşiaţi de acestea". După ce au pus stăpânire pe oraşele din Cirenaica, evreii răsculaţi s-au năpustit asupra Alexandriei, unde, aşa cum relatează istoricul Appian, au ucis şi au distrus fără cruţare.

În insula Cipru, unde trăia o numeroasă comunitate iudaică şi unde îşi construiseră numeroase sinagogi, evreii s-au răsculat împotriva romanilor şi a grecilor din aceleaşi motive ca şi conaţionalii lor din nordul Africii. Şi aici răsculaţii s-au dovedit la fel de cruzi şi necruţători. Cassius Dio apreciază numărul celor ucişi la 240.000 şi chiar dacă cifra este exagerată, ea sugerează dimensiunile vărsării de sânge.

Represaliile romane împotriva focarelor de răscoală au fost cumplite. După ce generalul roman Martius Turbo, însărcinat de Traian să pună capăt răzmeriţelor, i-a înfrânt pe răsculaţii din nordul Africii, s-a năpustit asupra răsculaţilor din Cipru. Întreaga

populație iudaică din insulă a fost exterminată, dar amintirea crimelor comise de evrei a rămas puternic întipărită în memoria ciprioților. Ca o lege nescrisă, perpetuată secole de-a rândul, evreilor le-a fost interzisă orice formă de acces pe insulă.

Răscoalele din anii 115-116 au fost înecate în sânge de legiunile romane, dar credința că Mesia cel promis va veni în curând ca să reclădească Templul și să-i conducă pe evreii de pretutindeni, în triumf, la Ierusalim, a rămas vie. Și cu cât această credință era mai puternică, cu atât ura împotriva romanilor și a tuturor necredincioșilor era mai înverșunată.

Urmașul lui Traian, Hadrian, s-a dovedit animat de aceleași sentimente antiiudaice ca și predecesorul său. În anul 130 el a făcut cunoscută intenția de a construi în locul Templului lui Iahve un templu închinat lui Jupiter. În anul următor, pe linia adversității nedisimulate față de evrei, a emis un decret prin care se interzicea atât circumcizia, cât și propovăduirea Legii.

În fața acestui atentat la adresa supremului suport al existenței lor - Legea -, evreii s-au răsculat din nou. În fruntea răsculaților a apărut o figură de erou legendar, Simon Bar-Kochba, care pretindea despre el că este Mesia cel așteptat să mântuiască poporul evreu. Rabbi Akiba, conducătorul spiritual al iudeilor, în vârstă de peste nouăzeci de ani, care o viață întreagă predicase duhul păcii și al înțelegerii, a binecuvântat răscoala și l-a recunoscut pe Bar-Kochba ca adevăratul Mesia.

Luptele dintre răsculați și legiunile romane au durat timp de trei ani. În cele din urmă, lipsiți de hrană și de ajutoare, răsculații au fost învinși. Bilanțul înfrângerii a fost tragic pentru evrei. Romanii au distrus 985 de localități din Palestina și numărul celor căzuți în lupte s-a ridicat la 580.000. Întreaga Iudee era un câmp de ruine. Bar-Kochba a căzut eroic în apărarea ultimului punct de rezistență, cetatea Bethar. Rabbi Akiba a fost judecat ca instigator, condamnat și executat. Sute de mii de supraviețuitori ai răscoalei

au fost vânduți pe prețuri de nimic, ca sclavi, în toate provinciile Imperiului.

După zdrobirea răsculaților, Hadrian s-a hotărât să distrugă rădăcinile care hrăneau vitalitatea iudaică: credința evreilor în Iahve și respectarea strictă a Legii. Orice formă de ritual iudaic a fost interzisă, nerespectarea interdicției fiind pedepsită cu moartea. Pe ruinele Ierusalimului a fost construit un oraș păgân, Aelia Capitolina, cu temple închinate lui Jupiter și Venus, cu palate, teatre și terme. Evreii au fost izgoniți din noul oraș și nu li se permitea decât într-o anumită zi a anului să vină și să plângă pe ruinele Templului. De acum înainte, secole de-a rândul, existența poporului evreu se va consuma în exil și în peregrinări, în așteptarea venirii lui Mesia cel adevărat și a împlinirii proorociei: “Iar când te va duce Domnul Dumnezeul tău în pământul acela pentru care s-a jurat părinților tăi: lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov, ca să ți-l dea cu cetăți mari și frumoase, pe care nu le-ai zidit tu, cu case pline de toate bunătățile, pe care nu le-ai umplut tu, cu fântâni săpate în piatră, pe care nu le-ai săpat tu, cu vii și măslini, pe care nu le-ai sădit tu, și vei mânca și te vei sătura, atunci, păzește-te să nu se ademenească inima ta, ca să uiți pe Domnul Care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei” (*Deuteronomul* 6, 10-12).

Prezența evreilor, atestată istoric, în toate provinciile Imperiului Roman justifică ipoteza că, după cucerirea Daciei de către Traian, reprezentanți ai comunităților de limbă și religie iudaică, atrași de bogățiile noii provincii, au pătruns și în spațiul carpato-dunărean unde, în secolele următoare, se va zămisli poporul român. Dacă însă investigațiile pe marginea acestei ipoteze s-ar opri aici, ele s-ar înscrie pe linia cercetărilor ce urmăresc definirea conturului diasporei iudaice. În realitate, scopul nemărturisit, urmărit de autorii unor lucrări privind diaspora iudaică în Dacia, este cu totul altul. Într-o serie de studii, datând din cea de-a doua jumătate a secolului trecut și din prima jumătate a acestui secol,

autorii lor își propun să fundamenteze, cu "rigurozitate științifică", teza "continuității evreiești în Dacia". Cu alte cuvinte se urmărește acreditarea tezei că *evreii nu numai că sunt pământeni pe meleagurile românești, dar ei s-au așezat pe aceste meleaguri înainte de a exista poporul român!*

Unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți ai acestei străveziu de tendențioase teze este jurisconsultul elvețian Johan Kaspar Bluntschli (1808-1881), profesor de Teoria Statului, mai întâi la Zürich, apoi la München și Heidelberg. Un scurt citat din lucrarea sa intitulată *Statul român și situația juridică a Evreilor în România*, apărută în anul 1879, este suficient pentru a deconspira adevăratele intenții ale autorului: "Ca și în celelalte țări ale Europei orientale, deși mai puțin numeroși ca în țările Europei occidentale, se găseau Evrei din timpurile cele mai vechi și în Moldova și în Muntenia. Fără îndoială că un număr mare de familii israelite au venit în provincia dunăreană Dacia, încă sub domnia vechilor împărați romani. Aceste familii vechi israelite s-au conservat aici și sunt chiar cel puțin tot așa de vechi pământene ca și națiunea română, în mijlocul căreia trăiau. Ele formează și sâmburele populației evreiești de astăzi din România".

Răspunsul la acest atentat la adresa Istoriei românilor a fost dat, de la înălțimea unanim acceptatului său prestigiu ca istoric, de Nicolae Iorga în lucrarea *Istoria Evreilor în Țările noastre,* prezentată în ședința Academiei Române din 13 septembrie 1913. (Înainte de a schița obiecțiunile marelui nostru istoric la pretențiile unor anumite cercuri evreiești, trebuie să atragem atenția cititorilor să evite confuzia dintre adevărata Academie Română, înaltul for de cultură în fotoliile căruia au tronat personalități ca Nicolae Iorga și Vasile Pârvan, și caricatura denumită astăzi tot "Academie" și tot "Română", pe băncile căreia își odihnesc ticăloșia politică și puținătatea intelectuală figuri care ilustrează procesul de degradare al actualei culturi românești.)

Dar să-l ascultăm pe Nicolae Iorga (în citatele care urmează am simplificat, pe alocuri, ortografia greoaie a epocii): "În ultimele timpuri, în legătură cu o anume campanie politică a cărei legitimitate n-avem s-o discutăm aici, s-au tipărit în românește și în franțuzește, o sumă de scrieri, până la proporții de volume cu pretenții științifice, în cari se înfățișează trecutul Evreilor în România. Unele dintre ele, ca teza de doctorat din Paris a d-lui Bernard Stambler, care e și diplomat al Școlii de Științe Politice (*L'histoire* [sic] *des Israélites roumains et le droit d'intervention*, Paris, Jouve, 1913), sunt așa de superficiale, încât iau *numerele de ordine* ale unor documente, 1164, 1292, 1293, 1327, ca probe că în Principate trăiau Evreii în anii 1164, 1292, 1293, 1327, înainte chiar de înființarea țării respective...

Să mi se dea voie a nu mă opri asupra Evreilor «idumeeni» și «itureeni» din inscripții găsite în Dacia după cucerirea lui Traian. Îi cred îndoielnici și, așa cum s-a făcut menționarea lor, deși nu tăgăduiesc că în amestecul de Latini de limbă care a fost adus în noua provincie sau atras de dânsa, de minele de aur și argint ale acestui Transvaal roman, că între acești uitlanderi au putut fi și Evreii cei mai autentici. Dar contopirea lor cu poporația cealaltă era împiedecată de motive religioase, iar de menținerea ca națiune a acelor aventurieri sporadici nici vorbă nu poate fi. Națiunea care s-a format la Dunăre nici n-a avut a face decât subsidiar cu coloniștii orășeni cari se duceau și veniau după câștig și în marginile siguranței garantate de un Stat victorios; ea vine desigur dintr-un vechiu amestec făcut la sate între țăranii traci, străvechi locuitori ai pământului și tovarăși de ocupație, strecurați pe încetul, alături de cronici, decrete și inscripții, din Italia rezervată orașelor luxoase și vilelor de bogătași și hrănită din producțiile lumii întregi aduse pe corăbii.

Tot așa putem fi siguri că, după lichidarea orașelor prin încetarea marelui negoț, strâns legat de siguranța publică, între sătenii cari, păstrându-și numele și amintirea de Romani, de partea

aceastălaltă a Dunării, au format trecerea la generații viitoare, ce erau să trăiască în forme politice proprii, Evreii târgoveți, legați totdeauna de gospodăria banului, nu se puteau păstra..."

După ce, de-a lungul primului capitol al lucrării, Nicolae Iorga trece în revistă toate documentele în care este menționată prezența unor evrei pe teritoriul Țării Românești și al Moldovei, formulează următoarea concluzie: **"Astfel am ajuns la 1600 fără a găsi mențiunea unui element evreesc așezat în părțile noastre"**. Probitatea care îi caracterizează opera istorică îl obligă însă să adauge: "Totuși, dacă e autentică știrea șederii la Iași, pe la 1618, a rabinului, expert în cabală, Solomon ben Arayo, la care vine să învețe și un Evreu candiot, Iosif Solomon del Medigo, existența unui mic popas de Evrei spanioli, în necontenită prefacere - căci acei cari-l compuneau făceau continuu drumul de la Constantinopol în Polonia, ca del Medigo însuși, ar trebui să se admită. Între ei însă și masele evreiești de astăzi nu e nici o legătură".

Și o ultimă precizare. Regretăm faptul că în explozia editorială ce a avut loc în România după evenimentele din decembrie '89, nici una dintre marile edituri, nici chiar Editura Humanitas, nu au socotit util să reediteze *Istoria Evreilor în Țările noastre*. În starea de dezinformare, confuzie și dezorientare în care se găsește întreaga populație a țării, fără a-i exclude, ci menționându-i pe primul loc, pe posesorii de diplome de studii universitare, reeditarea lucrării lui Nicolae Iorga ar fi avut darul să limpezească multe dintre nedumeririle speculate de toate taberele care vor, cu orice preț, să creeze o acută "problemă evreiască" în România.

Antisemitismul

"În ultimele decenii și-a făcut apariția un nou dușman de moarte al evreilor, de data aceasta nu sub semnul crucii, ci în numele superiorității rasiale. Un ticluitor de fraze a introdus în literatura curentă un cuvânt incendiar, prin care vrea să sublinieze că popoarele *semite* - descendenții lui *Sem* - evreii, arabii și alte grupuri etnice înrudite prin limbă, ar fi mult inferioare arienilor, popoare indo-europene, în ceea ce privește intelectul, capacitatea de muncă și dotația cu resurse creatoare. Semiții, în fapt fiii lui Israel, sunt cei care au dat lumii civilizate un Dumnezeu și o orientare morală superioară, cu rădăcinile în permanent actuala Sfântă Scriptură. Dar aceste ofrande binecuvântate sunt prețuite mai puțin decât bunurile arienilor de cei care propovăduiesc învrăjbirea dintre rase. Din astfel de idei dăunătoare și nefundamentate își extrag dușmanii iudaismului - ei se denumesc «antisemiți» - argumentele pentru a justifica scoaterea evreilor în afara legii și de a le acorda, în cel mai bun caz, statutul de toleranță cuvenit unor intruși inferiori, căci pământul și toate bogățiile lui aparțin de drept numai arienilor. Această ură de rasă cu caracter antisemit, întreținut artificial, s-a născut în Franța, s-a maturizat în Germania, iar acum s-a răspândit pretutindeni în lume. Ea a reînviat acuzația adusă fiilor lui Jacob ca ucigași ai lui Christos, cu tot cortegiul de consecințe triste legate de această acuzație. Ideile umanitare pe

care secolul trecut le sădise în conştiinţele oamenilor au fost date uitării."

Citatul de mai sus este extras din partea finală a lucrării lui Hirsch Heinrich Graetz, *Volkstümliche Geschichte der Juden,* apărută la Leipzig în anul 1888. Ne-am referit la această lucrare pentru influenţa pe care a avut-o şi continuă să o aibă asupra vieţii spirituale a comunităţilor de pretutindeni. În colecţia de studii *The Great Jewish Books and their influence on history* (*Marile Cărţi Iudaice şi influenţa lor asupra istoriei*), editată de Samuel Caplan şi Harold U. Robalow în anul 1980 în Statele Unite, *Istoria Evreilor* redactată de Graetz este considerată, alături de Biblia ebraică şi de Talmud, ca fiind una dintre cele douăsprezece opere fundamentale create de geniul iudaic.

Modul în care autorul *Istoriei Evreilor* prezintă relaţiile dintre evrei şi neevrei de-a lungul timpului este însă nesatisfăcător. În primul rând surprinde faptul că nu-l numeşte pe "ticluitorul de fraze" care a născocit termenul "antisemitism". Or se ştie că acest termen "incendiar" a fost utilizat pentru prima dată în anul 1879 de Wilhelm Marr (probabil evreu), autorul lucrării *Der Sieg des Judentums über das Germanentum* (*Victoria iudaismului asupra germanităţii*). Creatorul lui i-a atribuit un sens precis, acela de *opinie şi atitudine îndreptată împotriva evreilor*, neînglobând în sfera acestui concept şi celelalte popoare semite, în special pe arabi. Aşadar, astăzi, eticheta de "antisemitism" se aplică, prin consens, tuturor curentelor de opinie şi acţiunilor cu caracter *antiiudaic*, indiferent de împrejurările istorice sau de perioada când ele au avut loc.

În al doilea rând, ceea ce surprinde la autorul unei opere considerate ca făcând parte din cele douăsprezece cărţi fundamentale ale spiritualităţii iudaice este superficialitatea cu care tratează *cauzele antisemitismului*. Afirmaţia că, până în secolul al XIX-lea, la originea antisemitismului s-a găsit adversitatea manifestată de

creştini faţă de evrei, lăsând astfel impresia că numai apartenenţa la religii diferite a alimentat această adversitate, este departe de a fi satisfăcătoare. După cum nesatisfăcătoare este şi explicarea acţiunilor cu caracter antisemit, ulterioare secolului XIX, prin curentele de opinie inspirate din teoriile care afirmă superioritatea arienilor faţă de semiţi. A descrie pe parcursul a două mii de pagini, cu lux de amănunte, persecuţiile la care au fost supuşi evreii din diaspora, ignorând cauzele care i-au determinat pe neevrei să-i prigonească pe evrei, nu înseamnă a face istorie, oricât de documentată ar fi descrierea.

Realitatea istorică este una singură, dar unele vor fi concluziile rezultate din simpla relatare a faptelor şi altele, dacă aceleaşi fapte vor fi supuse unor investigaţii asupra cauzelor şi condiţiilor care au imprimat desfăşurării evenimentelor un anumit curs. În felul acesta, istoria încetează să mai fie cronică, simplă înregistrare a ceea ce se spune că s-a întâmplat în trecut. Ea devine *înţelegere*, act de cunoaştere autentic care trebuie să satisfacă raţiunea, fără însă ca prin concluziunile obţinute să se deformeze realitatea din care au fost extrase. În raport cu acest mod de a înţelege istoria, este greu de spus dacă H. Graetz ocoleşte cauzele care explică antisemitismul intenţionat sau din incapacitatea de a trata istoria evreilor de pe o poziţie riguros ştiinţifică. Cum însă există istorici care nu se sfiesc să scormonească în subsolul faptelor, contribuind prin investigaţiile lor la o înţelegere cât mai obiectivă a antisemitismului, referirea la ei devine utilă.

"Unde trebuie căutate cauzele duşmăniei dintre neevrei şi evrei?". Cu această întrebare deschide Will Durant capitolul intitulat "Antisemitismul: 500-1306" din volumul 6 al *Istoriei culturii omenirii.*

"În toate timpurile, cauzele principale au fost de natură economică, dar controversele religioase au ascuţit rivalităţi economice şi uneori au constituit un paravan pentru ele. Musulmanii,

pentru care Mahomed este totul, nu le pot ierta evreilor că nu-l recunosc pe Profet. Creştinii, care recunosc divinitatea lui Christos, au fost cutremuraţi că propriul Său popor refuză să-I recunoască dumnezeirea... Ca urmare a duşmăniilor cu caracter economic şi religios, multor creştini le provoacă oroare şi dezgust tot ce este evreiesc, după cum multor evrei le provoacă oroare şi dezgust tot ce este creştin... Ochiului creştinilor îi repugnau trăsăturile de caracter, limba, obiceiurile, alimentaţia şi ritualul evreilor. Evreii mănâncă atunci când creştinii postesc şi postesc atunci când creştinii mănâncă. Evreii ţin sâmbăta zi de odihnă şi de rugăciune, Sabbatul, aşa cum fusese rânduit în vechime, în timp ce creştinii au făcut Dumineca zi de odihnă şi de reculegere spirituală. Evreii sărbătoresc fericiţi eliberarea din robia egipteană într-o zi apropiată de Vinerea Mare, când creştinii plâng moartea lui Christos. Legea evreilor le interzice să se atingă de alimentele şi vinul preparate de creştini şi nu le permite să se folosească de vase şi ustensile de bucătărie care au fost atinse de neevrei. De asemenea, Legea iudaică nu îngăduie căsătoria iudeilor cu neiudei. Creştinii au interpretat aceste interdicţii moştenite prin tradiţie în sensul că evreii consideră impur tot ce este creştin. Izolarea reciprocă a dat naştere de ambele părţi la o serie de fabulaţii tragice şi absurde... Creştinii din secolul XII îi învinuiau pe evrei că răpesc copii creştini pentru a-i aduce jertfă lui Iahve sau pentru a pregăti cu sângele lor azima, de Paştele evreiesc. Evreilor li se punea în sarcină otrăvirea fântânilor din care beau creştinii şi furtul de hostii din bisericile creştine, pentru a stoarce din ele sângele lui Christos. Dacă unii bogătaşi evrei îşi etalau bogăţia, apărând în public în veşminte preţioase, era acuzat tot poporul evreu că jefuieşte bogăţiile creştinilor. Evreicele erau bănuite că se îndeletnicesc cu vrăjitoria şi stăruia credinţa că mulţi evrei întreţin legături cu diavolul. La rândul lor, evreii, pentru a nu rămâne datori, proferau blasfemii cu privire la naşterea lui Christos".

Deşi modul în care Will Durant tratează problema cauzelor antisemitismului nu excelează printr-o riguroasă sistematizare, el are totuşi meritul de a surprinde principalele elemente care au stat la baza antagonismului dintre evrei şi neevrei, într-o perioadă care se întinde de la începutul diasporei până în secolul XIX. Această perioadă este denumită în studiile recente care se ocupă cu problema antisemitismului "duşmănia tradiţională faţă de evrei", spre a o deosebi de "antisemitismul modern", în care, aşa cum se va vedea mai târziu, pe lângă motivaţiile tradiţionale, îşi fac apariţia elemente noi, rezultat al evoluţiei istorice.

"Duşmănia tradiţională" manifestată de creştini faţă de evrei are la origine, în principal, deosebirile profunde dintre concepţia despre lume şi viaţă creştină şi cea iudaică, cu toate consecinţele sociale şi politice care decurg din aceste deosebiri. Dacă Vechiul Testament, acceptat atât de evrei cât şi de creştini ca învăţătură de esenţă divină, ar fi putut constitui o punte de legătură între cele două religii, Talmudul, noul îndreptar de viaţă iudaic elaborat în primele secole ale erei creştine, a făcut cu neputinţă orice apropiere. Pentru evrei, chiar şi pentru evreii liberali, Talmudul este *"Psyché-*ul iudaic*"* şi reglementările privind credinţa, moravurile şi relaţiile cu alte popoare conţinute în această operă monumentală sunt obligatorii, ele au valoare de lege, şi *în fapt* legea talmudică este Legea care guvernează viaţa comunităţilor iudaice de pretutindeni. Ca urmare, Talmudul trebuie privit ca un document fără a cărui cunoaştere nu este posibilă formularea unei aprecieri avizate asupra specificului iudaic. Cel care nu posedă măcar o aproximativă cunoaştere a acestei ciudate învăţături, care împrumută iudaismului caracterele sale fundamentale, este greu de presupus că va înţelege vreodată ceva despre evrei. Şi se pare că această înţelegere nici nu este dorită.

Dacă izvoarele învăţăturii creştine, Noul şi Vechiul Testament, sunt traduse în toate limbile pământului în ediţii

accesibile oricui doreşte să cunoască de la sursă esenţa creştinismului, dacă scrierile Sfinţilor Părinţi sunt de asemenea accesibile celor care vor să aprofundeze creştinismul, nu tot acelaşi lucru se întâmplă cu Talmudul. Ceea ce se oferă cititorilor occidentali sub titlul de Talmud sunt volume de câteva sute de pagini care conţin extrase din opera completă, selecţionate cu grijă, pentru ca cititorul să-şi formeze impresia dorită de autorii selecţiilor despre opera în sine. Cum însă obiecţiunile formulate mai sus au fost recepţionate de cercurile iudaice, în ultimul timp au apărut traduceri ale Talmudului în limbile moderne despre care se pretinde a fi integrale. Astfel, Talmudul palestian a fost tradus în franceză de M. Schwab, iar Talmudul babilonian în germană de L. Goldschmidt şi în engleză de Dr. I. Epstein.

În replică la eforturile contemporane de a reabilita literatura talmudică şi spiritul fariseic de care este străbătută această literatură, anumiţi cercetători au reluat acuzaţiile mai vechi atât cu privire la principiile pe care este clădit edificiul Talmudului, cât şi cu privire la anumite texte din cuprinsul operei care explică prăpastia ce desparte creştinismul de iudaism.

"Cum este omul, aşa este şi Dumnezeul său", spunea Goethe. În Talmud se întâlneşte un concept despre Dumnezeu al cărui conţinut ar putea să apară de-a dreptul defăimător la adresa divinităţii. Dumnezeul talmudic este în toate privinţele antropomorf: el iubeşte şi urăşte, se mânie, râde, plânge, are remuşcări de conştiinţă; studiază trei ore pe zi Legea iudaică, urlă ca un leu în fiecare noapte, exprimându-şi astfel căinţa de a fi îngăduit distrugerea Templului din Ierusalim, dezleagă ploile când i se cere de către un rabin, dacă a făcut un legământ pripit şi-l retrage etc. etc. etc. Ce deosebire între acest Dumnezeu şi concepţia creştină despre divinitate!

Dar ceea ce jigneşte grav sensibilitatea oricărui om cult de bună-credinţă şi îi revoltă profund pe creştini este ura fanatică a

iudaismului împotriva lui Christos. Despre Dumnezeu-Fiul şi despre Sfânta Fecioară Maria, Talmudul proferează cele mai inimaginabile calomnii.

Cât priveşte relaţiile dintre evrei şi neevrei, literatura antisemită abundă în citate din Talmud din care rezultă că izolarea evreilor faţă de toate celelalte popoare nu este un fenomen provocat de neevrei, ci consecinţa concepţiei talmudice despre caracterul impur şi inferioritatea tuturor celor care nu aparţin comunităţii iudaice. "Numai evreilor li se cuvine numele de oameni, neevreilor cuvenindu-li-se denumirea de vite" (Tratatul *Baba bathra* 114b din Talmudul babilonian). De aici caracterul particular al moralei talmudice în raport de universalitatea principiilor moralei creştine. Prescripţiile moralei prevăzute de Talmud au aria de aplicabilitate limitată la comunitatea iudaică. În relaţiile cu persoane din afara comunităţii, aceste prescripţii pot fi încălcate fără consecinţe, căci în accepţiunea talmudică "aproapele" nu este, ca în concepţia creştină, oricare alt om, indiferent de naţionalitate şi religie, ci doar "un alt evreu".

Această morală specială explică comportamentul pe care evreii îl au în relaţiile cu neevreii, comportament care îi face odioşi în ochii celor de alte credinţe cu care intră în contact. Până în secolul XIX, duşmănia faţă de evrei a fost o stare de spirit generalizată în întreaga Europă. Chiar şi în Moldova şi în Ţara Românească, unde până spre anul 1700 prezenţa evreilor a fost sporadică, a fi evreu era echivalent cu a fi josnic şi ca urmare demn de dispreţuit. "Sentimentele de repulsie faţă de Evrei – scrie N. Iorga în *Istoria Evreilor în Ţările noastre* – le împărtăşiau Moldovenii, căci urmaşul lui Vasile, Gheorghe Ştefan, se blăstămă într-o scrisoare aşa: «să nu hiu creştin, să hiu jidov, şi de legea mea să hiu scăpat»".

În lumina celor schiţate sumar mai sus, să ne fie îngăduit să ne îndoim că acţiunile întreprinse împotriva evreilor în lumea

creştină au fost, aşa cum le califică istoricii şi comentatorii evrei, acte de sălbăticie motivate doar de fanatismul antiiudaic de care au dat dovadă în Evul Mediu prelaţii creştini. Să ne fie îngăduit să ne îndoim că Sfântul Ioan Gură de Aur, Arhiepiscop al Constantinopolului şi Părinte al Bisericii, că Sfântul Ambrozie, Episcopul Milanului, unul din cei patru mari Părinţi ai Bisericii apusene, că Sfântul Ieronim, un alt Părinte al Bisericii latine, autorul traducerii Bibliei în versiunea denumită *Vulgata*, sau că Sfântul Augustin, Episcopul Hipponei, de asemenea Părinte al Bisericii apusene, au fost, toţi patru, nişte huligani antisemiţi, persecutori fanatici ai evreilor, aşa cum îi prezintă H. Graetz în paginile *Istoriei Evreilor*.

De asemenea, să ne fie îngăduit să ne îndoim că reglementările prevăzute în Codul de legi al lui Theodosius (470), sau hotărârile adoptate de Conciliile de la Clermont (535) şi Toledo (589), prin care se interzicea evreilor să ocupe funcţii publice care le dădeau dreptul de a pronunţa sentinţe de condamnare împotriva creştinilor, nu au avut un temei bine justificat în împrejurările istorice în care au fost legiferate.

O altă măsură adoptată în Evul Mediu, şi considerată pe drept cuvânt de către evrei ca având caracter discriminatoriu, a fost obligativitatea ca membrii comunităţilor iudaice să poarte un semn distinctiv vizibil, bărbaţii la pălărie, iar femeile la voal, pentru a fi recunoscuţi ca atare. Măsura a fost hotărâtă în anul 1215, la cel de al patrulea Conciliu de la Lateran, convocat de Papa Inocenţiu III. Guvernele ţărilor creştine s-au conformat deciziei papale şi ea a fost aplicată prin decrete regale în Anglia în 1218, în Franţa în 1219 şi în Ungaria în 1279; în Italia, în Spania şi în Germania aplicarea ei s-a făcut în funcţie de legăturile pe care guvernele locale le întreţineau cu comunităţile evreieşti. Remarcabil este însă faptul că, la peste două sute de ani de la adoptarea măsurilor cu privire la obligativitatea ca evreii să poarte un semn distinctiv după care să poată fi identificaţi, se porneşte împotriva lor o adevărată cruciadă

pentru reactualizarea acestei măsuri şi aplicarea ei, în sensul acesta insistând două personalităţi ilustre ale secolului XV. Este vorba de călugărul franciscan San Giovanni di Capistrano, canonizat de Biserica apuseană în 1742 pentru meritele sale ca predicator în mijlocul husiţilor din Boemia, dar mai ales pentru participarea, în fruntea a 40000 de creştini, alături de Iancu de Hunedoara, la apărarea Belgradului în iulie 1456, şi de Nicolaus Cusanus, înalt prelat catolic, matematician şi filosof, unul dintre precursorii Renaşterii şi Epocii Moderne.

Reforma nu a adus o schimbare esenţială în raporturile dintre creştini şi evrei, chiar dacă unii reformatori au pus la început un accent mai pronunţat pe învăţăturile Vechiului Testament, ceea ce le-a atras din partea reprezentanţilor Bisericilor tradiţionale ocara de *"semi-iudaei"*. Mai mult decât atât, Martin Luther, în tratatul *Despre evrei şi minciunile lor* (1542), reia toată avalanşa de acuzaţii cu care evreii au fost stigmatizaţi de-a lungul Evului Mediu: că refuză să creadă în dumnezeirea lui Christos, că în persecuţiile pe care le îndură de secole se vede ura lui Dumnezeu împotriva lor, că sunt intruşi nedoriţi în ţările creştine, că bogăţia lor provenită din cămătărie este o neruşinare, că Talmudul aprobă înşelarea, jefuirea şi uciderea creştinilor, că ucid copii creştini pentru a le bea sângele la sărbătorile rituale. Din relatările despre ultimii ani ai vieţii sale se ştie că i-a îndemnat pe germani să dea foc caselor evreilor, să le închidă şcolile şi sinagogile, să le confişte averile, să-i forţeze să presteze munci grele, să-i pună să aleagă între a se boteza şi a li se smulge limba. Într-una din predicile sale, el îi acuză pe medicii evrei că-i otrăvesc premeditat pe pacienţii creştini. Toate aceste acuzaţii au avut darul să menţină starea de spirit antiiudaică moştenită din Evul Mediu, acuzaţii pe care principii electori din Saxonia şi Brandenburg le-au folosit pentru a motiva expulzarea evreilor din teritoriile de sub jurisdicţia lor.

Vorbind despre participarea evreilor la viaţa economică a

Europei în Evul Mediu, în perioada în care începeau să prindă contur primele structuri capitaliste, Will Durant scrie în vol. 6 din *Istoria culturii omenirii*: "Precupeţul evreu era cunoscut în toate oraşele şi satele. Negustorii evrei erau prezenţi pe toate pieţele şi la toate târgurile. Comerţul internaţional era specialitatea lor, domeniu în care până în secolul XI au deţinut un adevărat monopol. Baloturile lor cu mărfuri treceau munţii, caravanele lor străbăteau pustiul, corăbiile lor traversau mările. Şi de cele mai multe ori ei îşi însoţeau mărfurile pe aceste drumuri lungi. Ei constituiau puntea de legătură între Creştinătate şi Islam, între Europa şi Asia între statele slave şi cele occidentale. Comerţul cu sclavi era, în cea mai mare parte, în mâna lor. Şi în toate aceste activităţi erau favorizaţi de talentul şi răbdarea cu care învăţau limbi străine. Cunoştinţele lor de ebraică îi ajutau să stabilească legături strânse cu comunităţile iudaice din întreaga lume, unde erau întâmpinaţi şi primiţi cu ospitalitate. Aşa, de pildă, Benjamin de Tudela a călătorit prin toată lumea, simţindu-se pretutindeni ca acasă. Ibn Chordadbeh, directorul poştei Califatului din Bagdad, relata în anul 870, în caietul său de rapoarte, despre negustori evrei că vorbeau persana, greaca, araba, franceza, spaniola şi limbile slave şi călătoreau din Spania şi Italia în Egipt, India şi China".

Cu privire la activitatea evreilor în domeniul financiar, acelaşi autor face următoarele precizări: "Într-un mediu ostil, în care bunurile lor imobiliare puteau să cadă oricând pradă lăcomiei celor puternici sau actelor de violenţă ale populaţiei care îi privea cu duşmănie, evreii au preferat să-şi transforme câştigurile în bani lichizi. La început s-au îndeletnicit cu schimbul de bani, zarafi, ca apoi să dea bani cu împrumut, cu camătă. Pentateuhul şi Talmudul le interzice a lua dobândă de la evrei, dar nu şi de la neevrei. Şi deoarece atât Coranul cât şi Biserica interzic a se lua camătă, până în secolul XIII cămătarii creştini erau rari. Ca urmare, creştinii şi musulmanii care aveau nevoie de bani, chiar şi clerici, biserici şi

mănăstiri, se adresau evreilor pentru a obţine împrumuturi. Aşa, de pildă, Aaron de Lincoln a oferit bani cu împrumut pentru construirea a nouă mănăstiri cisterciene, ca şi pentru marea abaţie de la St. Albans, în Anglia."

Deşi în sine activitatea de bancher şi cămătar este deosebit de profitabilă, ea are darul să stârnească nemulţumiri în rândul celor care, după ce s-au bucurat când au luat bani împrumut, trebuie să-i restituie cu dobânda respectivă la sorocul stabilit. Cunoscând bine veniturile pe care cămătarii evrei le realizează din dobânzi, regii şi guvernele nu s-au sfiit să bage mâna până în fundul pungilor în care aceştia îşi ţineau averea. În anul 1198, Papa Inocenţiu III, care pregătea cruciada a III-a, i-a împuternicit pe principii creştini să anuleze toate dobânzile pe care creştinii le datorau evreilor. Ludovic IX cel Sfânt, regele Franţei, a dat un edict prin care, pentru mântuirea sufletului său şi al strămoşilor săi, se ierta creştinilor o treime din sumele datorate evreilor. În anul 1210, Regele Ioan a ordonat ca toţi evreii din Anglia, bărbaţi, femei şi copii, să fie azvârliţi în temniţă, condiţionând eliberarea lor de plata sumei de 66.000 de mărci. Când Henric III a împrumutat 5000 de mărci de la contele de Cornwall, i-a dat drept garanţie pe toţi evreii din Anglia.

Aplicarea, între anii 1252 şi 1255, a unor impozite ruinătoare, i-a adus pe evreii din Anglia într-o astfel de stare de disperare încât au cerut să li se îngăduie să părăsească în masă ţara. Bineînţeles că cererea le-a fost respinsă. Regele Henric III nu era dispus să scape din mână o adevărată comoară. În anul 1275, Regele Eduard I a interzis practicarea împrumuturilor cu dobândă. Cum această măsură mărea riscul celor dispuşi să o încalce, valoarea dobânzilor a crescut simţitor. Lăcomia s-a dovedit a fi mai puternică decât riscul. Pentru nerespectarea dispoziţiei regale, la Londra au fost spânzuraţi trei cămătari creştini şi 280 de cămătari evrei. Sute de alţi evrei care se îndeletniceau cu cămătăria au fost

executaţi în restul ţării, iar averea lor confiscată de stat. Cu toate restricţiile şi confiscările abuzive la care au fost supuşi, mulţi dintre bancherii evrei din Anglia s-au îmbogăţit, etalându-şi adeseori cu ostentaţie bogăţia. În acest sens, este suficient să spunem că într-un timp când numai castelele, catedralele şi mânăstirile erau construite din piatră, bancherii evrei au fost primii care au folosit piatra pentru a-şi construi casele de locuit. O lipsă de cumpătare care îi va costa scump. În anul 1290, Regele Eduard I a ordonat ca toţi evreii să părăsească Anglia, lăsându-şi toată averea în proprietatea statului. Îmbarcaţi pe corăbii şubrede, vor fi transportaţi, peste Canalul Mânecii, în Franţa. Mulţi vor pieri în valuri; alţii vor fi jefuiţi, fără milă, de echipajele vaselor care îi transportau. Timp de aproape patru secole, evreilor li s-a interzis să pună piciorul pe pământul Angliei. Interdicţia va fi ridicată abia după preluarea puterii de către Cromwell (1649).

În Spania, atât în regiunile de sub dominaţie musulmană, cât şi în regatele creştine Castilia, León, Aragón, Asturia şi Navarra, precum şi în Portugalia, evreii s-au bucurat de linişte şi bunăstare. Aptitudinile lor ca negustori, bancheri, dar şi ca medici, i-au pus în contact cu cercurile cele mai înalte ale puterii politice. Spaţiul nu ne permite să cităm toate personalităţile iudaice proeminente care au deţinut demnităţi la curţile domnitoare, dar câteva exemple pot sugera această situaţie. Don Meir Malea (în jur de 1250), trezorier al regelui Castiliei, Alfonso X cel Înţelept; Tudoros Ben Joseph Halevi (în jur de 1280), ministru de finanţe şi medic personal al regelui Aragónului, Sancho IV; Don Joseph Pichon (în jur de 1370), şeful încasărilor impozitelor la curtea regelui Castiliei, Henric II; Don Juda, trezorier, şi Don David Negro, supraveghetor al încasărilor impozitelor (în jur de 1380), la curtea Regelui Fernand al Portugaliei etc., etc., etc.

Spre deosebire însă de pătura conducătoare, populaţia creştină din Spania era profund ostilă evreilor, în care vedea cauza

tuturor relelor din ţară. În această stare de spirit, nu este de mirare că predicile antiiudaice ale lui Ferrán Martínez, vicarul de Sevilla, au avut o puternică influenţă asupra mulţimilor. Pe lângă deosebirile de ordin religios, predicatorul îi acuza pe evrei de comportament arogant în raporturile cu populaţia creştină şi de acumulare de bogăţii dobândite pe căi necinstite. La îndemnul său, în ziua de 15 martie 1391, creştinii din Sevilla au atacat cartierul locuit de evrei, incendiind clădirile şi măcelărind tot ce le-a ieşit în cale. Din cei peste 20.000 de evrei, cât număra comunitatea iudaică, peste 4000 au fost ucişi. Mulţi, pentru a-şi salva viaţa, au trecut la creştinism.

De la Sevilla, tăvălugul antisemit, aducător de moarte, se va rostogoli peste tot întinsul Spaniei, punând capăt epocii de strălucire a iudaismului în acest colţ al Europei. O parte din evreii spanioli - *sefarzii* - se vor refugia în Orient, în ţările musulmane, de unde unii, stabiliţi iniţial în Imperiul Otoman, vor ajunge pe meleagurile noastre. Alţii îşi vor căuta salvarea în Olanda, întemeind o puternică comunitate iudaică la Amsterdam, pe care, din recunoştinţă pentru spiritul tolerant al acestui oraş, îl vor denumi "Ierusalimul olandez".

Evreii rămaşi în Spania vor avea un destin trist. Pentru a-şi salva viaţa, cei mai mulţi dintre ei se vor încreştina formal. Populaţia creştină îi privea însă cu neîncredere, stigmatizându-i cu numele de *marranos* (blestemaţi) şi îi ura mai mult decât pe evreii rămaşi fideli iudaismului. Şi pentru ca paharul suferinţelor să se umple, după ce tribunalele Inchiziţiei s-au instalat temeinic în Spania, la 31 martie 1492, Regii Catolici Ferdinand şi Isabela au semnat decretul de expulzare din ţară a tuturor evreilor nebotezaţi.

În celelalte ţări ale Europei evreii s-au străduit să răzbată, navigând între niciodată sigura bunăvoinţă a prinţilor şi ostilitatea făţişă a populaţiei. În Franţa s-a renunţat la intenţia de a fi expulzaţi, urmându-se exemplul Angliei. S-ar fi pierdut o categorie mănoasă de contribuabili pe care teama-i făcea să-şi dea obolul, fără

opoziție, la visteria statului, mai tot timpul goală. În Italia tratamentul aplicat evreilor a fost oarecum mai blând. Deși evreii italieni au fost supuși unor măsuri restrictive și umilitoare, ei nu au suferit persecuții sângeroase precum cele suferite de evreii spanioli. În Germania situația a fost însă cu totul alta. Sentimentele antiiudaice ale populației germane au stat la originea unor acte de violență de o cruzime rar întâlnită, îndreptate împotriva evreilor. Începutul l-au făcut cruciații primei cruciade, care, în drumul lor spre Țara Sfântă, au atacat comunitățile evreiești din orașele prin care au trecut. Dar în ciuda acestor silnicii, evreii au reușit să se regrupeze, astfel că în anul 1564 sunt consemnate importante comunități iudaice la Frankfurt, Hamburg și Worms. Trecerea timpului nu a avut însă darul să amelioreze raporturile dintre creștini și evrei. Cronica antisemitismului german consemnează în anul 1614 o izbucnire de furie, urmată de jafuri și distrugeri împotriva comunității evreiești din Frankfurt. Și acest scenariu, în care straturile de sus ale societății, ca și clerul superior, dădeau dovadă de toleranță, în timp ce clerul inferior și masa populației se manifesta violent antisemit, se va repeta în Austria, Ungaria, Polonia și Rusia, adică acolo unde evreii reușiseră să înjghebeze comunități și să se afirme în viața economică a țărilor-gazdă.

Primele așezări de evrei în Țările Române

"Astfel am ajuns la 1600 fără a găsi mențiunea unui element evreiesc așezat în părțile noastre". Cu această afirmație începe Nicolae Iorga cel de-al II-lea capitol al lucrării sale *Istoria Evreilor în Țările noastre*. Așadar, de abia din secolul XVII documentele istorice consemnează pătrunderea și așezarea elementului evreiesc pe teritoriul Moldovei și Țării Românești.

O parte, cea mai neînsemnată numeric, de evrei care se vor stabili în "Țările noastre" provin din Imperiul Otoman. Este vorba de "evreii *sefarzi*" care, izgoniți din Spania și Portugalia în secolul XVI, și-au căutat refugiu în țările islamice, mărind comunitățile deja existente, sau întemeind comunități noi în Africa de Nord, la Salonic, Cairo, Constantinopol, Adrianopol, Smirna și Alep. Dar cea mai mare parte a evreilor care s-au stabilit în părțile noastre provin din evreii din Europa Centrală, "evreii *aschenazi*".

Încă din secolul XII, evreii aschenazi vorbeau propriul lor dialect, *idișul*, un idiom alcătuit precumpănitor din cuvinte germane, pigmentat cu termeni ebraici și slavi și scris cu caractere ebraice. Deși evreii aschenazi culți vor continua să învețe limba ebraică, majoritatea publicațiilor evreiești din Europa vor fi redactate în idiș. În anul 1544, la numai cincisprezece ani după traducerea Bibliei de către Luther în germană, apare o traducere a Pentateuhului

în idiş. Încetul cu încetul, evreii germani, aschenazii, vor prelua conducerea spirituală a poporului evreu.

Din Germania, în secolul X, unii evrei au emigrat în Polonia. Cu toate persecuţiile pe care le-au îndurat, ei au prosperat şi s-au înmulţit. În anul 1501 se găseau în Polonia 50.000 de evrei. În 1648, numărul lor depăşea un milion. Nobilimea poloneză - *şleahta* - îi va sprijini, considerându-i deosebit de pricepuţi în încasarea impozitelor şi dărilor, precum şi la administrarea moşiilor. În schimb, populaţia poloneză a avut tot timpul o atitudine duşmănoasă faţă de evrei şi, în ciuda repetatelor decrete emise de regii Poloniei, prin care li se acorda protecţie, periodic aveau loc izbucniri sângeroase cu caracter antisemit.

Anul 1648 le-a adus evreilor polonezi o îngrozitoare certitudine cu privire la precara lor poziţie în lumea creştină. În timpul răscoalei cazacilor, îndreptate împotriva latifundiarilor polonezi şi lituanieni, evreii pe care aceşti nobili îi foloseau ca administratori şi încasatori de impozite au trebuit să suporte tot greul răzmeriţei. O apreciere prudentă consideră că în aceste evenimente tragice au fost ucişi 34.719 evrei şi 531 de comunităţi evreieşti au fost desfiinţate. Cu timpul însă, cu răbdare şi perseverenţă, evreii şi-au refăcut aşezările şi, spre sfârşitul domniei lui Jan Sobieski (1674-1696), numărul evreilor polonezi era la fel de mare ca şi înainte de răscoală.

În Rusia, înainte de anul 1772, nu exista nici un evreu. Legile ţării le interzicea accesul. În anul 1550, Sigismund II, regele Poloniei, i-a adresat lui Ivan cel Groaznic o scrisoare prin care solicita permisiunea ca evreii lituanieni să intre pe teritoriul Rusiei pentru a-şi exercita meseriile. Iată un fragment din răspunsul ţarului: "Nu suntem interesaţi să permitem ca evreii să-şi aducă bunurile lor în Rusia, deoarece de la ei se pot trage multe nenorociri. Căci ei ar aduce otravă spirituală în regatul nostru şi i-ar ademeni pe ruşi să se îndepărteze de creştinism. De aceea, regele să nu mai amintească în scrisorile sale despre aceşti evrei".

O atitudine similară va adopta şi Petru cel Mare, căruia în anul 1698 primarul Amsterdamului i-a adresat o cerere prin care solicita aprobarea de a permite accesul evreilor în Rusia. Răspunsul lui Petru sună astfel: "Dragul meu Witsen, Dumneavoastră cunoaşteţi evreii, le cunoaşteţi caracterul şi obiceiurile. De asemenea, îi cunoaşteţi şi pe ruşi. Şi eu îi cunosc şi pe unii, şi pe alţii. Vă rog să mă credeţi că nu a venit încă timpul să aducem laolaltă aceste două caractere naţionale diferite. Spuneţi evreilor că le mulţumesc pentru oferta lor şi, deşi sunt conştient cât de valoroase ar fi serviciile lor pentru mine, îmi dau seama că nu aş avea decât de regretat dacă evreii ar trebui să trăiască printre ruşi". Această categorică poziţie adoptată de guvernul ţarist i-a ţinut pe evrei departe de Rusia până la împărţirea Poloniei (1772), când Ecaterina cea Mare a trebuit ca, odată cu provinciile poloneze anexate, să-i accepte şi pe evreii care trăiau în acele provincii.

Apariţia primilor evrei în Moldova constituie un fapt legat de răscoala cazacilor zaporojeni din anul 1648. În acest sens, Nicolae Iorga scrie în opera citată mai sus: "În adevăr, nici o constatare de Evreu în Moldova şi Ţara Românească nu se întâlneşte până în epoca lui Vasile Lupu, când răsboiul de desrobire economică a Cazacilor poloni aruncă în Moldova pe unii dintre exploatatorii lor evrei, ca arendaşi şi cămătari, cum a aflat-o un călător sirian (Paul din Alep) din gura unuia din fugari, Iancăl".

Unii dintre evreii refugiaţi în Moldova, din faţa furiei dezlănţuite a cazacilor, vor avea neşansa de a se reîntâlni curând cu călăii lor. În anul 1653, la Iaşi, cu prilejul nunţii lui Timuş Hmelniţki, fiul hatmanului, cu Ruxandra, fiica lui Vasile Lupu, relatează în continuare Nicolae Iorga, "Cazacii, veniţi în Iaşi, dau cu ochii de duşmanii lor ereditari şi îi pun pe fugă... «Pe Evrei», scrie Paul din Alep, «Cazacii îi băgau în turnuri şi-i chinuiau acolo nopţi întregi, pentru ca să-i facă să spună averile lor: inimile ni se umpleau de amărăciune la plânsul atâtor femei şi copii»".

După anexarea Bucovinei

Din lucrarea lui Nicolae Iorga, frecvent citată în acest studiu, se desprinde limpede constatarea că până la semnarea Convenției de cesiune din 7 mai 1775, prin care Înalta Poartă consimțea să cedeze Austriei Țara Bucovinei cu cetatea de scaun domnesc și arhieresc Suceava și cu mănăstirea Putna, locul unde se odihnesc moaștele lui Ștefan cel Mare și Sfânt, prezența evreilor atât în Moldova, cât și în Țara Românească a fost nesemnificativă, fiind vorba doar de cazuri izolate, atât de puține la număr încât pe cele mai multe istoricul le citează nominal.

Pentru evoluția ulterioară a procesului de penetrare a evreilor pe teritoriul românesc, vom reproduce textul *Istoriei...* lui Nicolae Iorga. Motivația adoptării acestei soluții este lesne de înțeles. Într-un climat politic și pe alocuri chiar cultural în care, uneori, simpla pronunțare a cuvântului "evreu" poate fi considerată ca atitudine antisemită, recursul la prestigiul personalității marelui nostru istoric s-ar putea să ne pună la adăpost de interpretări tendențioase. Dar așa cum Mihai Eminescu este acuzat, fără menajamente, de antisemitism, nu este exclus ca, într-o bună zi, să i se pună același stigmat și lui Nicolae Iorga.

"O mare schimbare năprasnică veni din anexarea de către Austria a părților Moldovei-de-Sus, așa-numita Bucovină. În acele Ținuturi ale Cernăuțului și Câmpulungului, la care se adăuseseră

părți ale Hotinului și Sucevei, nu erau, înaintea așezării stăpânirii împărătești, decât 206 familii, cu 986 capete, iar în timpul războiului ruso-turc din 1769-74 numărul crescu până la 298 familii cu 1.346 capete. Statistica făcută după 1775 găsește doar 526 de Evrei; în Siretiu erau de tot puțini, «câțiva», spun actele oficiale. La 1775 însă ajunseseră a fi, prin scurgerea din Galiția, 780-800 familii. Cel dintâiu guvernator al țării, generalul Enzenberg, constată că ei se îndeletnicesc în rândul întâiu cu cârciumăritul, cu vin, holercă și bere, având și velnițe, apoi cu arendarea de moșii, ca acel Moșco care, împotriva altui Evreu, ținu, venind din Hotin, la 1774, Cruglicul [proces - n. n.] din raia; de adevărați negustori, de meseriași, nu se vorbește nimic, ci numai că, «înmulțindu-se mai tare ca Țiganii», «au acaparat tot negoțul și meșteșugul, mai ales în Suceava, Siretiu și Cernăuți», unde totuși Boscovich, pe la 1770, deși amintește de «mulți Evrei» (*molti Ebrei*), recunoaște «că cea mai mare parte din locuitori sunt creștini ortodocși». De altfel, numărul total al meșteșugarilor la 1783 încă era numai de 103. Sunt, spune generalul, «neamul cel mai de-a-dreptul stricat, dedat trândăviei; se hrănește, fără a fi prea mult supărat, din sudoarea creștinilor muncitori». O comisiune, care funcționa în 1781, arăta că «aici în țară Evreii obișnuiesc a cumpăra țăranului dinainte puiul în ou, mierea în floare și mielul în pântecele mamei, pe un preț mic, și prin această camătă a suge cu totul pe locuitori și a-i aduce la sărăcie, așa încât țăranii împovărați astfel de datorii și pentru viitor, nu află alt mijloc de mântuire decât să fugă din țară; cu acest chip Evreii dau aici prilej la emigrație și sunt deci primejdioși poporației și agriculturii. Evreii de aici se hrănesc mai mult cu cârciumile și dau prilej poporului să bea și să se strice; prin expulzarea lor ar fi hrana mai ieftină, bețiile s-ar mai opri, înșelătoria în negoțul cu mărfurile ar înceta, prețul arenzilor ar scădea și satele s-ar păstra». Săracii, «vagabonți, cerșetori» (*Müssiggenger, Betteljuden*), pe care Enzenberg îi expulzează de fapt, 365 de familii, aveau de

strâns de la ţărani 6.000 de florini datorie de băutură, şi el adaugă: «îşi poate cineva închipui cât au de cerut Evreii cei bogaţi, cari au rămas, numai pe grâne, de la ţărani». «Până acum n-am văzut Evrei la plug, nici pe unul îndeplinind munca ţărănească, dar am văzut creştini arând pentru Evrei; şi anume pe câmpiile cele mai roditoare, pe care Evreul arândar le ţine pentru el, şi bietului ţăran îi dă desigur cele mai rele». Totuşi stăteau «mai mult în colibe ticăloase» şi nu adăugeau nimic, deşi se lăudau a fi «oameni cinstiţi, oameni ireproşabili, în parte aşezaţi», «hahami, belferi, cântăreţi şi scriitori ai celor zece Porunci», nici la cultura ţării, cum nu adăugeau nimic la bogăţia ei; Consiliul de Război, la care se îndreptară, deşi pentru cei păstraţi se dăduse prielnica patentă imperială din 13 Mai 1781, recunoştea specularea «rafinată» a poporaţiei, acapararea negoţului «cu camătă nemăsurată», stricarea prin holercă a «sănătăţii şi moravurilor naţiei», şi Împăratul luminat Iosif al II-lea, umanitarul, respingea, la 7 Octombrie 1782, pe deputaţii comunităţii Ober-Kahalului, trimeşi la Viena, «pentru a se înlătura orice reprezentaţii cari ţintesc la egoism şi la apăsarea locuitorilor»: *nach ihrer Bestimmung zu instradiren.* Din Cernăuţi, după o inspecţie personală, acelaşi suveran, destul de larg în ce priveşte deosebirile confesionale, scrie, la 19 Iunie 1783: «Să se urmeze cu Evreii acelaşi sistem (de constrângere la agricultură; ei obiectau că sărbătorile lor cad pe vremea celor mai însemnate munci ale câmpului); ori se fac negustori şi meşteşugari cinstiţi, ori se consacră plugăriei, ori trebuie scoşi din ţară». Cârciumile fuseseră oprite de Enzenberg însuşi; se hotărî acum că arenda să fie mărginită la 20 de ani şi dreptul de proprietate să se recunoască numai Evreilor botezaţi.

Ne putem închipui care a fost efectul imediat al acestor măsuri. Expulzaţii, în parte supuşi turci şi ruşi, nu erau primiţi, fireşte, în alte provincii ale monarhiei. Veniţi din Galiţia şi Polonia, ei erau trimişi în Moldova. Aici găseau un tratament pe care

guvernatorul Bucovinei îl califică aşa: «în nici o ţară Evreul nu se bucură de atâtea privilegii şi drepturi şi nu plăteşte mai puţin. Cinci galbeni de familie, «o căpăţână de zahăr sau două ocă de cafea» la nuntă înlocuiau şi capitaţia, şi petanta. Vedem pe Divanul acestei Ţări, apoi pe Domni, mai ales pe Constantin Moruzi, apărându-se cu disperare împotriva lor. «Divanul moldovenesc» (1774), scrie Enzenberg, «a luat Evreilor toate arenzile şi cârciumile». Grigore Alexandru Ghica de două ori şi Moruzi adăogiră pentru aceia care s-ar mai apuca de această speculă a viciului şi luxului absenteist pedeapsa «cu ştreangul». Ceilalţi fură puşi la dări nouă, 10 lei de ogeag, fumăritul, pe lângă cei 60 de lei daţi anual pentru toţi Marelui Cămăraş, care-i judeca, precum şi pe Armeni şi pe «neguţătorii străini». Cum i se oferiseră lui Enzenberg, de cahaluri, în scris, 5.000 de galbeni pe an pentru a tolera vechea stare de lucruri, se încearcă şi cumpărarea Domnului, dar acesta respinse banii «mai bine decât să expuie ţara pieirii totale». Răspunzând tocmai lui Enzenberg la 1782, guvernul moldovenesc arată că Armenii şi Jidovii n-au avut după dreptate a cumpăra moşii la ţară de veci, nici au; iar casă, dugheni la târguri au putut şi pot cumpăra, - însă Armenii numai pot cumpăra şi vii». Urmând hotărârile luate de înaintaşii săi, Alexandru Constantin Mavrocordat, după ce întreabă din nou Divanul, care-i semnalează abuzul ce fac Evreii prin sate cu datoriile pentru băuturi, hotărăşte, în interesul păcii şi dreptăţii, ca Evreii să nu mai poată fi cârciumari, ba chiar să nu mai poată sta în sate, unde fac înşelătorii şi jafuri.

Menţiunile Evreilor din Iaşi sunt pe la această dată mai rare, deşi se vede cum ei se aşează tot mai mult pe locurile de dugheană ale bisericilor şi pe ale bisericii catolice, plătind chiriile înainte, la Iunie şi la Decembrie, ba chiar şi pe locurile Mitropoliei, care e de la o bucată de vreme cu totul blocată de Evrei. Cei mai bogaţi ajung încă de pe la 1785 să împrumute şi Cămara domnească; se spune anume că aceşti Lupu şi Avram sunt Evrei poloni. Ca şi

înainte, meşterii de folos sunt preţuiţi, ca acel «Dănilă Jidovul», argintar care lucrează, în 1786, probabil, şi policandrele chioşcului domnesc de la Copou; dar astfel de cazuri sunt extrem de rare. Spionii agenţilor străini se recrutează dintre evrei, şi în litere Evreieşti sosesc şi informaţiile serviciului de spionaj al Domnului Moldovei la Viena. Vedem chiar pe câte un Evreu, ca la 1811, făcând tovărăşie cu Români pentru negoţul de pescărie. Dar cei din Botoşani se înmulţesc foarte repede, ca şi cei din târguşoarele vecine - pe vremea lui Boscovich, Dorohoiul era numai un sat, - hrănite fiind toate aceste colonii prin astfel de expulzaţi bucovineni ca şi prin fugarii înaintea turburărilor pe care le provoacă în Polonia confederaţiile de partid. Să adăugăm că trimiterea în Moldova a galiţienilor poposiţi pentru scurt timp în Bucovina ajunse o măsură de uşurare pentru Guvernul imperial, puţin bucuros de asemenea oaspeţi.

La 1779 găsim pe «dascălul» din Botoşani, Avram sin Iosăp, cu case în Târgul-Nou, unde apare atunci un Evreu galiţian, cu numele german, cel dintâiu pe care-l oferă documentele cunoscute până acum: Wigder; un Marcul sin Şămon, un Nusim zet (ginere) Şimon şi alţi Evrei iscălesc ca martori. La 1780, aflăm apoi pe unul din vechii membri ai comunităţii, căruia scriitorul moldovean îi zice Drăgan Jidovul. Pe atunci staroste e Cerbul şi Iosif, «vechiul haham». Mai târziu Evreii apar pe Uliţa Veche spre Sf. Gheorghe.

În apropiatul Hârlău, se menţionează fabrica de sticlă a unui Evreu. La Folticeni hrisovul de întemeiere face loc şi imigraţiei jidoveşti, şi chiar boierii, ca Ienachi Cantacuzino, când vor să-şi cumpere locuri, întrebuinţează mijlocitori evrei. Actul de fundaţie al acestui târg, zis întâiu Şoldăneşti, pe locul lui Ioniţă Başotă (1780), prevede că Evreii îşi vor păstra ereditar locurile, că au voie a-şi face velniţe fără bezmen pentru proprietar, că ei pot «să ţie o casă pentru închinăciunea lor de o parte, iar nu între creştini, care să fie asemenea ca şi celorlalte case, iar nu în alt chip»;

«mormânturile» lor vor fi la «un loc afară», ales de ispravnici, lung de 6 stânjeni şi lat de 8. Dar ei nu se mulţumiră cu atâta: în curând răsăriră trei havre de piatră, dărâmând case vechi româneşti, şi Evreii se amestecă şi la turburări. «Jidovii târgoveţi», se mai spune, «la adunările de iarmaroace, îndărătnicesc pe neguţătorii şi locuitorii străini ca să nu dea nimic pentru vitele ce pasc, nici pentru trăsuri, nici pentru dugheni, ce dau cu chirie la zile de târg în Moldova». Principele de Ligne află pretutindeni «colibele» Evreilor şi secretarul lui Alexandru Mavrocordat, care-i scoase din sate, Contele de Hauterive, descriind «figura lor extraordinară», îi declară oameni fără cinste şi meşteri proşti de tâmplărie, croitorie şi ceasornice".

Perioada atotputerniciei Consulatelor

După alungarea turcilor de sub zidurile Vienei (1683), slăbiciunea Imperiului Otoman stimulează tendințele expansioniste atât ale Austriei, care în 1699 anexează Transilvania, cât și ale Rusiei, care, sub domnia lui Petru I, se apropie de hotarele Moldovei. În fața acestei duble amenințări, nemaiavând încredere în domnii pământeni, Poarta numește domni din rândul aristocrației grecești de la Istanbul, domnii fanarioți, care vor guverna timp de un secol cele două Principate românești. O perioadă în care ciocnirile de interese dintre Turcia, Austria și Rusia vor degenera în războaie sângeroase (1735-39, 1768-74, 1787-92, 1806-12), operațunile militare desfășurându-se adeseori pe teritoriul românesc.

Pentru a-și asigura interesele expansioniste, Rusia și Austria constrâng Turcia să accepte înființarea de Consulate în Țara Românească și Moldova. Exemplul lor va fi urmat, în curând, de Prusia și, mai târziu, de Anglia și Franța.

Consulatele erau - după normele dreptului internațional - organe diplomatice care, pe lângă atribuțiunile politice, urmăreau aplicarea convențiilor comerciale încheiate cu Turcia și asigurau protecția conaționalilor lor. Aceștia, denumiți în Principate sudiți, se bucurau de un regim de favoare, care era cu atât mai sfidător față de autoritățile autohtone cu cât prestigiul Porții era mai scăzut în relațiile cu celelalte puteri europene. În perioada menționată mai

sus, cu îngăduința și, pe alocuri, cu sprijinul Consulatelor străine, pe teritoriul celor două Principate române pătrunde un număr mare de evrei. "Cu aceasta - scrie Nicolae Iorga - am ajuns la o altă fază din istoria Evreilor la noi. Orândarii din veacul al XVII-lea, micii negustori acaparați din al XVIII-lea, cuprinși în bresle de supuși, de clienți ai Cămării Domnești, proprietate rentabilă a principilor, ajung a fi acum meșteșugari liberi, fără vreo asociație forțată de corporație, cari, pe o vreme când se schimba casa, mobila, haina, încălțămintea, acoperirea capului, concurează înverșunat pe meșterii noștri, pe cari breasla începea să-i încurce, și ajung a-i înlocui aproape cu totul".

Printre factorii care au favorizat invazia evreilor în Principate trebuie menționate, în primul rând, războaiele duse de Rusia și Austria pe pământul țărilor noastre. Un puternic aflux de evrei galițieni are loc în perioada 1789-1791, când Austria a ținut ocupată Moldova de vest, până la sud de Roman și, mai târziu, toată Țara Românească. După acești imigranți austrieci, vin, spune Nicolae Iorga, evrei din Rusia, din Prusia și chiar evrei francezi.

Ocupația rusească din 1806-12 a favorizat de asemenea pătrunderea unui mare număr de evrei. Aceștia vin în calitate de furnizori ai armatei, aducând furnituri și băutură pentru trupele de ocupație, în condiții avantajoase, fiind scutiți de a plăti taxele vamale. De notat că în timpul acestei ocupații nu intră în țară decât marfă rusească, traficată de negustori evrei. Un alt factor important care a favorizat comerțul practicat de negutători evrei a fost schimbarea mentalității boierimii față de modă. În această privință, Nicolae Iorga face următoarele afirmații în lucrarea sa *Istoria comerțului românesc*: "Dar încă de atunci așa de mare era lăcomia boierimii mai bogate pentru articolele de lux occidentale, încât la 1796 Alexandru-Vodă Moruzi trebui să împiedice importul butcelor de Viena, care se cumpărau pe un an pentru suma de peste 30.000 de lei și cea mai de jos clasă a boierilor fiind mult prinsă de acest lux."

"În legătură cu schimbarea de modă - afirmă Nicolae Iorga mai departe - Moldova îşi creşte necontenit populaţia evreiască". Nevoia de lux, de bijuterii, de haine şi de mobile, atât de adânc simţită de clasa boierească, era cel mai bun prilej pentru neguţătorii evrei, importatori de astfel de mărfuri, să deţină un monopol în acest domeniu, eliminându-i de pe poziţii câştigate în trecut pe greci, pe armeni şi pe germani.

Un alt factor care a determinat invazia evreilor în Principate l-a constituit regimul la care erau supuşi în ţările de unde se revărsau ca un torent nestăvilit. În anul 1816, consulul austriac de la Iaşi raportează că în luna octombrie s-a comunicat Domnului ţării că 20.000 de evrei pe care guvernul rus i-a scos din Polonia sunt în drum spre Moldova şi, zice mai departe consulul că Domnul, "departe de a voi să împovăreze această ţară cu un aşa mare număr de vagabonzi, a dat cele mai aspre porunci pentru a fi oprită intrarea lor în ţară". Pe atunci în Moldova era domn Scarlat Calimah care, în iulie 1815, acordase evreilor zarafi dreptul de a se constitui în breaslă aparte. Aşa că este îndoielnic că această expediţie de 20.000 de evrei să se fi oprit la marginile ţării. Aceasta cu atât mai mult cu cât domnii fanarioţi erau încredinţaţi că evreii aduc cu ei bani mulţi şi, ca atare, nu împiedicau, ba chiar favorizau intrarea lor în ţară.

Un alt motiv care îi determină pe evrei să caute adăpost în Principate a fost regimul recrutărilor introdus în Basarabia, în 1827. Pentru a nu fi recrutaţi în armată, evreii din această provincie răpită de ruşi în 1812 părăsesc locurile de baştină şi se stabilesc în Moldova.

În Bucovina, ruptă din trupul Moldovei în 1775, are loc un alt fenomen, care însă produce aceleaşi efecte. Ordonanţa imperială din 20 martie 1786, care cerea ca evreii să poată dovedi un capital, în bani sau imobil, de măcar 250 de florini, "a făcut", scrie Nicolae Iorga, "ca să năvălească asupra Moldovei încă un stol de Evrei săraci".

În această perioadă, evreii se ocupă cu de toate, cu curaj şi impertinenţă. Evreii spanioli, cei veniţi din Imperiul Otoman, se ocupau de preferinţă cu profesiunea de zarafi, erau toptangii cercelari şi mărgelari, toptangii de manufactură, ceaprăzărie şi mărunţişuri, pe care le desfăceau în sate prin colportori ambulanţi, numiţi mămulari şi mărgelari. În anul 1817, acest gen de comerţ încăpuse, în întregime, în mâinile lor. Alţi evrei se ocupau cu misitia, samsarlâcul, telali de haine vechi, chibrituri, sticle, pahare, aţă, ace şi alte lucruri necesare menajului, comerţ care reclama un capital mic.

Ca misiţi şi samsari, evreii şi grecii mişunau prin sate şi oraşe, ca şi prin porturile dunărene, cumpărând şi arvunind grâne, uneori chiar înainte de a fi culese, precum şi tot ce nu cumpărau turcii: orz, secară, poumb, porci, vite mari şi cai, legume, sare, piei, plante medicinale, tot ce se putea vinde apoi cu preţ bun negustorilor străini.

Ocupau dughenile din Botoşani, ca şi pe acelea din Iaşi ale Mitropoliei, fapt imputat de populaţia ieşeană Mitropolitului Veniamin în versurile:

Acolo unde-au şezutu Theotoke şi Evghene,
Astăzi vând Jidovii marfă, făcându-se tot dughene...

La Bucureşti, evreii se îndeletnicesc cu tinichigeria, fabricând ghiulele de tinichea umplute cu sticlă şi cuie pentru cele patru guri de tun româneşti rămase la Cotroceni după plecarea lui Tudor. Un alt domeniu unde deţin monopolul este argintăria. Un evreu numit Dănilă lucra în 1792 argintărie şi "sămnele boierilor", adică toiegele dregătorilor. În această perioadă sunt amintiţi şi doi medici evrei care practică medicina clandestin în Bucureşti.

Deşi, prin hotărârea adoptată în 1784, li se interzice evreilor să arendeze moşii şi să se ocupe cu cârciumăritul, lăcomia unor boieri şi chiar a unor domni face ca această hotărâre să nu fie respectată. Vistiernicul Ienachi Cantacuzino vinde, în 1784, lui

"Solomon Moislăi Leiba Jidov ot Bălţi" venitul satelor lui din Soroca: bezmenul pe case, dijma, moara de la heleşteu, moara cu cai, orânzile acestor sate şi crâşme cu pivniţe, pe 1250 lei aur. Tot un evreu a luat pe un an "orânda băuturii satului Căbujîi, cu moara de acolo şi a părţilor din moşia Toleştii din ţinutul Sucevei, ale dumisale Ionache Cantacuzino, biv Vel Vistier". În anul 1827, Smil Focşeneanul, sudit austriac din Fălticeni, luase în arendă moşia Săveşti de la Aga Constantin Canta, pe şapte ani.

Practic, nici un domeniu de activitate în care se puteau realiza câştiguri substanţiale cu cât mai puţine eforturi nu a fost ocolit de evrei. Documentele din anul 1784 îi menţionează ca spioni în serviciul agenţilor străini. La Braşov, în 1796, un bancher evreu înşeală cu bani falşi pe nişte ciobani ardeleni. În 1826, evreul Wolf Tetelbaum din Cernăuţi inaugurează în Bucureşti o casă publică de perdiţie, deschisă tuturor desfrânărilor. Dar îndeletnicirea cea mai profitabilă, în această perioadă, se dovedeşte a fi zărăfia şi camăta. Deţinători de capitaluri mari, evreii joacă un rol hotărât în domeniul financiar. Deja în anul 1817, evreii sunt socotiţi în Moldova ca stăpâni în acest sector al economiei naţionale, numeroşi boieri şi chiar domni solicitându-le credite.

Poziţiile şi avantajele câştigate de evrei în această relativ scurtă perioadă sunt incalculabile. Ei pătrund în bresle şi dezorganizează complet aceste instituţii străvechi. Deja în 1820 evreii câştigaseră toate drepturile pământenilor, fără însă a fi obligaţi şi la toate sarcinile acestora din urmă. Ei devin intermediarii indispensabili între ţările noastre şi cele germane. Arenzile cad, în Moldova, încetul cu încetul, în mâinile evreieşti. Cârciumile cresc îngrijorător în satele acestei provincii şi rachiul distruge încet, dar sigur, fiinţa poporului, ducându-l spre ruină etnico-biologică. Camăta duce şi mai departe efectele distrugătoare ale rachiului. Zarafii evrei stăpânesc schimbul monetar şi devin marii depozitari de bani. Comerţul ambulant şi chiar marchitănia sunt monopolizate

de evrei. Vechile datini şi pravile, ca şi moravurile negustorilor băştinaşi, încep a slăbi, după o concurenţă aprigă, desfăşurată în condiţii inegale. Datorită influenţei pe care au dobândit-o, în scurtul răstimp de când au pătruns în Principate, reuşesc să-l determine pe Mihail Şuţu, în Moldova, şi pe Ioan Caragea, în Muntenia, să întemeieze o instituţie care face din evrei o naţiune distinctă sub aspect juridic: modul particular în care îşi plătesc impozitele către stat. Ei achită în bloc contribuţiile lor, rezultate din taxe asupra cărnii de vită şi de pasăre, ceea ce ajută mult la fraudă, dar mai ales la neputinţa de a li se cunoaşte exact numărul.

Ultimul Domn cu care se încheie această perioadă, Ioan Sandu Sturdza al Moldovei (1822-1828), s-a străduit să uşureze starea mizeră a poporului peste care domnea. În acest scop, aminteşte Nicolae Iorga, înaintă Porţii un memoriu prin care cerea "să împiedice pe sudiţi, între care pomeneşte pe Evrei, împotriva cărora se îndrepta, de fapt, cererea, următoarele: de a ţine prăvălii şi case de locuit cu chirie, trăind liber şi apăraţi întru toate de Consulate; de a cumpăra nu numai imobile orăşeneşti, dar şi grădini şi vii; de a lua în arendă moşiile pe viaţă şi «pentru tot neamul lor», de a face împrumuturi împovărătoare, speculând cursul schimbător al banilor, ceea ce le îngăduia să obţină pe nimic pământuri; să se ferească de toate sarcinile ţării, scutind în acelaşi timp şi pe oamenii lor de serviciu; să provoace necontenite certuri cu negustorii şi meşterii pământeni şi cu agenţii guvernului".

Perioada Regulamentului Organic
(Protectoratul rusesc: 1828 - 1856)

Până spre finele secolului al XVII-lea, ţările noastre îşi duceau viaţa în forme predominant patriarhale. Totuşi, încă din această perioadă îşi fac apariţia chemări şi îndemnuri către un nou stil de viaţă. Dar evenimentul istoric, de o deosebită importanţă pentru evoluţia politică şi economică a Moldovei şi Ţării Româneşti, cu profunde implicaţii în viaţa spirituală, a fost încheierea păcii de Adrianopol (1829). Prin tratatul încheiat cu acest prilej, cele două Ţări Româneşti dobândesc independenţă de mişcare în viaţa economică, ieşind cu totul de sub regimul de "raia" şi de grânar sau "chelar" pentru capitala otomană, ceea ce le deschide perspective noi în activitatea economică, bogăţiile naţionale putând fi valorificate prin relaţii cu toate statele europene, nu numai cu Imperiul Otoman. Ca un corolar firesc, rezultând din noua situaţie politico-economică, se va produce o nestăvilită invazie de elemente străine, cu precădere evrei, spre ţările noastre. O invazie pe care memorialistul Radu Rosetti o compară cu acel veritabil *gold rush* (goana după aur) care atrăgea căutătorii de aur spre acele *placers* (zăcăminte aurifere) din California şi din Australia. Aşa cum s-a arătat în capitolele anterioare, până în preajma războiului ruso-turc din 1827, evreii au reuşit să fixeze, în tăcere, câteva capete de pod bine întărite, în nordul Moldovei şi apoi, fără zgomot, şi-au concentrat forţele spre

sud. Centrele mari şi bogate, până atunci în întregime româneşti sub toate aspectele, au început să-şi piardă caracterul tradiţional şi etnic. Negustorii şi meşteşugarii autohtoni dispăreau, după o luptă înverşunată, locul lor fiind luat de noii veniţi. Confirmând acest punct de vedere, iată ce scrie Nicolae Iorga în lucrarea din care continuăm să cităm: "Şi în această epocă vedem însă pe Evrei dezvoltându-se, în dauna elementului creştin indigen, pe toate terenurile atacate până acum de dânşii. Un act oficial din Moldova arată că ei au toate prăvăliile stradelor principale din Iaşi: «Uliţa Mare,începând de la Curtea Veche, până la marginea Copoului, Uliţa Academiei, a Consulatului rusesc, a Curţii Domneşti şi a Teatrului, până la Uliţa Golia, apoi uliţa care începe de la Sf. Ioan în faţă cu Paladi, uliţa Hatmanului Alecu Roznovanu, uliţa Sf. Spiridon, până la Cabinetul Natural»; la o mie de prăvălii, aparţineau în 1843 creştinilor numai 15 (Neugebauer, *Die Donaufürstentümer*, Breslau, 1859, pp. 93-94). La Botoşani breslele se desfac, din concurenţa lor, şi blănarii se plâng Domnului, Grigore Ghica, în cuvinte mişcătoare, că «de la o vreme naţia evreească, aceea ce cu semeţie se amestecă fără îndrituire în toate, s-au nărăvit a intra şi în acest meşteşug», smomind calfele, nu pentru a le învăţa, ci pentru a ruina pe patronii lor, «împiedicând alişverişul», aducând pe breslaşi la cerşetorie. La Iaşi, unde ei formează pe la 1848 două treimi ale populaţiei, în mâna lor e totul: camăta, misitia, comisionul, cărăuşia, zidăria, lemnăria, fierăria, tapiţeria, croitoria, pe cari «le fac rău pe toate, dar fac tot» (*ils font tout mal, mais ils font tout* - Raport al consulului francez din Iaşi, Guéroult, în anul 1848, în Principatele Române, I, Bucureşti 1902, pp. 212-214). În Bârlad erau pe la 1820 numai vreo zece case jidoveşti faţă de o mie creştine; acuma acestea din urmă pare că s-au topit. În Roman rezistenţa episcopiei, atacată şi cu acte false, e complect sfărâmată. Pretutindeni e aşa."

Regulamentul Organic, ca act constituţional din iulie 1831

în Muntenia şi din ianuarie 1832 în Moldova, document "care derivă în cea mai mare parte din desvoltarea proiectelor constituţionale ale boierilor noştri, mai ales ale celor din Moldova, aşează pe Evrei între străinii pe cari numai Adunarea Obştească îi putea împământeni, pentru merite deosebite faţă de ţară. Ţinând seama de aceea că «Jidovii sunt împrăştiaţi prin Moldova», că «numărul lor creşte din zi în zi», că «cea mai mare parte din ei trăiesc cu vătămarea interesurilor pământenilor, folosindu-se de toate mijloacele speculaţiilor, cu scăderea industriei şi a fericirii obşteşti», se hotărî catagrafia lor, păstrarea celor cu stare şi expulzarea pentru totdeauna a celor ce, neavând un meşteşug folositor, trăiesc fără căpătâi (Cap. III, art. 94)."

Dar, în pofida acestor reglementări menite să stăvilească pătrunderea masivă a evreilor în Ţările Române, spre norocul nedoriţilor oaspeţi şi spre nenorocirea populaţiei băştinaşe, o serie de factori prielnici le-au favorizat pătrunderea, înlesnindu-le aşezarea temeinică în spaţiul locuit de români. În fond este vorba de aceiaşi factori care au acţionat şi în perioadele anterioare, de data aceasta însă amplificaţi în intensitate, cât şi în extensie, dar mai ales în consecinţe, uneori de proporţii catastrofale, pentru întreaga viaţă socială a poporului român, sub toate înfăţişările: spirituală, economică şi politică.

O primă categorie de factori sunt factorii de natură externă. Enumerarea lor are darul să explice cauzele care i-au determinat pe evrei să emigreze. Iată-i într-o prezentare succintă:

1. Persecuţiile necontenite din Rusia şi Polonia, care se manifestau adeseori sub forma de pogromuri violente;

2. Nemulţumirile autorităţilor austriece din Bucovina şi Galiţia, nemulţumiri care îi îndemnau să-şi caute un sălaş mai primitor în alte ţinuturi.

3. Refractari serviciului militar obligatoriu, ucazul imperial al Ţarului Nicolae I din 1827 îi îndemna să fugă în ţările noastre, unde nu exista obligativitatea serviciului militar.

4. Războiul ruso-turc din 1827-28 a adus Ţărilor Române ieşirea deplină de sub dependenţa economică şi, în parte, politică a Sultanului, adică începutul unei ere de libertate a comerţului cu lumea din afara Imperiului Otoman.

5. Paralel cu invazia capitalurilor străine a avut loc - spune Şt. Zeletin - o invazie a evreilor.

A doua categorie de factori o constituie factorii interni. Aceştia lămuresc de ce mulţi evrei, constrânşi să emigreze, au ales tocmai Ţările Române ca ţintă spre care să se îndrepte.

1. La începutul secolului XIX, Ţările Române, în contact superficial cu viaţa şi valorile spirituale şi materiale ale Occidentului, erau atrase spre o civilizaţie de spoială, ca substitut pentru patriarhalismul în care dormitaseră până atunci. Evreii au înţeles aceste prefaceri de mentalitate şi s-au grăbit să-şi ofere serviciile.

2. Clasa de sus şi, în măsură mai redusă, clasa de mijloc, îşi pierdea din importanţă ca urmare a lipsei de interes împinse până la dispreţ pentru tot ce este activitate economică, îndeosebi pentru industrie şi comerţ. Atât de departe mergea această lipsă de interes, încât ea se manifesta chiar şi în domeniul administrării propriei averi. Or, cum acest câmp de activitate nu putea rămâne gol, evreii s-au grăbit să-l umple.

3. Atitudinea excesiv de binevoitoare a anumitor domni, pe care cronicile contemporane îi caracterizează, după faptele şi gândurile lor, într-o lumină foarte puţin favorabilă. Şi tot într-o lumină defavorabilă este prezentată activitatea în flagrantă contradicţie cu datoria ce le revenea de a păstra fiinţa statului.

4. Am păcătui însă prin lipsă de obiectivitate dacă, printre factorii interni care au favorizat exodul evreilor spre Ţările Române, am omite anumite caracteristici specifice ale sufletului poporului român. În primul rând, trebuie menţionată slaba lui rezistenţă la ispitele şi pericolele care îi pun în primejdie fiinţa. În al doilea rând, nu trebuie trecută cu vederea falsa lui concepţie, după care străinii,

şi mai ales evreii, nu pot fi primejdioşi, ci, dimpotrivă, utili, ca unii care sunt pricepuţi în toate, concepţie pe care falşii patrioţi au trâmbiţat-o ca pe una dintre virtuţile naţionale, când ea, de fapt, este una dintre marile scăderi sufleteşti ale poporului român în lupta lui pentru existenţă.

În legătură cu slaba rezistenţă pe care au întâmpinat-o evreii la pătrunderea lor în Ţările Române, atât din partea multor boieri, cât şi din partea autorităţilor, iată ce scrie Nicolae Iorga în *Istoria evreilor...*:

"Şi arenzile, până la Regulamentul Organic, şi cu toată oprirea Regulamentului, cad cu încetul pe mâinile lor. La Botoşani ei se asociază şi cu Armenii pentru a le lua. Proprietarii sunt bucuroşi de câştig mare fără muncă; doar de-şi asigură în contracte ocrotirea oamenilor Curţii şi ai Bisericii, unde le dorm înaintaşii.

Apărarea ţării se făcu în chipul cel mai stângaci de Guvernul lui Mihai Sturza, care avea şi temerile politice şi apetiturile sale personale. Se înviară în Moldova anilor 1840 vechile măsuri aplicate ceva mai bine în Austria lui Iosif al II-lea, măsuri asemenea cu acelea pe cari le lua şi Rusia lui Nicolae I: acte de legitimare, «închezăşluire», cerere de a-şi arăta existenţa capitalului şi exerciţiul profesiunii, supunerea călătoriilor dintr-un loc în altul la un permis administrativ, ameninţarea cu expulzarea. Se căuta, în 1847, a se aduce părăsirea vechiului port galiţian cu perciuni, barbă, pălării de pâslă şi papuci. De aici nu rezultară Evrei mai puţini, dar fără îndoială funcţionari mai bogaţi.

Dimpotrivă, Mihai Sturza a fost învinuit, cum se ştie, că a favorizat imigrarea altor elemente fără de folos pentru ţară. «Cine a fost acela», se spune într-un memoriu al tinerilor revoluţionari, «care a dat proiectul obşteştii Adunări pentru a se hotărî luarea la oaste şi din naţia israelită şi care, ca să nu puie în lucrare această legiuire, a luat apoi mită de la Israeliţi 40.000 de galbeni?». Un gălăţean observă: «Înălţimea Sa a îmbrăţişat pe Greci, şi mai cu

seamă pe Jidovi, de i-a pus asupra bietului Moldovan». În sfârşit, alt «memorar» semnalează că 30.000 de galbeni au fost daţi de «o tovărăşie de Jidani», «pentru ca să facă nepedepsit contrabandul rachiului».

Căci e vremea clasică a aşezării pe moşiile boierilor, câştigaţi acum cu totul de luxul apusean, a unui număr de Jidovi pentru a face târgurile, cu caracterul absolut evreesc. Încă subt Ioan Sandu Sturza, Ioan Greceanu capătă voie a-şi face târg la Drăguşeni în Covurluiu. Din satul Totoieşti răsare astfel Podu-Iloaii, din Frumuşica Botoşanilor se face la 1845 cloaca de astăzi; din Negreştii Vasluiului, un popas de străini; pe locul de la hotar al Domnului însuşi se înfiinţează Mihăilenïi, al cărui act de fundaţie se păstrează la suditul Marcu Zaharia, prigonit pentru aceasta. Şi cu zecile se numără aceste aşezări de exploatare şi depravaţie, cârciumă lângă cârciumă, cu sticlele de rachiu de cartofi şi alte otrăvuri, în tot cuprinsul Moldovei, istovind o rasă pentru hrănirea viciilor «civilizate» ale clasei dominante.

Erau aceşti oameni, al căror număr se ridica, în 1848, după socotelile lui N. Şuţu, la 11056 familii - în Iaşi avem la 1845 aproape 7000 de capi de familie, jumătate din poporaţia oraşului! - urmaşii lui Ursul, Cerbul şi Drăgan de la 1700-50? Răspundem: cu siguranţă nu; sau, ei îşi pierduseră vechiul caracter pentru a se face o apă cu năvălitorii, Evreii germani din Galiţia. La 1856 consulul francez Place scrie: «În fiecare zi intră Evrei cu miile în Principate, şi mai ales în Moldova. Ştiu de la consulul general al Austriei chiar că are în acest moment sub protecţia sa peste 35000 de indivizi de această religie».

Dar mai e un argument: Evreii lui Dimitrie Cantemir nu vorbiau limba ebraică, dar desigur cea spaniolă, ca şi cei din Ţara Românească, şi o puteau părăsi numai pentru limba ţării. Evreii lui Mihai Sturza, însă, ca şi imensa majoritate a Evreilor de azi, vorbesc acel jargon german, al cărui caracter arată timpul foarte

recent când unele elemente româneşti au pătruns în el. Evrei ca aceia cari în Bucureşti aclamară la 1848 steagul tricolor, pe care Eliad-Rădulescu scrisese «emanciparea Israeliţilor» - câteva mii în tot Principatul - şi colaborau la «Pruncul Român» al lui Rosetti, un Dr. Barasch, cunoscut scriitor, un Hillel B. Manoach, prezident al Municipalităţii revoluţionare, donator de burse Universităţii, un Iscovici şi Rosenthal, prieten al corifeilor mişcării, lipseau dincolo de Milcov cu desăvârşire".

Perioada invaziei nestăvilite

În capitolele anterioare ale studiului *Evreii în România* au fost analizate efectele nefaste ale masivei penetraţii evreieşti care a avut loc în Moldova, în secolul XVIII şi începutul secolului XIX. Dar în ciuda acestei realităţi îngrijorătoare, unii dintre reprezentanţii generaţiei de la 1848, generaţia care a pus bazele procesului de făurire a României moderne, au dat dovadă de o regretabilă lipsă de orientare în ceea ce priveşte problema evreiască şi primejdia pe care o reprezintă evreii pentru neamul românesc. În acest sens, iată ce scrie Nicolae Iorga în ultimul capitol al *Istoria Evreilor în Ţările noastre*:

"Tinerii ieşeni cari încercară la 1848 o revoluţie, cari aşezară pe unul din ei, Vodă Cuza, pe tronul amânduror Principate, realizând Unirea, şi cari avură în mâini de acum înainte soarta nouăi ţări România, veniau cu ideologia romantică particulară, adusă fără critică din Apus. Ca «Junii Turci» din 1908, ei credeau că un Stat naţional se poate întemeia prin subita înfrăţire festivă a tuturor elementelor aduse de vântul vremilor cu acel element indigen care, singur, are tradiţia şi dreptul de a imprima pecetea sa Patriei."

Ideea "libertăţii cultelor", ca şi cererea de "emancipare a Izraeliţilor", au fost explicit enunţate atât în cele 36 de puncte ale declaraţiei de principii formulate de Mihail Kogălniceanu în Moldova, cât şi în Proclamaţia de la Izlaz, redactată de Ioan Heliade Rădulescu în Muntenia. Şi, deşi Revoluţia de la 1848 a fost

înăbuşită în faşă, în Moldova, şi prin intervenţia ruso-turcă, în Muntenia, unele dintre ideile "umanitare" ale romanticilor paşoptişti au fost prezente în timpul domniilor instituite prin Convenţia de la Balta-Liman. "Încă în vremea lui Grigore Ghica", precizează în continuare Nicolae Iorga, "îndreptat de dânşii, se dăduse voie de a face cârciumi în sate, se redusese dreptul de expulzare la noii veniţi, se aplicase legea recrutării şi la Evrei (1852) - deşi doi ani după aceasta Evreii căpătau, pe căile ştiute, la sfârşitul anului 1854, dreptul de a se face înlocuiţi, plătind un Moldovean în loc".

Această stare de spirit creată de "ideologia romantică adusă fără critică din Apus", ne spune mai departe Nicolae Iorga, s-a manifestat şi în perioada de pregătire a Unirii Principatelor. "În şedinţele Divanului ad-hoc al Moldovei, ca şi în consfătuirile de saloane, se ceru deci primirea la cetăţenie, fără deosebire, a tuturor străinilor. Cracti, în declaraţia sa de principii din 1858, cerea astfel împământenirea în masă a Evreilor născuţi în ţară, cari niciodată nu se vor fi bucurat de protecţia vreunei puteri străine... Nu odată Kogălniceanu însuşi a făcut declaraţii în acest sens, pe cari cu firească recunoştinţă le înseamnă aceia care, în vremea noastră, duc lupta pentru aceeaşi naţionalizare în bloc pe tema umanitarismului - neaplicată însă şi ţăranului, minor economic şi politic, exploatat până la stingere de mica burghezie evreească.

Congresul de la Paris însă nu înţelese, cu toată predominarea ideilor «umanitare» în Franţa şi Anglia, a da unei ţări nepregătite, pe care erau s-o ocupe şi s-o tulbure chestii interne şi externe aşa de grele, şi în rândul întâiu organizarea elementului naţional, un număr de câteva sute de mii de cetăţeni, dintre cari cel din urmă avea mai multă independenţă economică decât marea majoritate a ţăranilor. Ea mărgini la creştini exerciţiul drepturilor politice".

Cu totul alta este însă poziţia adoptată de deputaţii ţărani la Divanul ad-hoc din Moldova. Subliniind această poziţie, A. D. Xenopol citează în volumul XII din *Istoria Românilor din Dacia*

Traiană textul integral al propunerilor făcute de săteni în şedinţa a 27-a, din 16 decembrie, "propunere frumos concepută şi stilizată", din care reproducem următorul pasaj: "...până astăzi toate sarcinile mai grele, numai asupra noastră au fost puse, şi noi mai nici de unele bunuri ale ţării nu ne-am îndulcit; iar alţii, fără să fie supuşi la nici o povară, de toată mana ei s-au bucurat,...la Jidovul orândar, ca să ne sugă toată vlaga, numai noi am fost vânduţi; băutură scumpă şi otrăvită numai noi am băut; pâne neagră şi amară, udată cu lacrimi, numai noi am mâncat... Câtă-i Dunărea de mare şi de largă curge râul sudorilor noastre, se duce peste mări şi peste hotare, acolo se preface în râuri de aur şi argint şi curg iarăşi înapoi de se revarsă în ţara noastră; ...iar noi de la ele nici că ne îndulcim."

Dacă până la Unirea Principatelor invazia evreilor a avut în principal o motivaţie economică - posibilitatea de a exploata nestingheriţi populaţia băştinaşă ca urmare a dezorganizării administrative, a repetatelor ocupaţii străine şi, nu în ultimul rând, a unui aparat de stat uşor coruptibil, începând cu cei mai înalţi demnitari şi terminând cu slujbaşii mărunţi, după Unire atracţia către România dobândeşte pe lângă dimensiunea economică şi una politică, pe care A. D. Xenopol o explică astfel în volumul XIII al *Istoriei...* (Domnia lui Cuza Vodă: 1859-1866): "Evreii se convinseră însă în curând, faţă de schimbarea situaţiei Ţărilor Române prin unirea lor într-un singur stat, că ar fi mai bine să renunţe la poziţia până acum atât de râvnită de ei, de *Unterthan*. De aceea îi vedem pe Jidani dând primul asalt la cetăţenia română, bineînţeles pe cale teoretică, în o broşură scrisă de un Israelit român, intitulată *Emanciparea Israeliţilor în România* şi apărută la Paris în 1861".

În perioada în care evreii îşi propun să atingă acest nou obiectiv - dobândirea drepturilor politice - ei erau deja stăpâni pe economia Moldovei şi porniseră ofensiva spre sud, pentru a-şi extinde prezenţa şi dominaţia şi în Muntenia. În acelaşi timp trebuie să consemnăm consolidarea comunităţii evreieşti din

România, ca organizație de coordonare a intereselor iudaice. Această organizație, pe lângă rolul de apărare a intereselor religioase, economice, politice și culturale ale membrilor ei, întreținea strânse legături cu centrele iudaice din Occident, cu sprijinul cărora urmărea înlesnirea penetrării a noi valuri de evrei din Galiția, Austro-Ungaria, Germania și Rusia. Pe această cale, numărul evreilor din țara noastră, și așa în continuă creștere în raport de creșterea populației românești, ca urmare a unei mortalități infantile mult mai scăzute decât mortalitatea infantilă înregistrată în mediul rural românesc, va spori în mod îngrijorător în fiecare an, fapt consemnat de recensămintele populației efectuate în această perioadă.

Din complexul de factori care au favorizat invazia evreilor în secolul XIX, în România, se cuvine să accentuăm, în primul rând, slăbiciunile interne pe care aspiranții la imigrare au știut să le exploateze din plin, reușind să-și creeze porți larg deschise prin care au pătruns, aproape nestingheriți, pe teritoriul tânărului stat românesc. Din rândul acestor slăbiciuni inerente procesului de transformare a unei societăți profund fanariotizate într-un stat modern european, cele de natură spiritual-culturală au jucat un rol preponderent. Și dacă multe dintre celelalte dificultăți cu care România a fost confruntată la începutul existenței ei, cele financiare, economice, politice și administrative, deși aparent mai grave decât înapoierea culturală, au fost depășite în decursul timpului, starea culturală a majorității populației autohtone, a boierilor, a târgoveților și a țăranilor, s-a menținut la un nivel îngrijorător de scăzut. Iar dacă la această stare de înapoiere culturală se adaugă atitudinea majorității intelectualilor adepți ai ideologiei pașoptiste, caracterizată printr-un romantism naiv și printr-o grăbită însușire a formelor exterioare ale civilizației apusene, intelectuali care, la un moment dat, au căzut în eroarea de a-i considera pe evrei elemente indispensabile progresului țării, avem încă o explicație a dimensiunilor cu caracter de invazie pe care a luat-o imigrația evreilor.

Lucrurile se vor schimba însă odată cu apariția noii generații de intelectuali, generația post-pașoptistă, caracterizată prin temeinicia pregătirii, profunzimea înțelegerii proceselor culturale, sociale, politice și prin dragostea față de națiunea căreia îi aparțineau. Este meritul reprezentanților acestei generații de a fi înțeles și de a fi luat atitudine categorică față de acțiunile nocive care pun în primejdie existența unei națiuni. În această ordine de idei, ei vor fi primii care vor trage clopotul de alarmă, atrăgând atenția asupra pericolului pe care-l reprezintă invazia iudaică pentru ființa neamului românesc.

Înainte de a trece în revistă marile personalități ale secolului al XIX-lea care au luat o atitudine fermă față de invazia evreilor în România, să subliniem transformarea pe care a suferit-o la maturitate Mihail Kogălniceanu, transformare despre care Nicolae Iorga scrie în *Istoria...* sa cu o abia reținută ironie: "Urgența unor măsuri de prezervație era așa de mare, încât acela care în 1868 dădu ordin să nu se lase așezarea cârciumarilor evrei în sate fu Kogălniceanu însuși, idealistul tovarăș al lui Vodă Cuza idealistul, și el apără cu elocvență, față de amenințătoarea presiuune străină, dreptul României de a cruța micul avut și sănătatea primejduită a sătenilor săi, puterea cea adevărată a Statului și a națiunii."

Și pentru ca remarca făcută de Nicolae Iorga să nu fie singulară, o vom completa cu un citat din *Istoria Românilor din Dacia Traiană* a lui A. D. Xenopol referitor la dezbaterile parlamentare prilejuite de votarea legii comunale: "Cu prilejul votărei legei comunale, se ivește o interesantă dezbatere privitoare la drepturile Jidanilor «pământeni» în comune. Boerescu, Manolache, Costache și Costaforu sprijin pe Jidani, pe motivele cunoscute, că în secolul nostru de lumină și de civilizație nu se cuvine a se mai face deosebire de religie, rămășiță a unor timpuri de fanatism și de intoleranță. Vernescu însă și mai ales primul ministru Kogălniceanu combat aceste păreri și întinderea drepturilor electorale comunale

la Jidani, spunând, că dacă se va vota articolul, cum o cere d. Boerescu, a doua zi va fi măcel în Moldova. Ce fel «acei oameni care se țin depărtați de lumea noastră, care nu trimit copiii în școalele noastre, care nu se îmbracă ca noi și nu-și taie perciunii - acei oameni să aibă țara în mâini»! Kogălniceanu punea deci chestia pe tărâmul că drepturi pot fi acordate numai străinilor ce voesc și pot să se asimileze cu Românii. Kogălniceanu se referă, în combaterea Jidanilor, la *Lipitorile satelor* de V. Alecsandri, poate unicul caz, în viața parlamentară mai veche a Românilor, în care o lucrare literară fu invocată în susținerea unui interes politic. Văsescu combate mai ales cu mult haz pe oratorii munteni, spunând că unirea, contopind viața ambelor țări, este drept ca să iee și Muntenia ca zestre Jidanii pe jumătate, și se bucură de împrejurarea că, între 1860-1864, mai bine de 6.000 de Jidani moldoveni se așezase în București. Adunarea respinge însă toate amendamentele favorabile Jidanilor și hotărește ca, până ce ei se vor arăta că au simțăminte și moravuri românești, să fie admiși la mica împământenire numai acei Jidani ce vor dobândi în armată rangul de subofițer, și cei ce vor fi făcut studii universitare sau vor întemeia mari stabilimente industriale".

Masiva invazie a evreilor a avut multiple consecințe, care vor tulbura viața politică, socială și culturală a României în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. O primă reacție la valul continuu al imigrației a fost apariția unui curent de opinie potrivnic evreilor. Dar lucrurile nu se vor opri aici. Din pricina evidentului grad de periculozitate pe care-l reprezenta numărul din ce în ce mai mare al evreilor pe teritoriul țării, puterea de stat va încerca, la rândul ei, să stăvilească invazia prin măsuri legislative și administrative.

În fața acestei situații, riposta evreilor nu a întârziat. Pentru a contracara măsurile adoptate de puterea de stat, ei vor face apel la sprijin din partea statelor occidentale, într-o mare măsură

dominate de cercurile evreiești. Pe plan intern, pentru a anihila curentul de opinie antiiudaic, vor folosi aceleași mijloace pe care le-au folosit, în astfel de împrejurări, de-a lungul întregii lor istorii: corupția și infiltrarea în mediile care puteau influența opinia publică în direcția unui filoiudaism. Așa se face că, în această perioadă, România va fi scena unui conflict deschis pe tărâm politic și cultural între români și evrei, aceștia din urmă sprijiniți de un deloc neglijabil contingent de români filoiudaici.

Articolul 7

Eforturile depuse de evreii care au invadat România în secolul XIX de a obține "împământenirea", cu toate drepturile civile și politice care decurg din calitatea de cetățean român, au fost sprijinite de cele două mari organizații internaționale, *Alianța Israelită Universală* și *Înaltul Ordin B'nai B'rith.*

Alianța Israelită Universală a fost înființată în anul 1860 de către Isaac Moïse Crémieux, avocat și om politic francez de origine iudaică, și de bancherul englez, de asemenea evreu, Moses Haim Montefiore, înnobilat de regina Angliei cu titlul de baronet. Sediul Alianței se găsea la Paris, președinte de onoare fiind Marele Rabin al Franței. Scopul principal urmărit de această organizație era obținerea pentru evreii din toate țările de egalitate deplină cu populația băștinașă (drepturile civile și politice). Un prim succes, răsunător, în această direcție, a fost realizat de Alianță în anul 1870 când, prin Decretul Crémieux, s-a acordat cetățenie franceză tuturor evreilor din Algeria.

Cea de a doua organizație iudaică internațională, *Înaltul Ordin B'nai B'rith,* a fost întemeiată la New York în anul 1843. Ea are un caracter ocult, posedă ramificații în toate țările în care trăiesc evrei și, împreună cu formațiunile secrete iudaice *B'nai Mosche, B'nai Israel* și *B'nai Zioni,* influențează viața economică, politică și culturală în întreaga lume.

Amândouă aceste organizații iudaice au intervenit în viața politică a Statului Român pentru a determina guvernele aflate la cârma țării să legifereze "împământenirea" evreilor. O astfel de intervenție se pare că a primit răspuns favorabil de la Domnitorul Al. I. Cuza, care în mesajul din 6 decembrie 1864 declara solemn: "Ținând seama de împrejurările locale, guvernul va lua măsuri curente pentru emanciparea Românilor de rit israelit".

Dar declarația Domnitorului nu a fost urmată și de reglementările legislative dorite de evrei, problema "împământenirii" rămânând nerezolvată până la detronarea lui Al. I. Cuza, la 11 februarie 1866. Ea va fi însă reluată în cadrul lucrărilor de elaborare a Constituției de la 1866. De data aceasta, însă, partizanii ideii că "religia nu poate fi un obstacol la împământenire" se vor confrunta cu o grupare politică ieșită din școala lui Simion Bărnuțiu, care, la 2 mai 1848, în Biserica de la Blaj, rostise principiul: "Libertatea fiecărei națiuni nu poate fi decât națională, deoarece libertatea este apărătoarea bunurilor vieții și cel mai mare este tocmai naționalitatea". Membrii acestei grupări, denumite "fracțiunea liberă și independentă", erau antisemiți, exprimând prin poziția lor nu numai un principiu, ci și o stare de fapt care domnea atât în Moldova, cât și în Muntenia.

Relatând desfășurarea acelor evenimente, istoricul I. Lupaș scrie în *Istoria Unirii Românilor* (apărută în anul 1937) următoarele:

"La 16 Iunie s-a început desbaterea proiectului de constituție. Din cauză că proiectul (publicat în ziarul *Românul* din 5 mai 1866), în forma ce i-o dăduse guvernul Locotenței Domnești, prevedea la articolul 6 că religia nu poate fi un obstacol la împământenire, opinia publică s-a alarmat, mai ales în Moldova, pe chestia evreească.

Moldovenii înaintară Adunării proteste, cerând să nu se dea drepturi politice Evreilor și să nu fie împământeniți. S-au pornit agitații antisemite în multe orașe moldovene, participând și studenții

crescuţi în ideile lui Bărnuţiu şi ale fracţioniştilor. Evreii plângându-se consulului austriac şi prefectului din Iaşi, acesta a intervenit stăruitor întru apărarea lor, arestând cu învoirea guvernului pe antisemiţii D. Fătu şi profesorul Petru Suciu, cari au fost însă curând eliberaţi.

Sub înrâuirea acestor mişcări antisemite, comitetul delegaţilor însărcinaţi cu cercetarea proiectului, păstrând principiul arătat în articolul 6, adaugă un aliniat nou, propunând să fie lăsată în grija viitoarei Adunări legiuitoare regularea felului cum să se dea drepturi politice Evreilor. Nu era în această propunere decât un mijloc potrivit pentru amânarea chestiunii.

Agitaţia contra Evreilor spori după ce a sosit la Bucureşti coreligionarul lor Isac Adolf Crémieux, fost ministru de Justiţie al guvernului din Paris la 1848, cu scop să înduplece guvernul şi Adunarea să fie cu priinţă Evreilor. Crémieux a ţinut o consfătuire intimă cu un însemnat grup de deputaţi, chiar în localul Camerei, apărând cauza Evreilor şi făgăduind un împrumut de 25 milioane franci - făgăduială ademenitoare în împrejurările de atunci, când Ţara lupta cu mari neajunsuri şi lipsuri băneşti. Această intervenţie a îndemnat guvernul şi pe mulţi dintre deputaţi să păstreze principiul arătat în articolul 6, ceea ce a pricinuit tulburări antisemite şi în capitala ţării. Locuitorii Bucureştilor au înconjurat localul Adunării, ameninţând cu strigăte împotriva Evreilor. Brătianu, care la început sprijinise principiul admiterii Evreilor la împământenire, sub apăsarea acestui curent popular, cu simţul său de potrivire la împrejurări, s-a mlădiat repede, stăruind pentru retragerea articolului şi afirmând că «Evreii au devenit o plagă socială pentru Români şi, când naţiunea este ameninţată, se deşteaptă şi devine nu intolerantă, ci prevăzătoare». Mulţimea întărâtată a devastat atunci sinagoga evreească din Bucureşti.

Cei ce apărau pe faţă în Adunare ideile antisemite erau deputaţii moldoveni «fracţionişti», iar dintre Munteni cei grupaţi în

jurul ziarului *Trompeta Carpaţilor* (redactat de Cezar Bolliac). Antisemiţii nu erau grupaţi într-o singură tabără, ci răspândiţi între celelalte partide politice. Chestiunea evreească luându-se a doua oară în desbatere, textul articolului 6 din proiectul de constituţie a fost înlocuit cu dispoziţia că «numai locuitorii de rit creştin pot primi dreptul de împământenire».

Astfel, mişcarea populară antisemită a avut atunci rezultat. Majoritatea deputaţilor s-a putut sprijini pe dorinţa maselor populare, potrivnice oricărei concesiuni în folosul Evreilor. Mai târziu însă, cu prilejul revizuirii Constituţiei, la 1879, în chestiunea naturalizării Evreilor, România a fost silită a se îndoi sub apăsarea politică din afară".

Articolul 6 din proiectul de Constituţie propus de guvern va deveni articolul 7 al Constituţiei din 30 iunie 1866, votată în unanimitate de toţi deputaţii prezenţi (91), în următoarea formulare: "Numai străinii de rit creştin pot dobândi împământenirea". Această dispoziţie, deşi se prezenta sub forma unei prohibiţii care îi lovea pe toţi străinii de rit necreştin, ea îi avea însă în vedere numai pe evrei, fapt care se înscria pe linia unei mentalităţi tradiţionale, conform căreia elementul constitutiv al naţionalităţii este credinţa religioasă.

Evreii din România şi sprijinitorii lor din Occident nu s-au împăcat însă cu gândul că o naţiune mică li se poate opune. Şi atunci ca şi astăzi, organizaţiile iudaice aveau uşile larg deschise la cancelariile marilor puteri, prin presiuni exercitate de marea finanţă, puteau să-şi impună punctul de vedere. Iar prilejul de a umili şi îngenunchia România le fu oferit de Congresul de la Berlin, deschis la 14 iunie 1878.

La această întrunire internaţională, reprezentanţii României, "Brătianu şi Kogălniceanu", scrie Nicolae Iorga în *Geschichte des Rumänischen Volkes in Rahmen seiner Staatsbildungen,* apărută la Gotha în 1905, "trebuiau să ia parte numai ca informatori; puteau

să prezinte dorinţele şi plângerile ţării lor numai într-o singură şedinţă şi apoi trebuiau să părăsească sala". Cum ceea ce urmăreau de fapt reprezentanţii României era recunoaşterea independenţei Statului Român, puterile semnatare ale Tratatului semnat la 28 iulie 1878 au statornicit, prin art. 44, că "naţionalii tuturor puterilor, comercianţi, sau alţii, vor fi trataţi, în România, fără deosebire de religie, pe picior de perfectă egalitate". Aşadar recunoaşterea independenţei era condiţionată de modificarea articolului 7 din Constituţia ţării în sensul dorit de evrei.

Pentru ca să nu se strecoare însă impresia că mult controversatului articol 7 ar fi fost expresia unui antisemitism de stat, practicat în România Mică, să-l lăsăm pe Nicolae Iorga să prezinte adevărata faţă a lucrurilor, citând în continuare din opera menţionată mai sus. "De când fusese introdus în Constituţia din 1866 fatalul articol 7, condiţia de «supuşi» (*Unterthanen*) nu le mai apăru evreilor localnici fireşte de dorit, căci se înlăturase jurisdicţia consulară şi tot aşa scutirea de «impozite» a *unterthan*-ilor, iar, de când se întemeiase acea *Alliance israélite*, care exercită o mare influenţă asupra statelor Apusului, în nevoie de capitaluri, plângerile împotriva Românilor intoleranţi şi denunţarea persecuţiilor Evreilor şi a legilor antisemite din această ţară nu mai conteniră. De fapt, nu se urmărea decât împiedicarea aşezării în sate a Evreilor, cari pe lângă celelalte plăgi mai aduceau ţăranului rachiul şi camăta; încolo, administraţia nepregătită nu se îngrijea cumva mai rău de evrei decât de adevăraţii fii ai ţării. Numai rareori se ajungea la bătăi între Evrei şi plebea de jos, şi atunci Evreii dădeau de cele mai multe ori prilej, fiindcă, de pildă, într-un oraş moldovenesc ei provocară tulburări de stradă numai pentru că o femeie, o preoteasă, privise la înmormântarea unui rabin făcător de minuni. Privite din depărtare, aceste lucruri apăreau altfel, şi acolo se crezu că se aduce un mare serviciu Evreilor, Românilor înşişi, ba chiar omenirii, când se ceru să fie recunoscuţi drept cetăţeni cu drepturi egale toţi

«Evreii români», cari vorbeau o limbă străină şi aveau sentimente străine, se împotriveau oricăror măsuri sanitare şi culturale şi, pe deasupra, erau şi foarte săraci. În acest sens, după insistenţe, mai ales ale Franciei, Congresul din Berlin puse ca o a doua condiţie a recunoaşterii neatârnării pretenţia ca pe viitor toţi «fiii ţării», fără deosebire de religie, să aibă drepturi egale.

Această nouă umilinţă ar fi putut stârni foarte lesne primele persecuţii evreieşti în România, dar guvernul se purtă foarte cuminte şi împiedecă astfel această nenorocire, cu toate că o parte din deputaţii moldoveni, cari nu voiau să consimtă la nici o concesie, făcură opoziţie. Puterile apusene, Anglia, Franţa şi Germania, e adevărat, lăsară chestia independenţei de fapt nehotărâtă; Anglia însă îşi rechemă îndărăt reprezentantul fără acreditare, până se va regla chestia Evreilor. La început Camera hotărî că se vor lua în consideraţie cererile Congresului şi că totul, afară de teritoriu, se va regula pe cale constituţională".

La lucrările Congresului de la Berlin, conduse cu "imparţialitate" de Bismarck, interesele evreieşti au fost susţinute fără rezerve de plenipotenţiarul francez William Henry Waddington şi de reprezentantul Angliei. Singurul care a schiţat o palidă opoziţie la pretenţiile iudaismului internaţional a fost reprezentantul Rusiei, Prinţul Gorceakoff, dar care a cedat în cele din urmă la insistenţele lui Bismarck, fiind mai interesat de "noua ordine" din Balcani şi de câştigurile teritoriale obţinute în dauna României (cedarea celor trei judeţe din sudul Basarabiei). Ca urmare, România a fost obligată să se conformeze articolului 44 din Tratatul de la Berlin şi să revizuiască Constituţia, modificând articolul 7. Din fericire, la data când s-a pus problema revizuirii Constituţiei, dându-se astfel curs presiunilor occidentale, România a avut oameni politici pe măsura gravităţii situaţiei. Ei au ştiut să facă faţă cu cinste acestui moment dificil din istoria ţării, punând interesele naţionale mai presus de orice.

Revizuirea Constituţiei

Pentru a înţelege situaţia în care se găsea România Mică în urma obligaţiei de a respecta articolul 44 din Tratatul de la Berlin, semnat la 28 iulie 1878, de către Marile Puteri, prin care guvernul român era obligat să modifice articolul 7 al Constituţiei în sensul de a acorda cetăţenie şi deci drepturi politice şi civile, egale cu cele ale românilor, tuturor veneticilor evrei care invadau în valuri ţara, să-l ascultăm pe Nicolae Iorga, care scrie următoarele rânduri în capitolul final al *Istoria Evreilor în Ţările noastre*: "Totuşi intervenţiile străine, hrănite de elementele evreeşti bogate din ţară, nu se opriră. În anul 1878, ele puseră condiţii recunoaşterii independenţei, câştigate cu jertfe de sânge, a ţării şi grămădiră umilinţe asupra României independente, care nu se putea sinucide, dând politiceşte jumătate din ea în puterea Evreilor moldoveni, dispunând de capitaluri şi uniţi printr-o admirabilă solidaritate de rasă, dar lipsiţi de simţul ordinei de Stat, ca şi de respectul faţă de drepturile populaţiei întemeietoare a Statului şi locuitoare, prin peste 5.000.000 de oameni, a tuturor satelor ei. Şi, precum Kogălniceanu apărase satele de alcoolul şi camăta evreească, D-l Maiorescu apără demnitatea României de insulta primirii străinilor prin voinţa străinilor şi fără ca ei să fi cerut măcar acest privilegiu... Desigur că nici unul dintre aceşti bărbaţi de Stat nu poate fi taxat de trecerea la antisemitism, care , ca o concepţie religioasă, n-a existat niciodată

în România, decât în legătură cu persoane fără însemnătate politică. Nu mai vorbim de atitudinea energică de împotrivire a marelui învăţat B. P. Haşdeu, adesea amestecat şi în viaţa politică".

Reacţiunea dârză împotriva revizuirii Constituţiei a pornit de la Iaşi, ea fiind organizată de marele patriot Alexandru D. Holban. Un nume care aparţine galeriei marilor personalităţi politice din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, trecut astăzi, din păcate, sub tăcere, probabil tocmai din cauza neobositei activităţi pe care a desfăşurat-o pentru a semnala şi combate primejdia reprezentată de invazia evreilor în România. Citând scurta prezentare pe care i-o face acestui mare român *Enciclopedia Română* - publicată din însărcinarea şi sub auspiciile Asociaţiei pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român de Dr. C. Diaconovich, editată la Sibiu în anul 1900, la Editura W. Krafft, săvârşim o modestă reparaţie în încercarea de a nu lăsa să se aştearnă colbul uitării peste unul din multele nume pe care "culturnicii" zilelor noastre ar dori să le facă să dispară din conştiinţa poporului român.

"Holban Alexandru, n. 1836 în Iaşi, şi-a făcut studiile în Francia, dobândind diploma de inginer-agricol de la Grignon. Întors în ţară la 1861, s-a semnalat în ziarele politice prin combaterea emancipării Ovreilor, şi când în proiectul Constituţiunii de la 1866 liberalii Rosetti-Brătianu voiau să introducă naturalizarea lor colectivă, H., împreună cu Dr. Fătu, Suciu, Poni etc. (mai pe urmă "fracţiunea liberă şi independentă"), a compus o petiţie de protestare a Moldovenilor cu vreo 35.000 iscălituri şi în locul emancipării s-a introdus prin art. 7 al Constituţiei măsura restrictivă în contra drepturilor politice ale Ovreilor. Adversar al liberalismului cosmopolit, H., după absolvirea fracţioniştilor în Partidul Liberal, a trecut la conservatori şi este astăzi junimist. Adeseori ales deputat şi vicepreşedinte al Camerei, H. a fost şi epitrop general al casei Sf. Spiridon din Iaşi. De la 1866-86 a redactat mai multe ziare".

Poziția adoptată de A. D. Holban în problema revizuirii articolului 7 din Constituție este fermă și intransigentă. El îi îndeamnă pe deputați "a avea răbdare, așteptând ca Europa, mai bine luminată asupra propriilor sale interese, să devină mai echitabilă către noi, care reprezentăm în Orient ideile, cultura, instituțiile și interesele sale. Iar până atunci să ne inspirăm de la istoria noastră, care ne arată cum bătrânii noștri domnitori, în epocile critice, au preferat să sacrifice formele vane ale politicii externe, pentru a conserva fondul real al independenței lor naționale".

La lucrările Camerei de revizuire au luat parte cele mai proeminente personalități ale timpului: V. Alecsandri, V. Conta, T. Maiorescu, P. P. Carp, Mandache Kostachi, G. Mârzescu, I. C. Negruzzi etc., toți conștienți de responsabilitatea pe care și-o asumă în fața națiunii prin hotărârea pe care o vor adopta.

În acele memorabile zile de grea luptă pentru apărarea intereselor naționale s-au conturat două curente, aparent contrare, dar care, în fond, urmăreau același țel. Primul dintre ele, susținut de Vasile Conta și de o seamă de alți bărbați, din rândul cărora îi semnalăm pe C. Ghica, E. Ghica, I. C. Negruzzi, P. Cazimir, C. Ciupercescu, N. Blaremberg și D. Rosetti-Tețcanu, respingea total ideea revizuirii. Cel de al doilea grup era pentru o revizuire condiționată, în sensul propunerii făcute de A. D. Holban, propunere prin care se urmărea atingerea următoarelor două obiective: prezervarea intereselor naționale și adoptarea unei atitudini de deferență față de Marile Puteri.

Propunerea formulată de A. D. Holban a fost îmbrățișată de Cameră și prezentată de G. Mârzescu, deputat de Iași, ales raportor al Comisiei însărcinate cu redactarea soluției de revizuire a articolului 7. Raportul a fost cetit în ședința Camerei din 26 iunie 1879, membrii comisiei fiind cu toții de acord în susținerea următoarelor patru principii care au stat la baza sa: **1.** N-au existat și nu există în țară israeliți români, ci israeliți indigeni, adică

născuți neasimilați, nici prin limbă, nici prin moravuri și nici prin aspirațiuni, cu națiunea română. **2.** Împământenirea să se dea fiecărui străin, fără deosebire de credința religioasă, în mod individual și prin lege specială. **3.** Formele de naturalizare să facă parte integrantă din Constituție. **4.** Dreptul de a dobândi imobile rurale să fie un drept politic și nu civil.

Articolul 7 revizuit a fost votat de Adunarea Deputaților în ședința din 6 octombrie 1879, nu după cum au cerut Marile Puteri, ci după cum a voit România Mică. Au votat pentru proiect 132 de deputați contra 9 și s-au abținut 2. La Senat singurul care s-a pronunțat pentru nerevizuire a fost V. Alecsandri. Dar opoziția marelui poet era pur simbolică, deoarece toți senatorii erau de acord că singura soluție viabilă nu putea fi alta decât cea votată de Cameră. Și ca urmare proiectul de lege a fost votat fără nici o modificare și de Senat, la 13 octombrie 1879.

Legea de modificare a articolului 7 al Constituției a avut în vedere faptul că modificarea acestuia în sensul larg de a admite introducerea deodată, în masă, așa cum se ceruse prin Tratatul de la Berlin, a unui numeros element străin în corpul națiunii române, ar fi avut consecințe nefaste. Ca urmare, această lege a inclus în prevederile ei o serie de dispoziții restrictive, care făceau naturalizarea mai grea decât era în trecut, sub prevederile Codului Civil.

În primul aliniat al legii se proclamă principiul că "Deosebirea de credințe religioase și confesiuni nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice, și a le exercita". Apoi continuă:

I. Străinul, fără deosebire de religiune, supus sau nesupus unei protecțiuni străine, poate dobândi împământenirea cu condițiile următoare:

a) va adresa guvernului cererea de naturalizare, în care va arăta capitalul ce posedă, profesiunea sau meseria ce exercită, și voința de a-și stabili domiciliul în România;

b) va locui, în urma acestei cereri, zece ani în țară și va dovedi prin faptele sale că este folositor ei.

II. Pot fi scutiți de stagiu:

a) acei care vor fi adus în țară industrii, invențiuni utile, sau talente distinse, sau cari vor fi fondat aci stabilimente mari de comerț sau de industrie;

b) acei care, fiind născuți și crescuți în România din părinți stabiliți în țară, nu s-au bucurat nici unii, nici alții vreodată de vreo protecție străină;

c) acei care au servit sub drapel în timpul răsboiului pentru independență și care vor putea fi naturalizați în mod colectiv, după propunerea guvernului, printr-o singură lege și fără alte formalități.

III. Naturalizarea nu se poate acorda decât prin lege și în mod individual.

Ca un act de recunoaștere a meritelor celor care au participat la Războiul de Independență, 883 de evrei care serviseră în război, sub drapel, au fost, în mod excepțional, admiși în bloc ca cetățeni români cu drepturi depline.

Atitudinea demnă și curajoasă a opiniei publice românești și, îndeosebi, a făuritorilor Constituției de la 1866, dacă a adus un câștig mare țării, i-a dăunat, în schimb, foarte mult pe plan extern, asmuțind toată presa occidentală, subordonată intereselor evreiești, împotriva poporului român și a conducătorilor săi. În rândurile acestei prese evreii erau prezentați drept victime ale violențelor și fanatismului unui popor barbar, denaturând astfel, în mod intenționat, o problemă de ordin strict economic și social într-una de persecuție religioasă. Fără a greși, se poate spune că după 1866 poporul român va fi ținut, ca urmare a propagandei iudaice, într-o stare de continuă tensiune în relațiile sale cu Occidentul. Un cât de mic și neînsemnat incident, în care una din părți era un evreu, avea darul să pună în mișcare evreimea de pretutindeni și să facă să zbârnâie telegraful peste tot întinsul globului!

În sprijinul celor afirmate mai sus, următorul exemplu este de natură să ilustreze capacitatea nelimitată de a calomnia de care au dat dovadă evreii în raporturile lor cu țara care îi adăpostea și cu populația în mijlocul căreia trăiau. În primul număr al ziarului evreiesc *Egalitatea* din 1890, Elias Schwartzfeld, referindu-se la aplicarea ordonanțelor guvernului cu privire la vagabonzii evrei care bântuiau satele Moldovei, precum și la expulzarea a 10 evrei în Turcia, prin Galați, scria: "Situația evreilor în țară este excepțională, monstruoasă. Fie că ne îndreptăm ochii spre poziția lor socială sau politică, fie că ne aruncăm privirea spre interiorul comunităților, spectacolul este searbăd și dezgustător. Politicește, goana brutală din anii 60-70, nemiloasă și barbară, condusă de niște cinovnici neumani, cărora ocârmuirea le dase un harapnic în mână, izgoni bătrâni, femei și copii în toiul iernii de la vetrele lor, care, cu sbirii săi sălbateci, prindea oamenii cu arcanul în mijlocul ulițelor sub pretext de vagabondaj și-i îneca fără milă în valurile Dunărei bătrâne, ațâța revolte prin târguri spre a se arunca cu bătaie și cnut asupra unor nevinovați dezarmați, spre a le sparge ușile și geamurile, a le sfâșia sulurile legii, a răni de moarte pe unii și spre a osândi mai apoi pe victime - a luat, ce e drept, sfârșit". O înlănțuire de minciuni și calomnii grosolane ce se puteau tipări și difuza în țara noastră, unde, la acea dată, evreii își puteau permite totul!

În fond, nimic deosebit față de atitudinea pe care o au astăzi atât evreii din țară, cât și cei din Occident. De câte ori cineva își reamintește că ideologia comunistă a fost creată *de evrei*, dar *nu pentru evrei*, ci *pentru creștini*, de câte ori cineva amintește că mulți, foarte mulți dintre organizatorii și conducătorii aparatului de represiune, care a terorizat poporul român timp de o jumătate de veac și a săvârșit un adevărat genocid împotriva celor care s-au opus comunismului, au fost evrei, de câte ori cineva își ia inima în dinți și contestă cu indignare cifra pusă în sarcina poporului român din totalul victimelor holocaustului, de atâtea ori îndrăznețul este

înfierat ca antisemit. Şi nu numai atât, dar Eminenţa Sa Şef-Rabinul Moses Rosen se supăra şi-l reclama pe imprudent preşedintelui Iliescu, neuitând totodată să atragă atenţia obştii româneşti că pentru astfel de pricini se poate să nu ni se acorde "clauza" şi să fim şterşi de pe lista cine ştie căror ajutoare şi binefaceri din Occident, care depind de cuminţenia noastră, dar şi de bunăvoinţa Domniei Sale, ca şi în trecut, când, în calitate de emisar al lui Nicolae Ceauşescu, pledase, cu succes, *cauza României comuniste* dincolo de Atlantic. Hotărât lucru, se pare că şi astăzi, ca şi în trecut, adevărului îi este sortit să fie "antisemit"!

Vox clamantis in deserto

Invazia masivă a evreilor în teritoriile locuite dintotdeauna de români, atât în provinciile României Mici, Moldova şi Muntenia, dar şi în Basarabia, Bucovina, Transilvania şi Banat, i-a determinat pe numeroşi politicieni şi oameni de cultură din cea de a doua jumătate a secolului trecut să adopte o atitudine fermă faţă de "problema evreiască", dezvăluind, fără ocolişuri, ţelurile urmărite de această invazie şi consecinţele ei nefaste pentru fiinţa neamului românesc.

În acest sens, un document cu valoare istorică îl constituie răspunsul pe care, în iunie 1869, Mihail Kogălniceanu, în calitate de ministru de Interne, îl dă acuzaţiilor aduse de guvernele occidentale şi de propaganda proiudaică despre persecuţiile cu caracter religios care ar avea loc în România, împotriva evreilor.

"În România – afirmă Mihail Kogălniceanu – cestiunea evreilor nu este o cestiune religioasă; ea este o cestiune naţională şi totodată o cestiune economică.

În România jidovii nu constituiesc numai o comunitate religioasă deosebită; ei constituiesc în toată puterea cuvântului o naţionalitate, străină de români prin origină, prin limbă, prin port, prin moravuri şi chiar prin sentimente.

Nu este, prin urmare, la mijloc persecuţiune religioasă; căci de ar fi aşa, israeliţii ar întâmpina interdicţiunea în exerciţiul cultului lor, ceea ce nu este. Sinagogele lor nu s-ar ridica libere

alăturea de bisericile creştine. Învăţământul lor religios, publicarea lor de cult, asemenea nu ar fi învoite.

Toţi acei care au vizitat Principatele, şi îndeosebi Moldova, s-au înspăimântat de aspectul trist, spre a nu zice mai mult, ce-l înfăţişează israeliţii polonezi care împoporează oraşele noastre. Când ei au cercetat mai în fond comerţul, industria şi mediile de convieţuire a acestei mulţimi, aceşti călători s-au spăimântat şi mai mult, căci au văzut că jidovii sunt consumatori fără a fi producători. Şi că marea, şi pot zice, singura şi principala lor industrie, este debitul băuturilor...

...Eu nu am scos pe nici un evreu din domiciliul său pe simplul cuvânt că după toate legile ţării israeliţii din România nu au dreptul la domiciliu la sate...

...Eu am mărginit închirierea pe viitor de cârciumi şi accisuri la israeliţi, şi mai în special, la cei ce se numesc Galiţiani şi Podoliani. Măsura aceasta este întemeiată pe Regulamentul Organic şi pe legea votată de adunarea generală şi sancţionată de Domnul Mihail Sturza şi pe care nici o lege posterioară n-a desfiinţat-o până astăzi...

...În această situaţiune nu un ministru, ci zece miniştri, succedându-se la putere, unul după altul, n-ar putea face altfel decât ceea ce am făcut eu şi predecesorii mei.

Miniştri ai României, ai unei ţări cu un regim constituţional, noi nu putem guverna decât conform cu voinţa naţiunii. Suntem datori a ţine seama de trebuinţele, de păsurile, şi până la un oarecare punct şi chiar de prejudiţiile ei...

...Aceasta dovedeşte marea iritaţiune din partea populaţiunilor române, provenită din grele suferinţe şi din o legitimă îngrijire, căci este vocea unei naţiuni ce se simte ameninţată în naţionalitatea sa şi în interesele sale economice. Această voce o pot înăbuşi, dar nu este permis nici unui ministru român, de orice partid ar fi, de a nu o asculta.

De aceea, nu de astăzi, ci de pururea, în tot timpul şi sub toate regimurile, toţi Domnii, toţi bărbaţii de stat ai României, toţi acei ce poartă un interes viu pentru ţara lor, s-au preocupat de necesitatea de a opri exploatarea poporului român printr-un alt popor străin lui, prin jidovi."

(Din comunicarea Ministrului de Interne,
Mihail Kogălniceanu,
către Ministrul de Externe, în Iunie 1869,
privitor la chestiunea jidovească)

Dar o adevărată explozie a sentimentului naţional, a dragostei de neam şi de ţară, s-a produs în anul 1879, ca reacţiune la obligaţia pe care Marile Puteri participante la Congresul de la Berlin au impus-o României Mici de a revizui articolul 7 din Constituţie, deschizând porţile împământenirii evreilor.

Dintre numeroasele manifestări de indignare faţă de această silnicie la care Ţara era supusă, am reţinut, îndeosebi pentru actualitatea lui în condiţiile de azi ale României, discursul rostit, în şedinţa Senatului din 7 octombrie 1879, de poetul Unirii, Vasile Alecsandri:

"Astăzi România se prezintă nouă cu istoria sa în mână pentru ca noi să înscriem pe paginile sale sau umilirea şi pierderea neamului nostru, sau demnitatea şi salvarea lui...

...În prezenţa acestei situaţii, fără seamăn în analele istorice ale lumii, trebuie să ştim a ne ridica cu inima şi cu cugetul la înălţimea datoriei noastre, fără patimi, fără violenţe, dar cu spirit liniştit, cu patriotism luminat şi cu nobilul curagiu ce se cere de la oamenii chemaţi a decide de soarta ţării lor...

...Ce este această nouă cumpănă? Ce este această nouă năvălire? Cine sunt năvălitorii, de unde vin, ce vreau? Şi cine este noul Moisi, care-i conduce la noul pământ al făgăduinţei, aşezat de data aceasta pe malurile Dunării?

Ce sunt năvălitorii? Sunt un popor activ, inteligent, neobosit întru îndeplinirea misiunii sale; sunt adepţii celui mai orb fanatism religios; cei mai exclusivişti din toţi locuitorii pământului, cei mai neasimilabili cu celelalte popoare ale lumii...

...Ce vreau ei de la noi?

Să devină proprietari ai pământului acestui popor, iar din vechii stăpâni ai ţării să facă nişte iloţi, precum sunt astăzi ţăranii din Galiţia şi din o parte a Bucovinei.

Ţara e frumoasă, îmbelşugată; ea are oraşe mari, drumuri de fier, instituţii dezvoltate, şi un popor cam neprevăzător, ca toate popoarele de viţă latină... Ce este mai uşor decât a se substitui locuitorilor acestei ţări şi de a face din ţara întreagă o proprietate izraelită?

Dacă este acesta planul năvălitorilor de astăzi, precum totul ne induce a o crede, el probează încă o dată spiritul întreprinzător al neamului israelit şi, departe de a merita un blam, el e de natură a-i atrage lauda şi admirarea oamenilor practici. Blamul s-ar cuveni nouă, Românilor, dacă prin nepăsarea noastră sau prin aplicarea unor fatale şi absurde teorii umanitare, am da înşine o mână de ajutor la îndeplinirea acestui plan.

Blamul ar cădea pe capul nostru dacă, înşelaţi de aceleaşi teorii înţelese pe dos, sau dominaţi de o spaimă imaginară sub influenţa unor ameninţări imaginare, am uita că patria românească este un depozit sacru încredinţat nouă de părinţii noştri, pentru ca să-l transmitem întreg şi nepătat copiilor noştri...

...Ce ar zice ţara întreagă, dacă i-am crea o asemenea situaţie în istorie? Ce ar zice Românul care s-a luptat voios pentru independenţa moşiei strămoşeşti?

Ţara şi-ar întoarce ochii cu durere de la noi. Românul ar zice: *Nu-mi mai cereţi de astăzi înainte sângele meu, dacă acel sânge vărsat nu slujeşte decât la truncherea ţării şi la înjosirea demnităţii naţionale!* Pentru aceste considerente, când astăzi

România vine cu istoria sa în mână pentru ca noi să înscriem pe paginile sale al nostru veto, eu rup pagina destinată pentru înscrierea umilirii ţării, iar pe cealaltă pagină scriu cu inima mea: *demnitatea şi salvarea ei!*".

Cu acelaşi prilej, filosoful Vasile Conta a ţinut în Camera Deputaţilor o amplă cuvântare, din care reproducem următoarele pasaje:

"Noi dacă nu vom lupta în contra elementului jidovesc, vom pieri ca naţiune.

Este recunoscut, de către chiar acei cari ne atacă azi, că cea dintâiu condiţie pentru ca un Stat să poată exista şi prospera este ca cetăţenii acelui Stat să fie din aceeaşi rasă, din acelaşi sânge, şi aceasta este uşor de înţeles. Mai întâiu indivizii de aceeaşi rasă se căsătoresc obişnuit numai între dânşii; căci numai prin căsătorie între dânşii se menţine unitatea de rasă pentru toţi acei indivizi; apoi căsătoria dă naştere la sentimentele de familie, care sunt legăturile cele mai puternice şi cele mai durabile din câte leagă vreodată pe indivizi între dânşii; şi când ţinem seama că aceste legături de familie se întind dela individ la individ până când cuprind întregul popor al unui Stat, sunt atraşi unul către altul prin un sentiment general de iubire, prin aceea ce se numeşte *simpatia de rasă*. Mai mult decât atât. Dacă ţinem seama că acelaşi sânge curge în vinele tuturor membrilor unui popor, înţelegem că toţi aceşti membri vor avea, prin efectul ereditćţii, cam aceleaşi sentimente, cam aceleaşi tendinţe, şi chiar cam aceleaşi idei; aşa încât la vreme de nevoie, la ocaziuni mari, inima tuturor va bate în acelaşi fel, mintea tuturor va adopta aceeaşi opinie, acţiunea tuturor va urmări acelaşi scop; cu alte cuvinte, naţiunea care va fi de o singură rasă va avea un singur centru de gravitate; şi Statul care va fi format din o astfel de naţiune, acela şi numai acela va fi în cele mai bune condiţii de tărie, de trăinicie şi de progres. Prin urmare, după cerinţele chiar ale fiinţei, cea dintâi condiţiune pentru existenţa

unui Stat este ca poporul să fie din aceeaşi rasă. Ei bine, acest adevăr este acela pe care se bazează principiul naţionalităţilor, de care se face atâta vorbă în lumea civilizată. Acest principiu al naţionalităţilor, se înţelege că nu se raportă decât la rasă, şi nicidecum la ceea ce se numeşte «supuşii aceluiaşi Stat, fără deosebire de rasă», căci atunci principiul n-ar mai avea nici o aplicare. Ei bine, acest principiu este atât de adânc înrădăcinat astăzi în conştiinţa tuturor oamenilor, fie oameni de Stat, fie simpli cetăţeni, încât astăzi toate constituirile şi toate reconstituirile de State nu se mai fac în lumea civilizată decât după principiul naţionalităţilor. Apoi să nu se mai zică atunci, de către publiciştii evrei sau evreofili, că baza Statului ar fi numai simplu interes material comun al cetaţenilor, fiindcă vedem din contră că tocmai veacul nostru este acel care a dat naştere principiului naţionalităţilor, tocmai principiul acesta prevalează astăzi din ce în ce mai mult...

Este adevărat că aceasta nu împiedică admiterea străinilor la cetăţenia unui Stat, dar cu o condiţiune: ca acei străini să se contopească în naţiunea dominantă; cu alte cuvinte, să se amestece cu totul, aşa încât, la urma urmei, să rămâie în Stat tot unul şi acelaşi sânge.

Aceastea sunt singurele principii ştiinţifice ale naturalizaţiunii. Aşadar, pentru ca naturalizarea să fie folositoare, raţională şi conformă cu ştiinţa, ea nu trebuie acordată decât acelor străini care se contopesc, sau se dispun a se contopi, prin căsătorie cu indigeni. Altmintrelea, înţelegeţi bine că dacă s-ar acorda cetăţenia la indivizi cari nu au aplicarea, şi nici nu o pot avea, de a se contopi în sângele rasei dominante, atunci ar fi a expune acea ţară la o luptă perpetuă între tendinţe contrare.

Nu zic că nu se poate ca diferitele rase ce ar exista într-o ţară să aibă câteodată un sens comun, ca tendinţele ereditare ale uneia să fie deopotrivă favorizate, ca şi tendinţele ereditare ale alteia, de aceleaşi împrejurări. Cât timp această stare de lucruri ar

dura, împământeniţi şi pământeni ar trăi negreşit în pace. Dar împrejurările se schimbă şi cu ele se poate schimba şi interesul diferitelor rase; şi dacă nu astăzi, mâne; dacă nu mâne, poimâne, tendinţele împământeniţilor se vor găsi în conflict cu tendinţele pământenilor, şi atunci interesul unora nu se va mai împăca cu interesul celorlalţi, şi atunci interesele unora nu vor putea fi satisfăcute fără sacrificiile intereselor celorlalţi; şi atunci va fi lupta de existenţă între o rasă şi alta, vor fi lupte înverşunate, care nu vor putea fi terminate decât sau prin disolvarea completă a Statului, sau când una din rase va fi zdrobită cu totul, pentru a rămâne iarăşi o singură rasă dominantă în Stat... Ei bine, istoria noastră naţională şi experienţele de toată ziua ne-au dovedit şi ne dovedesc că, dintre toţi străinii care vin la noi, Turcii şi mai cu seamă Jidanii sunt aceia care nu se amestecă niciodată cu noi prin căsătorie, pe când ceilalţi străini: Ruşi, Greci, Italieni, Germani, se amestecă cu noi prin căsătorie şi se contopesc cu noi, dacă nu la întâia generaţiune, la a doua sau la a treia, dar, în fine, vine un timp când nu mai este nici o deosebire între aceşti străini şi noi, nici în privinţa sângelui, nici în privinţa iubirii de patrie. Nu tot aşa este şi cu Jidanii...

Oricum s-ar pune chestiunea, oricum s-ar interpreta, noi, dacă nu vom lupta în contra elementului jidovesc, vom pieri ca naţiune."

Remarcabil, în această ordine de idei, este momentul de trezire al lui Ion Heliade-Rădulescu care, cum menţionează Nicolae Iorga în *Istoria Evreilor în Ţările noastre*, scrisese pe steagul tricolor al Revoluţiei de la 1848: "Emancipare Israeliţilor". Zece ani mai târziu, în capitolul intitulat "Israeliţii şi Jidanii" din *Echilibrul între antitheze sau spiritul şi materia*, Ion Heliade-Rădulescu scria: "Nu vedeţi Dumneavoastră că Târtanii din Englitera şi Franţa nu cer drepturi de cetăţeni în România, ci privilegii, supremaţia, voind a fonda o aristocraţie a banilor, a Viţelului de Aur? Cer ceea ce noi nu putem da până la ultimul Român... Pentru

binele ce le dorim şi le-am dorit, în numele regenerării popoarelor şi însuşi a Evreilor pe pământul Palestinei, îi plângem de pietate şi le dăm tot sfatul ce le poate da un creştin, - gelos de mântuirea umanităţii întregi, prin rănile lui Christ, ce din înălţimea Crucii ieartă pe înşişi călăii săi, - să nu cumva să încerce la una ca aceasta şi nici să nu cuteze nici a cugeta, necum a pretinde ceva în această epocă de agitaţie provocată de îngerii Satanei ce i-a indus în tentaţiune, să nu cerce la una ca aceasta, că Dumnezeu ştie unde vor ajunge Românii în legitima lor şi cea mai sacră din toate urgiile, apărându-şi drepturile lor ca orice naţiune ce îşi are instinctul de conservare!".

Dezvăluind adevărata faţă a raporturilor dintre intruşii evrei şi populaţia românească autohtonă, istoricul A. D. Xenopol scria în 1902, în studiul *La question israélite en Roumanie*, următoarele:

"Dacă un Român s-ar hotărî să deschidă o prăvălie, nici un Jidan nu-i va trece pragul, fiind astfel ocolit de o clientelă numeroasă, în timp ce Românii nu se opresc deloc de a cumpăra de la Jidani. Se înţelege dar că, chiar fără cartelarea preţurilor, rezistenţa negustorului şi meseriaşului român poate fi înfrântă.

Niciodată un Jidan nu va primi în întreprinderea sa un Român dacă acesta din urmă ar putea să înveţe de la el câte ceva; căci Românii nu sunt primiţi în casele jidoveşti decât ca slugi sau ca hamali. Acest sistem de exclusivism persistă cu toată puterea. Nu se află, în ateliere sau prăvălii ale Jidanilor, care au înţăsat Moldova de la un capăt la altul, nici un singur Creştin sau Român ca ucenic, lucrător, contramaistru, contabil, casier, vânzător.

Jidanii practică deci faţă de Români exclusivismul economic cel mai riguros şi nu pot renunţa la el, căci le este prescris de însăşi religia lor".

Vom încheia această prezentare a stării de spirit de care erau animaţi intelectualii patrioţi din cea de a doua jumătate a

secolului trecut cu cuvintele lui Mihai Eminescu privitoare la "Chestiunea israelită":

"Dacă astăzi, când n-au plenitudinea drepturilor civile şi nici pe cele politice, au pus mâna pe tot negoţul şi pe toată industria mică din Moldova, dacă astăzi se lăfăiesc înspăimântător asupra şesului românesc, dacă astăzi se încuibă în vatra harnicilor olteni, ce va fi mâine, când vor avea drepturi egale, când vor avea putinţa de a-şi zice Români, când vor avea înscris în legi dreptul formal că patria aceasta este a lor deopotrivă cu noi!

Prin ce muncă sau sacrificii şi-au câştigat dreptul de a aspira la egalitate cu cetăţenii români! Ei au luptat cu Turcii, Tătarii, Polonii şi Ungurii? Lor le-au pus Turcii, când au înfrânt tratatele vechi, capul în poale? Prin munca lor s-a ridicat vaza acestei ţări, s-a dezgropat din învăluirile trecutului această limbă? *Prin unul din ei şi-a câştigat neamul românesc dreptul la soare?*".

Din păcate, în ciuda numelor de prestigiu ale personalităţilor care s-au străduit să atragă atenţia asupra primejdiei reprezentate de invazia evreilor şi de pătrunderea lor atât în principalele domenii economice, cât şi în viaţa spirituală, glasul acestora nu a avut ecoul scontat, răsunând mai mult în pustiu. Raporturile care se vor stabili, în această perioadă, între români şi evrei vor fi din cele mai ciudate. În timp ce românii vor apăra fiinţa Naţiunii şi a Statului cu atitudini din cele mai binevoitoare faţă de evrei, aceştia se vor organiza metodic, ducând o luptă pe viaţă şi pe moarte pentru a subjuga populaţia băştinaşă. O luptă în care, în multe privinţe, românii au fost înfrânţi, aşa cum ne vom strădui să dovedim, prin cifre şi fapte, în capitolul următor.

Situaţia în agricultură
(fapte şi cifre)

Evreii au înţeles valoarea extraordinară a exploatării terenurilor agricole şi, deşi au dispreţuit agricultura ca îndeletnicire pe care să o practice cu braţele, nu au pregetat să-şi întindă tentaculele şi în acest domeniu al economiei naţionale, prin intermediul arenzilor.

Legislaţia din România Mică interzicea evreilor să posede imobile rurale, dar nu le interzicea să devină arendaşi ai terenurilor agricole. Şi astfel, pe această cale indirectă, evreii au reuşit să devină, dacă nu proprietari de drept, proprietarii *de fapt* ai unor întinse suprafeţe de terenuri agricole.

Arendaşii evrei sau "cămătarii de pământ", cum îi denumeşte Dr. G. D. Creangă în lucrarea sa *Situaţia arendaşilor faţă de chestiunea ţărănească*, erau organizaţi în trusturi, încurajate într-o mare măsură din afara ţării, de unde consorţii iudaice le puneau la dispoziţie capitalul necesar pentru a putea pătrunde masiv în agricultură. Am fi însă nedrepţi dacă am trece cu vederea contribuţia pe care şi-au adus-o o parte din boierii autohtoni, proprietari de moşii, la reuşita arendaşilor evrei. Preferând o viaţă de trândăvie şi huzur la oraş sau în străinătate, aceşti boeri îşi arendau moşiile trusturilor evreieşti. Acestea le exploatau apoi

după cele mai neomenoase metode de exploatare capitalistă cunoscute la sfârşitul secolului trecut, utilizând ca mână de lucru ţăranii lipsiţi de pământ. Şi la această condamnabilă practică de a-şi arenda proprietăţile agricole trusturilor evreieşti s-au pretat, din păcate, nu numai persoane particulare, ci şi aşezăminte de binefacere, ba chiar şi statul, aşa cum a procedat acesta de pe urmă cu cele 28.000 de pogoane ale domeniului Jegălia. Dar nu numai atât. Prin interpuşi, de obicei oameni politici veroşi sau proprietari dornici de câştiguri uşoare, trusturile evreieşti cumpărau moşii pe care apoi le arendau de la proprietarii lor nominali pe o durată de 99 de ani.

La începutul anului 1907, în România Mică, arendaşii evrei atingeau cifra de 915, având o suprafaţă arendată de 1.113.147 ha, în afara pădurilor. Din rândul lor, câteva nume necunoscute până atunci, deveniseră deja celebre: Gostimer la Botoşani, Gutman la Roman, Juster şi Mendel la Brăila etc., în fruntea lor găsindu-se "dinastia Fischer" cu cei cinci membri ai ei: Marcu-Mochi, Calman, Froim, Scholl şi Avram.

Oferind preţuri mult mai mari decât cele practicate până atunci, trusturile evreieşti urmăreau un plan bine chibzuit - acela de a distruge inventarul de proprietate al boierului care arenda. Odată atins acest obiectiv, în cele mai multe cazuri, proprietarul nu mai era capabil să refacă inventarul necesar exploatării eficiente a proprietăţii şi, ca urmare, era nevoit să-şi arendeze mai departe moşia trustului, de data aceasta, însă, la preţurile impuse de arendaş.

Odată devenit stăpânul de fapt al moşiei, arendaşul evreu subarenda ţăranilor din satele de pe moşie o parte din terenuri la preţuri de patru ori mai mari decât cele pe care trustul îl plătea boierului. Restul terenurilor le lucra direct, exploatând necruţător munca ţăranilor nevoiaşi. "Când aceştia reacţionau – spune Dr. G. D. Creangă, în lucrarea citată mai sus – arendaşul evreu, ca Mochi Fischer, aducea muncitori manuali din Bucovina". Şi tot în această

ordine de idei, I. C. Atanasiu, în lucrarea *Spovedania unui vlăstar al veacului XIX,* descrie astfel situația țăranilor de pe moșiile arendate de evrei: "La toate aceste învoieli agricole lăsate la bunul plac al trustului se adăugau alte metode de spoliere. Țăranul, muncitor sau subarendaș, era obligat să-și procure toate cele de trebuință de la prăvăliile trustului, conduse de evrei și vândute la prețuri samavolnice - brutării, măcelării, băcănii și mărunțișuri, mori, grădini de zarzavat etc. Ba, pe feuda lui Fischer circula o monedă a seniorului și nu moneda națională... Pentru a adăpa vita la iazul evreului, ca și pentru lut, se plătea evreului taxă..." Și pentru ca să nu subziste bănuiala că citatele de mai sus fac parte din "arsenalul calomniilor antisemite", să amintim că, în 1906, C. Stere, care numai de antisemitism nu poate fi suspectat, a publicat în *Viața românească* un articol intitulat "Fischerland". Dar iată cum evocă Pamfil Șeicaru apariția acelui articol în broșura *Un singuratec: C. Stere,* apărută în 1956 la Editura "Carpații" din Madrid:

"În 1906 [C. Stere – n.n.] a publicat în *Viața românească* un articol care a avut un mare răsunet «Fischerland», denunțând trusturile arendărești. Aducea o documentare strivitoare, realitatea exploatării țăranilor prin învoieli agricole de tip colonial era prezentată în cifre a căror elocvență înlătura orice încercare de apărare a unui regim neomenos. «Siberianul», «nihilistul» turbura digestia unei întregi clase de *beati possidentes*. Nu era nevoie de o mare imaginație ca să vezi conturându-se printre cifrele statisticilor chipurile crispate de ură ale țăranilor și să întrezărești flăcările revoluției mistuind conacele marilor proprietari. Articolul apărea ca sborul unei păsări anunțătoare de furtună".

Situația cea mai tragică era în Moldova. În anul 1903 peste 20% din suprafața cultivabilă a județului Dorohoi și peste 25% din acea a județului Botoșani se găsea în mâinile trustului. În anul 1904, 76 de moșii în întindere de 238.000 ha erau arendate de evrei.

Singură familia Fischer stăpânea în 1905 - după interpelarea lui D. Sturza, adresată la 6 martie 1907 guvernului conservator - o întindere de 159.334 ha arendate de la particulari, de la Stat, Casa Școalelor, Eforia Sf. Spiridon și de la societăți de asigurare. "Acum trei ani (1904) - interpela șeful partidului liberal - trustul stăpânea suprafața unuia din cele trei județe mai mici. Astăzi (1907), el dispune de întinderea unuia dintre cele cinci județe mijlocii".

Dispunând de capitaluri imense, trusturile evreiești au trecut în 1906 dincolo de Milcov, arendând moșii în județele Brăila, Ialomița și Dâmbovița, pe care le vor exploata după aceleași practici pe care le experimentaseră în Moldova.

În celelalte provincii din teritoriul românesc, Bucovina, Transilvania și Basarabia, procesul de pătrundere al evreilor în agricultură nu a fost mai puțin intens.

În Bucovina, aflată sub stăpânire austriacă, evreii reușiseră în 1867 să se bucure de dreptul civil de a cumpăra moșii. Dacă, în virtutea acestui drept, în 1870 posedau numai 2,22% din pământuri, în 1880 stăpâneau deja 7,14% în 1890 14, 76% iar în 1900 18,40%. În aceste cifre nu sunt însă cuprinse pământurile ipotecate la evrei și asupra cărora nu puteau deveni stăpâni decât ei, pe calea cumpărării. Ca urmare a marii suprafețe de pământ pe care o posedau, evreii au ajuns în 1890 să aibă 31 de electori dintre reprezentanții marii proprietăți, adică 20% din totalul electorilor. Și poate că lucrurile ar fi putut lua o întorsătură mai tragică dacă nu exista *Fondul Bisericesc Bucovinean,* care deținea aproape 30% din totalul pământurilor, suprafață integral inalienabilă. În schimb, nu existau măsuri restrictive pentru ca țăranul bucovinean să nu-și poată înstrăina bucata de pământ pe care o poseda, așa cum era prevăzut în articolul 7 din Legea Rurală din 1864 din Vechiul Regat. Până la decretarea legii contra cametei în Bucovina, evreul, prin camătă, putea cumpăra, pe nimic, pământurile țăranului român și rutean.

În ultimele decenii ale secolului XIX se înregistrează o puternică pătrundere evreiască în satele Maramureşului, unde s-au putut vedea, în scurt timp, consecinţele cametei şi ale speculei. Ca o ciudăţenie faţă de modul de viaţă tradiţional al evreilor, T. Moraru, în lucrarea *Oieritul Evreilor Maramureşeni*, apărută la Cluj în 1939, relatează că evreii au început să se ocupe cu păstoritul, au cumpărat munţi de la românii încurcaţi în socotelile birturilor şi prăvăliilor evreieşti, iar ceea ce nu au putut cumpăra, au arendat.

Un fenomen asemănător s-a petrecut cu proprietatea agricolă. În Maramureş, din 80 de familii care înainte de 1848 reprezentau nobilimea proprietară de pământ, au dispărut 51, iar în Bihor, din 152 au dispărut 105, proprietăţile tuturor acestora intrând în mâinile evreieşti. De altfel, această aviditate a evreilor de a pune stăpânire pe cât mai multe proprietăţi agricole s-a manifestat pe tot întinsul Imperiului Hasburgic. În Ungaria, cel puţin un milion de jugăre cadastraşe de cel mai bun pământ a devenit evreiesc. În Austria, când după 1862 li s-a acordat evreilor dreptul de a deveni proprietari de pământ, numai familia Rothschild a cumpărat în Boemia o pătrime din terenurile aparţinând celor 6 familii nobile mai vechi din ţară, ajungând ca la 1890 să posede în această provincie de patru ori mai mult pământ decât familia imperială. De la 1870, evreii arendau în Ardeal tot ce se putea arenda şi nu tolerau nici o concurenţă în domeniul agricol.

În Basarabia, evreii au început să fie colonizaţi la începutul deceniului al şaselea al secolului trecut. De altfel, Basarabia a devenit, sub stăpânirea rusească, un vast câmp de colonizări cu populaţii diferite. După monografia *Basarabia*, apărută la Moscova în 1903, evreii au fost colonizaţi în judeţele Hotin, Soroca, Bălţi, Orhei, Chişinău şi Tighina, formând 17 colonii. Conform cercetărilor făcute de I. C. Băicoianu pentru perioada ulterioară, numărul coloniilor evreieşti a atins, spre 1918, cifra de două sute, colonizarea

în Basarabia fiind încurajată cu credite cu dobândă mică, între 1-2,5%, puse la dispoziţia evreilor de marea fundaţie evreiască J. C. A. Dar, deşi aceste credite avantajoase aveau rostul de a-i îndemna spre agricultură, evreii din Basarabia au preferat să se ocupe cu specula, comerţul şi camăta. În această postură vor intra în structura demografică a populaţiei României Mari în 1918.

În încheiere, vom cita un document de o importanţă deosebită, referitor la motivaţia de profunzime care i-a determinat pe evrei să se angajeze cu toată energia în agricultură. În anul 1896, rabinul savant Reichhorn din Praga recomandă conaţionalilor săi: "În numele justiţiei sociale şi a egalităţii, vom împărţi marea proprietate la ţărani, care, fiind lipsiţi de mijloacele de exploatare, se vor adresa nouă, devenind datornicii noştri, iar capitalurile noastre făcându-se stăpâne, noi vom fi marii proprietari şi puterea va fi a noastră" (documentul a fost descoperit de naţionaliştii spanioli în sinagoga din Madrid şi publicat în presa italiană din 8 octombrie 1938). Şi astfel ajungem să înţelegem contribuţia trusturilor evreieşti la pregătirea răscoalei ţărăneşti izbucnite în februarie 1907 tocmai pe moşiile din nordul Moldovei arendate de evrei, de unde apoi s-a întins peste tot cuprinsul ţării, turburări care ne-au costat atâtea distrugeri, dar mai ales pierderea vieţii a mii de ţărani, singurii rămaşi nepedepsiţi fiind adevăraţii provocatori.

Dar vinovăţia pentru Răscoala din 1907 nu trebuie pusă numai în seama evreilor. În poate mai mare măsură sunt vinovaţi de tragicele evenimente de acum 90 de ani boierii deştăraţi, proprietari de moşii, care, din lăcomie, arendau evreilor totul, chiar şi bisericile din satele aflate pe moşiile arendate, dreptcredincioşii români trebuind astfel să plătească arendaşului evreu nu numai băutura otrăvită pe care i-o vindea în cârciumă, ci şi bucuria de a se închina lui Dumnezeu.

Comerţul şi meşteşugurile (fapte şi cifre)

În perioada pe care o analizăm – România Mică – evreii au reuşit să pătrundă în comerţ şi în activitatea meşteşugărească într-o astfel de măsură încât ameninţau, prin număr, dar şi prin concurenţă neloială, să-i înlăture din viaţa economică pe comercianţii şi meseriaşii autohtoni. Încă din deceniul al şaptelea al secolului trecut, 78% din negustori şi meseriaşii din capitala Moldovei erau evrei. Toate măcelăriile şi brutăriile, precum şi o mare parte din băcăniile din Iaşi erau în mâini evreieşti, "încât - remarca un călător francez din acel timp - evreii ar putea, cu uşurinţă, să înfometeze oraşul, dacă ar declara grevă".

Spre sfârşitul secolului al XIX-lea, iudaizarea unor centre urbane şi rurale din Moldova era fapt împlinit. Existau în această provincie târguri unde, în afară de jandarmi şi reprezentanţii administraţiei, toată populaţia era evreiască.

Pentru o completă înţelegere a procesului de iudaizare a provinciilor româneşti, trebuie urmărite, în paralel, două aspecte. Mai întâi, continua invazie din afara hotarelor ţării şi apoi excendentul de naşteri faţă de morţi la populaţia evreiască deja stabilită în România, acest al doilea aspect fiind la fel de primejdios pentru fiinţa neamului românesc ca şi primul, dacă nu chiar mai primejdios.

În cea de a doua jumătate a secolului XIX, se poate afirma

fără exagerare că Iaşii erau pe cale de completă iudaizare. Deja în 1860, capitala Moldovei număra 3.212 negustori evrei faţă de numai 470 creştini, în timp ce cu treizeci de ani în urmă, pe Uliţa Mare a oraşului, nu exista decât un singur negustor evreu. În acelaşi an, 1860, în Iaşi erau 3.721 de meseriaşi evrei faţă de 1492 creştini, cifră în care, pe lângă români, în numărul creştinilor sunt incluşi şi 278 de supuşi străini, precum şi 171 de ţigani.

În anul 1900, conform datelor statistice publicate în Monitorul Oficial din 14 decembrie, la Iaşi trăiau 39.441 evrei - 50,90% din totalul populaţiei, câtă vreme românii numărau numai 35.645 de suflete, adică o proporţie de 45%, restul fiind străini de alte naţionalităţi.

În anul 1912, după datele consemnate de L. Colescu în studiul *La population de religion mosaïque en Roumanie* (1913), populaţia din patru târguri moldoveneşti era majoritar evreiască: Herţa (66,37%), Mihăileni (62,37%), Hârlău (56,40%) şi Fălticeni (53,34%); iar în nouă oraşe (Dorohoi, Botoşani, Panciu, Bacău, Piatra, Tg. Frumos, Tg. Neamţ, Vaslui şi Roman) populaţia evreiască se apropia de 50%.

Conform statisticilor publicate de scriitorul şi istoricul Radu Rosetti, în lucrările semnate cu pseudonimul Verax, *La roumanie et les juifs*, Buc., 1903, şi *Rumania and the Jews*, Buc., 1904, situaţia pieţii comerciale din Moldova se oglindeşte în următoarele cifre. În anul 1887, în această provincie existau de abia 6.210 firme comerciale româneşti, faţă de 10.912 evreieşti. În anul următor, 1888, evreii patentari sunt în număr de 14.387, faţă de 13.075 creştini, în această cifră fiind incluşi şi deţinătorii de patente de alte naţionalităţi. În anul 1900 sunt înregistrate 17.820 firme evreieşti, faţă de 15.039 firme deţinute de creştini. În anul 1901, firmele evreieşti sunt în număr de 16.441, faţă de 14.393 firme patronate de creştini.

Situaţia în activitatea meşteşugărească nu este mult

deosebită de situaţia din comerţ. Aceeaşi sursă (Radu Rosetti) indică, pentru anul 1902, că în cele 13 capitale de judeţ ale Moldovei, din totalul de 27.273 de meşteşugari înregistraţi, 12.426 erau evrei, adică 46%.

Ca şi în agricultură, după ce au obţinut poziţiile dominante în comerţ şi meşteşuguri în Moldova, evreii încep asaltul asupra Munteniei, unde, în scurt timp, vor înregistra succese importante. Bineînţeles că obiectivul principal care le va polariza interesul a fost Bucureştiul, capitala Ţării, dar infiltrarea se va întinde în toate centrele urbane, până în cele mai îndepărtate colţuri ale Olteniei.

Localizat în timp, momentul în care se declanşează invazia asupra Bucureştilor este anul 1862, când oraşul devine capitala Ţării şi, ca urmare, centrul cultural, politic şi economic al Principatelor Unite. Moldova, sufocată de atâta evreime, devenise cu totul neîncăpătoare, aşa că iureşul spre provincia de dincolo de Milcov merita toate străduinţele.

La început, noilor veniţi le-a fost destul de greu, întrucât se izbeau de elemente dârze, pricepute în negoţ şi meserii. Dar greul a durat numai până când au reuşit să pună mâna pe câteva capete de pod. La această acţiune le-au fost de mare ajutor micile colonii evreieşti, alcătuite din evrei sefarzi, sosiţi în Ţara Românească din Imperiul Otoman cu mult înaintea invaziei evreilor askenazi, proveniţi din Imperiul Hasburgic şi din Rusia.

Şi, în felul acesta, noii veniţi, în conlucrare cu cei vechi, au reuşit, înainte de 1878, să constituie aproape o treime din numărul breslaşilor din Bucureşti. Din cele 27.110 suflete cât numărau breslele (7.024 capi de familii şi membrii acestora), 16.299 erau ortodocşi şi 8.617 evrei. În opera sa cu caracter social şi politic, Mihai Eminescu remarcă prezenţa covârşitoare a evreilor în meseriile rentabile, pe când românilor le rămâneau meseriile ostenitoare şi puţin rentabile: muncitori cu ziua, dulgheri şi dogari, fierari şi potcovari, rotari, sacagii, zidari, cavafi etc. În comerţ,

deţineau, de asemenea, majorităţi zdrobitoare, ca bancheri şi zarafi, ca samsari şi comisionari, ca arendaşi şi antrepenori, bijutieri şi giuvaergii, ca hăinari, ca marchitani şi mănuşari, ca geamgii şi comercianţi de mobile. "S-a dus negoţul românesc de pe vremuri - scria cu multă amărăciune marele istoric N. Iorga, vorbind de negustorii bucureşteni - care îşi făcea auzit glasul încă pe vremea lui Cuza Vodă, fiindcă s-au învârstat elementele de adunătură, în astfel de măsură, încât, în timpul marilor serbări jidoveşti din Septembrie, mai toate obloanele din Lipscani erau lăsate". Şi ceva mai departe: "Vechii noştri negustori arar mai vizitează teatrele cu locuri prea scumpe pentru punga lor şi sunt înlocuiţi de străini înlesniţi cu bani, mai ales evrei" (Nicolae Iorga, *Istoria Bucureştilor*).

Din *Anuarul General al României* pe 1896-97 desprindem următoarea situaţie pentru centrul comercial al Capitalei. Pe strada Lipscani, din 151 firme, 89 sunt evreieşti; pe Gabroveni, din 60 de prăvălii 32 sunt evreieşti; pe Calea Moşilor, din 1.102 de firme, 346 sunt evreieşti; pe strada Şelari, din 68 de firme, 50 au proprietari evrei; pe Calea Victoriei, din 524 firme, 115 sunt evreieşti; pe strada Carol, din 263 de firme, 128 sunt evreieşti.

Şi penetrarea evreilor în viaţa comercială a Munteniei nu se limitează numai la Bucureşti. În oraşele capitale de judeţ, acolo unde până la 1862 prenţa unui negustor evreu era o raritate, în anul 1899 statisticile consemnează existenţa a 1.167 firme evreieşti faţă de 5.181 româneşti şi 1.775 străine.

În continuare, să dăm câteva date care lămuresc poziţia pe care o ocupau evreii în Vechiul Regat, luat în totalitate. Conform datelor satistice din 1887, numărul patentarilor din România era de 86.292, dintre care 58.291 români, 9.865 străini şi 18.135 evrei. Pentru anul 1901 sunt înregistrate următoarele cifre: 68.802 firme româneşti , faţă de 10.966 străine şi 20.515 evreieşti. În anul 1904, la un total de 96.937 comercianţi şi meseriaşi, 21.194 erau evrei - 13.955 în comunele urbane şi 7.239 în cele rurale; 13.685 erau

străini - 8.142 în comunele urbane şi 4.543 în comunele rurale; 62.058 erau români - 18.862 în oraşe şi 43.198 în sate.

Aceeaşi masivă invazie evreiască în viaţa comercială se înregistrează şi în provinciile care în timpul României Mici se găseau sub stăpânire străină.

În Basarabia invazia s-a produs pe două căi; una, cea obişnuită, prin scurgeri din Rusia, Polonia şi Podolia, iar a doua, organizată de autorităţile ţariste, prin colonizări agricole evreieşti. Din păcate, pentru această provincie, nu posedăm date statistice din care să rezulte proporţia evreilor în comerţ şi în activitatea meşteşugărească. Putem însă deduce preponderenţa lor în aceste domenii de activitate, ţinând seama de proporţia în care populau oraşele şi târgurile şi de refuzul lor de a se transforma în agricultori, aşa cum doreau autorităţile care i-au colonizat în această provincie, prezenţa lor aici având rostul de a dilua, ca şi colonizările masive cu rusofoni, covârşitoarea majoritate a populaţiei băştinaşe, la data când provincia lui Ştefan cel Mare a fost transformată în gubernie rusească. Iată cifrele în acest context:

● Oraşul Hotin, la un total de 31.800 locuitori, număra 12.000 evrei şi de abia 4.500 români;

● Oraşul Orhei, la un total de 14.800 locuitori, număra 7.000 evrei şi de abia 5.000 români;

● Oraşul Tighina, la un total de 35.400 locuitori, număra 8.000 evrei şi 10.000 români;

● Târgul Călăraşi, la un total de 2.345 locuitori, număra 1.028 evrei;

● Chişinăul, la un total de 131.000 locuitori, număra 60.000 evrei şi 71.000 alte naţionalităţi.

Cât priveşte coloniile agricole, unde numai agricultură nu se făcea, acestea s-au dezmembrat la scurt timp după înfiinţare, evreii aciuindu-se în oraşe şi târguri, pentru a se îndeletnici cu negoţul.

Situaţia din Bucovina este mai dramatică decât cea din Basarabia. Conform datelor furnizate de *Statistische Monatschrift*, Viena, 1891, în perioada 1868-1881, populaţia evreiască din această provincie a crescut cu 41,10%, pe când sporul celorlalte naţionalităţi numai cu 7,84%.

Conform datelor furnizate de I. E. Torouţiu în *Poporaţia şi clasele sociale din Bucovina*, Buc. 1916, situaţia în anul 1910 era cum nu se poate mai întristătoare:

		Evrei		**Români**		
Gura Humorului	număra	2050	la	708	din totalul de	5257
Rădăuţi	"	5940	"	4445	"	16604
Siret	"	3178	"	715	"	7815
Storojineţ	"	3453	"	3039	"	10266
Suceava	"	4200	"	3667	"	11314
Câmpulung	"	1577	"	5574	"	8726
Sadagura	"	3410	"	14	"	4439

Negustorii bucovineni atingeau un total de 10.312. Din aceştia, 444 erau români, 1.226 străini şi 8.642 evrei. Aceşti 8.642 neguţători evrei care se ocupau cu negoţul de lemne, bere, fier, galanterie, grâne, păcură, petrol lampant, piele, fructe, aveau la dispoziţie o populaţie creştină de 692.800 suflete care trudea pentru bunăstarea a 102.919 evrei.

În Ardeal situaţia începe să devină dramatică odată cu anul 1867, când se încheie pactul dualist şi Ungaria autonomă devine în cadrul Imperiului Hasburgic. Aici, ca şi în Banat, în toate târgurile şi oraşele, dacă erau, până la această dată, câteva mii de evrei. Propriu-zis până la revoluţia din 1848, în tot Ardealul, erau abia 15.573 evrei. Imediat însă după încheierea pactului dualist, când evreii încep să se bucure de drepturi, în principal de dreptul de a se aşeza în oraşe, numărul lor creşte, ajungând în 1870 la 24.842.

Orașele, târgurile și, în cele din urmă, satele încep să-i cunoască și să prindă o tentă evreiască. Oradea Mare număra, sub domnia lui Iosif II, foarte puțini evrei și nu aveau voie să locuiască decât în cartierul Catanavaros și să circule numai până la apusul soarelui. Odată cu 1848 ei câștigă deplină libertate de a se așeza în oraș și de a cumpăra proprietăți. Curând numărul lor va depăși 10.000, cucerind poziții dominante în comerț, industria mare, finanțe - poziții pe care, altădată, le aveau în mâinile lor macedo-românii. În 1880, în Făgăraș, apar firme evreiești, iar în 1913 rămăseseră acolo doar 90 de meseriași - patroni și ajutoare - și 5 firme comerciale deținute de români. Aradul număra în 1867, 3.710 evrei, iar în tot comitatul erau 6.910. În 1871 numărul lor crescuse într-atât încât erau în stare să aleagă deputat pe fiul rabinului, iar în 1894 aveau deja 40 de consilieri. O situație asemănătoare este la Brașov. Tot negoțul mare este în mâinile lor, librăriile, tipografiile, băncile mari, birourile de avocatură, în toate aceste domenii devin majoritari. Alungați din Rusia, ei se așază în valuri în cetate, negustorii români retrăgându-se de pe piață. Sprijiniți de unguri, evreii vor participa la războiul de dez-naționalizare pe care statul maghiar l-a dus, cu îndârjire, împotriva națiunii române.

Presa evreiască

Presa evreiască din România Mică prezintă o sumă de caracteristici care mai de care mai interesante. Ziarele evreiești, mai toate, au avut o viață scurtă. Apar și dispar repede, ca mai târziu să reapară cu o altă conducere. Unele sunt scrise în două limbi: în românește și franțuzește, sau în românește și idiș. Altele sunt scrise numai în românește, dar limba folosită este un jargon ciudat, o românească discutabilă, departe de limba literară. Titlurile acestor publicații oglindesc interesele și obiectivele urmărite de evrei: *Fraternitatea, Egalitatea, Dreptatea, Vocea dreptății, Lumina, Înainte, Răsăritul, Aurora* etc. Subtitlurile lor le recomandă, de obicei, ca publicații enciclopedice, de pildă: "Organ politic, literar, artistic, financiar, industrial, comercial, etc.". Unele din aceste ziare și reviste sunt axate pe propaganda emigrării în Palestina, altele caută să-i convingă pe evrei să emigreze în America, iar câteva , așa cum a fost *Lumina* de la Iași, condusă de Braunstein-Brănișteanu, îi îndeamnă să rămână pe loc în România, motivând acest îndemn prin prezența de veacuri a națiunii evreiești pe plaiurile dacice, o prezență tot atât de veche, dacă nu și mai veche, ca și națiunea română! (În acest sens, a se vedea capitolul "Diaspora", în care este reprodus un extras din lucra-rea lui Nicolae Iorga, *Istoria Evreilor în Țările noastre,* în care marele nostru istoric dovedește absurditatea unor astfel de pretenții).

O prezentare a titlurilor publicaţiilor evreieşti dinainte de primul război mondial este făcută de Nicolae Iorga în partea finală a lucrării citate mai sus, din care reproducem următorul pasaj:

"De când s-a format un tineret intelectual evreiesc la noi, o presă menită apărării intereselor naţiei apare în România. Ea n-a contribuit puţin la înăsprirea relaţiilor cu elementul dominant. Astfel, *Fraternitatea*, la care debutează d-l L. Şăineanu (ca L. Schein) (1879-90), *Emanciparea* (1883, din nou 1887-8), organul Asociaţiunii Generale a Evreilor pământeni (alta în 1891-2), *Egalitatea* fraţilor M. şi E. Schwarzfeld (de la 1890).

De la un timp, şi propaganda naţionalistă evreiască îşi are organele, publicate în româneşte, ca *Revista israelită* a d-lui Elias Schwarzfeld, *Buletinul societăţii Zion* (1875-95, 1897-8, 1901, 1903-5), *Revista israelită* (1886 şi urm.), *Pământeanul* (Galaţi, 1897), *Aurora sionistă* din Bârlad (1899), *Aurora* (1898), *Dorul Sionului* (1899), *Menora* (Iaşi, 1903), *Talpizzis* (1908), *Thikas-Israel* (1903), *Sionistul* (Galaţi-Brăila, 1906-7), *Biblioteca israelită* din Piatra (1900), *Lumea israelită* (1902-5), *Binele omenirii* a lui Rosenberg (1904-5), *Ecoul zionist* (1904), *Curierul Zionului* (1904), violenta *Cronică israelită* a lui Iosif Petreanu (Kaufmann) (1901 şi urm.), *Curierul israelit* (1906 şi urm.), sau în româneşte şi evreieşte *Ahawath Zion* din Galaţi (1898), *Degel Iehuda* şi *Degel Mahne Iehuda* (1902), ori în nemţeşte, ca *Bukarester Israelit* (1895), *Judenland* (1905), ori în sfârşit numai în jargon, ca *Jüdischer Telegraph* (1877-8), *Judith* (1883), *Haghibor* (Galaţi, 1886-7), *Galatzer Israelit* (1887-8), *Hajoetz* (1874-96), *Haor* (două), *Hatzope* (1890), *Adevărul* (Galaţi, 1883-4), *Jüdischer Volksfreund* (Iaşi, 1887), *Das Volksblatt* (1888), *Volksgarten* (1888), *Wecker* (Iaşi, 1896), *Compass* (Brăila, 1897), *Jüdischer Zeit* (1898-9), *Dorsche Sion* (1902), *Lumina* (1901), *Şomer Israel* (1901), *Menasereth Zion* (1904), *Speranţa* (Piatra-Neamţ, 1880), *Der Grager* (1905), *Jüdische Welt*

(Galaţi, 1905), *Jüdische Morgenpost* (1885) şi *Jüdische Post* (1895), *Jüdische Zukunft* (Iaşi, 1894), *Das neue Volksblatt* (Bucureşti, 1892), *Palestina* (1901).

Societatea studenţească «*Kadimah*» publică o foaie în 1902. Învăţătorii evrei, organizaţi în societate, de la 1906 dau *Institutorul evreu*; ei sunt încă un factor de osebire naţională. Se încearcă în 1906 şi revista literară *Tânărul Evreu* din Brăila. Evreii spanioli au scos o singură foaie, *Luzero dela pasensia*, în dialectul lor special, la Severin, în 1885-9. O cercetare atentă a acestor foi, şi mai ales a celor scrise în jargon, ar servi ca să arate adevăratul fel de a gândi al Evreilor din România."

Presa evreiască din Ţările Române, pe care Nicolae Iorga o caracterizează în cuvinte puţine, dar subliniind esenţialul ("ea n-a contribuit puţin la înăsprirea relaţiilor cu elementul dominant"), a avut şi reprezentanţi care fac excepţie de la cursul ei precumpănitor antiromânesc. Din rândul acestora se cuvine să amintim personalitatea medicului Iuliu Barasch, venit în România în anul 1849, din Galiţia. A funcţionat mai întâi ca medic de carantină la Călăraşi, apoi ca medic primar al judeţului Dolj şi, în cele din urmă, chemat în Bucureşti, a fost numit profesor de istorie naturală la Gimnaziul Naţional şi, apoi, la Şcoala de Medicină. A publicat, pe lângă lucrări de popularizarea ştiinţei, un *Curs de Zoologie şi Elementele de Istorie Naturală* pentru uzul claselor superioare gimnaziale. În martie 1857 a redactat publicaţia *Israelitul român*, în colaborare cu Armand Levy, de fapt începutul presei evreieşti în România.

Fără a încerca să minimalizăm contribuţia adusă de doctorul Barasch la viaţa culturală românească de la începutul celei de a doua jumătăţi a secolului trecut, o anumită exagerare venită din partea conaţionalilor săi pune în evidenţă una dintre trăsăturile specifice ale acestei naţii: "prezentarea în dimensiuni nejustificat amplificate a valorii unor personalităţi iudaice, de multe ori

umbrindu-se intenționat prin astfel de prezentări realizările și creațiile populației în mijlocul căreia evreii trăiesc". Iată, de pildă, cum îl prezintă pe d-rul Barasch, S. Podoleanu în lucrarea sa *Istoria presei evreiești din România: 1857-1900*, apărută la București în 1938: "ilustrul om de știință... civilizatorul României... unul din întâii pionieri ai culturii europene, ai moravurilor europene, ai științei europene"! Să menționăm însă că autorul acestor rânduri este și el evreu galițian, descălecat pe plaiurile românești în 1841. Și tot pe același ton îl prezintă pe d-rul Barasch un alt conațional al său, E. E Braunstein, în articolul "La presse juive en Roumanie", publicat la Paris în 1913, în *Revue hebraïque*: "creatorul învățământului superior român, precursorul științei române"! Afirmații la care d-rul Barasch, suntem convinși, nu ar subscrie!

Mai apropiat de adevăr în caracterizarea presei evreiești din România Mică pare a fi profesorul de la Universitatea din Iași, A. C. Cuza, care scria în anul 1905, în lucrarea sa *Naționalitatea în artă. Expunere a Doctrinei Naționaliste - Principii, Fapte, Concluzii*, București, 1915:

"În ziaristică, tot jidanii au introdus la noi în țară tonul violent și trivialitățile presei-revolver, prin care înjosesc orice discuție și batjocoresc instituțiile și demnitarii țărei. În frunte stă, firește, organul jidovesc *Adevărul*, al cărui comitet de redacție se alcătuiește din următoarele ilustrații cușer ale gazetăriei «române», ale căror nume le reproducem după actele unui proces de calomnie, în care numiții figurează - se înțelege - ca inculpați (Curtea cu Jurați de Ilfov, Octombrie, 1905):

B.Braunstein - zis «Brănișteanu»; *Albert Honigman* - zis «A. Fagure»; *A. Rosen* - zis «Nora»; *A. Fuchs* - zis «G. Mihail»; *Goldenberg* - zis «Munteanu»; *Lazăr Kästenbaum* - zis «Castelan»; *E. Feinsilber* - zis «E. Emilian»; *E. Honigman* - zis «E. Fagure»; *Weber* zis «Adrian Verea» și vor mai fi.

Aceștia sunt conducătorii «opiniunei publice» a țărei

românești. Veniți de ieri, alaltăieri, de prin prăpăstiile palestinice ale Galiției, străini de noi și potrivnici ființei noastre, ei ne discută interesele, ne judecă, fac reputațiile prin gălăgie și reclamă, și le desfac prin tăcere și calomnii; ei suie în slava cerului pe jidoviți și caută să înjosească pe adevărații români; ei terorizează pe funcționarii publici, care voiesc să-și facă datoria; ei critică totul: religia, coroana, armata, justiția, învățământul - din punctul de vedere democratic, se înțelege, al democrației cu perciuni pe care o reprezintă".

Și prin citatul de mai sus, făcând abstracție de stilul sarcastic și pe alocuri pasional al lui A. C. Cuza când scrie despre evrei, pătrundem în miezul uneia dintre problemele delicate care, prin natura ei, a contribuit la învrăjbirea relațiilor dintre evrei și români.

Dacă publicațiile inventariate de Nicolae Iorga alcătuiau, în cea mai mare parte, o presă scrisă de evrei pentru evrei, presa evreiască la care se referă A. C . Cuza este o presă evreiască scrisă pentru români. Cunoscând influența pe care o exercită presa (a patra putere în stat), evreii s-au constituit, din vreme, în acaparatori ai marilor cotidiene – ca redactori și proprietari, sau conducători ai oficioaselor partidelor și guvernelor. *Adevărul* și *Dimineața*, ale căror tiraje le întreceau pe acelea ale marilor cotidiene naționale, erau în întregime în mâinile lor, ele fiind monitorul evreismului românesc - cum îl numește un scriitor - și erau puse la mezat oricui da mai mult, dar numai cu condiția de a servi concomitent interesele evreiești.

Încă din deceniul al VIII-lea al secolului trecut, Eminescu constata că evreii au făcut din presa europeană otravă, cu misiunea de a asmuți pe cei tari împotriva românilor de peste munți, pe toți oamenii de stat străini împotriva tânărului nostru stat.

Odată stăpâni pe presă, pe instrumentul de dirijare al opiniei publice și de judecare a actelor guvernului și parlamentului,

evreii erau în măsură să emită certificate de capacitate pe măsura intereselor lor. Transformau în eroi ai zilei oameni ce ar fi trebuit să rămână pe vecie în întuneric, nulităţi inculte şi lipsite de scrupule şi, cu o diabolică dibăcie, reuşeau să aţintească atenţia opiniei publice numai asupra intrigilor, frământărilor şi dihoniilor politice, pentru a-i împiedica pe oameni să vadă sistematica şi stăruitoarea lor acaparare a comerţului şi industriei ţării.

Îndrăzneala şi impertinenţa ziariştilor evrei a atins un asemenea grad de insuportabilitate, încât în anul 1885 guvernul, uzând de prevederile legii asupra străinilor, a azvârlit peste graniţă un lot de "publicişti celebri", aşa cum îi caracterizează istoricul presei evreieşti în România - S. Podoleanu - pentru faptul de a fi calomniat România în străinătate. Numele lor ne scuteşte de alte comentarii: Elias Schwartzfeld, dr. Gaster, dr. Brociner, I. Bettelheim, Iulius Schein, M. Rosenfeld, dr. I. Auerbach şi Michel Aziel.

Din păcate, măsura luată de guvernul condus de Ion C. Brătianu nu a avut darul să stârpească din rădăcină răul făcut de presa evreiască. În curând, România va trăi într-o atmosferă pestilenţială creată de ziare "naţionale", sau cu frontispiciu naţional, întemeiate sau conduse de evrei. Cu clarviziunea lor în domeniul economic şi în cel politic, evreii au înţeles cu un ceas mai devreme decât românii că ziaristica este un izvor de multiple avantaje, din care două au o deosebită impotanţă pentru consolidarea poziţiei lor pe pământul românesc. Stăpânind presa, stăpânesc masele prin crearea unor anumite curente de opinie şi, totodată, au la dispoziţie o sursă de venituri importante, dobândite fără prea multă muncă. Cucerirea presei, a acestui important instrument de afirmare şi luptă, a constituit un mare câştig pentru evrei şi o mare pierdere pentru români.

În acelaşi context, amintim poziţia adoptată de Octavian Goga într-o serie de articole publicate în revista *Ţara Noastră* şi

ulterior reunite în capitolul intitulat «Presa de negustori» din volumul *Mustul care fierbe* (Bucureşti, 1927):

"În ziua când o seamă de oameni călăuziţi de un program politic am luat hotărârea de a ne răspândi credinţele la această revistă şi a trece la răvaş rătăcirile conducătorilor aşa-zisului «partid naţional» de aici, noi prevedeam avalanşa de protestări violente ce vom întâlni în cale. Scormoneam doar un vechi cuib de planuri şi speranţe, scuturam o vastă reţea de combinaţii pentru ziua de mâine şi mai ales pătimea pe urma noastră o largă solidaritate de interese personale. Era firesc, deci, ca toate acestea să se înşiruie pe rând în linie de bătaie împotriva noastră, tresărind cu ultima energie.

Prevederea nu ne-a înşelat. Organele adversarilor noştri, unele în plină erupţiune, ca *Gazeta* de la Braşov, altele încă într-o elaborare lentă, ca *Patria* de la Cluj, fiecare urmând temperamentul patronului, ne încolţesc din toate părţile. S-a inaugurat o perioadă de polemici acerbe, se vor spune adevăruri crude din amândouă taberele, se vor arunca judecăţi în cumpăna opiniei publice. Va fi o interesantă încrucişare de păreri potrivnice, *luptă* cu un cuvânt, pe urma căreia lumea va primi o serie de lămuriri şi la urma urmei, ca în toate bătăliile, unul va ieşi biruitor, celălalt învins.

Foarte bine.

Am înţeles de la început aceste adevăruri normale, ne-am făcut seama cu ele şi mi se pare le-am chiar prevestit din primul moment al apariţiei noastre. Ce se întâmplă însă? Revista *Ţara Noastră* şi conducătorii ei trebuie să înregistreze de pe acum duşmănii îndrăzneţe într-o parte a presei de la Bucureşti. Atacuri de flanc, insinuări perfide apar aproape zilnic la adresa noastră în coloanele unor gazete din Capitală. Cititorii de aici stau oarecum nelămuriţi în faţa acestor atitudini ostile. Ei nu înţeleg de unde vine supărarea şi ponosul. De aceea foarte des ni se întâmplă că prieteni de-ai noştri, câte un venerabil preot de pildă, din cutare sat de pe

câmpia Mureşului, ne întreabă cu multă nedumerire, dacă am cetit *Dimineaţa*, *Adevărul* sau *Lupta*, unde suntem trataţi cu foarte multă necuviinţă, în vreme ce oamenii d-lor Vaida - Maniu apar consecvent ca o luminoasă galerie de bărbaţi providenţiali?... Şi tot aşa înainte, întrebările ni se pun destul de des, cerându-ne oarecari explicaţii...

Trebuie să mărturisim de la început că nu vedem tocmai limpede în tainele de laborator ale presei ilustrate de numitele ziare, care sunt şi rămân o pagină tenebroasă a publicisticii româneşti. Ce-or fi având oare de împărţit cu Ardealul domnii I. Rosenthal, C. Graur (Brauer), E. Fagure şi A. Honigmann, cunoscuţii proprietari, directori şi redactori de la *Adevărul*, *Dimineaţa* şi *Lupta*? De unde această straşnică impetuozitate cu care se reped ei asupra stărilor de aici, de unde îşi iau entuziasmul şi supărarea, de unde revolta şi veninul care se toarnă zilnic la tiparul lor pe socoteala acestui colţ de ţară? Să fie oare în dosul perpetuului lor sbucium anume frământări oarecum subiective, cum am zice motive ascunse de ordin sentimental? Nu cumva apără dânşii un patrimoniu sufletesc de veche moştenire, fiind la mijloc legături şi înrudiri necunoscute nouă? Nu putem afirma nimic pozitiv, fiindcă bănuielile noastre că d-l Iacob Rosenthal ar fi moţ de origine din munţii Abrudului şi d-l Albert Honigmann s-ar trage din strămoşi oieri de la Poiana Sibiului nu s-au confirmat încă... Atunci, de ce amestec cu vreme şi fără vreme în cele mai delicate chestiuni locale de aici, în trebile noastre de familie din Ardeal? De ce amorul nesăbuit pentru cei «o sută» din partidul d-lui Vaida, de ce luxul cu care etalează toate «pertractările» lor, de ce lecţiile de virtuţi cetăţeneşti pe seama lui Octavian Goga şi canonizarea între sfinţi a d-lui Iuliu Maniu?...

Iată un lung şir de întrebări la care greu am putea da vreun răspuns. Realitatea însă este că ne găsim în faţa unei tovărăşii de arme, ofensive şi defensive. Recunoaştem că ne vine greu să cercetăm cum s-a născut şi în ce apă s-a botezat această admirabilă

solidaritate de principii, pe urma căreia un fanatism intolerant s-a sălăşluit în sufletul d-lui Iacob Rosenthal împotriva noastră, în vreme ce d-l Honigmann Albert ne ameninţă zilnic cu «pactul» de la Alba-Iulia.

Nu cercetăm nimic, fiindcă refuzăm de la început protecţia acestei «prese» şi-o dăruim întreagă adversarilor noştri.

Obişnuiţi o viaţă întreagă să ne încălzim sufletul la razele unui ideal, oricât de mult am fi hotărâţi să înfruntăm valurile vieţii, atmosfera de cinism ne repugnă şi negustoria de vorbe ne scârbeşte. Scrisul şi-a avut pentru noi totdeauna sfinţenia lui şi cultul cuvântului nu ne-a părăsit niciodată, impunându-ne un pronunţat scrupul estetic şi anume severităţi de ordin moral. De aceea şi în materie de gazetărie am dus cu noi aceste exigenţe. Am văzut totdeauna în presă un mijloc de propagandă pentru un crez, o tribună de unde se răspândesc programe de luptă, un amvon, dacă vreţi, de la care se rostesc, cu un anumit ritual quasi-solemn, judecăţi pentru binele mulţimii. În faţa noastră, venind vorba de gazetărie românească, au planat în continuu figurile marilor chinuiţi: un George Bariţiu, semănător de credinţe politice şi apărător de neam; un Eminescu, gazetar şi el al marilor adevăruri naţionale; un C. A. Rosetti, răspânditor de teorii generoase, sau, ca să ne oprim la trecutul apropiat, un Ilarie Chendi, reprezentantul vioi al criticismului de fiecare clipă la gazetele din Ardeal. Subt această îndrumare programatică s-a muiat şi condeiul nostru în frământările cotidiene şi cei mai mulţi am fost muncitori în presă. Ziarele din Ardeal, care până în zilele din urmă au păstrat o gravă seriozitate de templu, fiind cele mai temute cetăţui ale apărării naţionale şi organele oneste din România de ieri, au adăpostit adese scrisul nostru în slujba ideii.

Fireşte, vechile îndeletniciri ne-au rămas intacte şi cu ele ni s-a păstrat arsenalul de credinţă de ieri. Presa ni se pare, cu deosebire astăzi, în vederea consolidării unui patrimoniu răscumpărat cu sânge, o tribună de îndrumare publică. De aceea un

ziar credem că are dreptul la viaţă din momentul ce o personalitate de seamă care-l diriguieşte reprezintă pe seama publicului cititor o dublă garanţie de ordin intelectual şi moral. Oricât s-ar părea de rigide în dogmatismul lor aceste rânduri, ele spun adevărul întreg. Gândiţi-vă la ce s-a întâmplat ieri, la orgiile banilor nemţeşti în presa de la Bucureşti, din care jumătate cel puţin s-a găsit însemnată în dosarul lui Gunther, reamintiţi-vă infamiile tiparului asvârlite în tranşeele noastre de pe Siret, deodată cu bombele asfixiante ale lui Mackensen, şi atunci veţi fi de acord cu noi, când cerem certificat de inteligenţă şi o serioasă garanţie morală conducătorului de ziar, chemat în complicatele împrejurări actuale să fie un punct de sprijin al ideii de Stat român.

Ei bine, cititori din «fostul Ardeal» şi din toată ţara, binevoiţi a vă opri două secunde şi a cerceta în lumina acestor consideraţii numitele gazete, cântăriţi personalităţile de la conducere şi trageţi-vă seama: este sau nu Iacob Rosenthal continuatorul lui George Bariţiu şi este sau nu Albert Honigmann contravaloarea lui C. A. Rosetti? Au venit pe lume oare aceşti domni ca să se împiedice de credinţe şi idei, dincolo de raza unor largi aptitudini speculative? Cu dânşii şi alţi semeni s-a creat la noi presa de negustori, această serie de asociaţiuni de exploatare, care mai uşor s-ar putea îndeletnici cu întreprinderi de lemne sau petrol, nefiind aici vorba decât de o cât mai fantastică realizare de beneficii materiale. Aceşti potentaţi ai banului, înfipţi până subţiori în subteranele finanţei internaţionale, îşi desfac marfa zilnică în numele «democraţiei», îi apucă frigurile de dragul «hotărârilor de la Alba-Iulia» şi, îmbinând naivitatea deaproapelui cu valorizarea muncii anonime a atâtor nenorociţi mucenici obscuri ai tiparului, îşi duc viaţa copleşiţi de toate plăcerile unui rafinat hedonism oriental...

Nu! Pe noi nu ne opreşte nimic să luminăm în misterele acestor tiparniţe şi fără nici o teamă să spunem adevărul întreg, câtă

vreme vom avea un petec de hârtie încă în faţa noastră. Din moment ce ne-am impus hotărârea de a ne război cu anumite formaţiuni politice, luând deci în cercetare critică actele guvernului liberal, sau deplorând atitudinile d-lui Iuliu Maniu, nu înţelegem de ce am păstra menajamente speciale pentru presa de negustori care au trivializat o instituţie onorabilă şi au acoperit de banalitate rostul cuvântului tipărit în ţara românească.

Încă două vorbe şi, pentru un moment, am isprăvit. Să nu ni se arunce acuzaţiunea de «antisemitism» pe urma acestor constatări, fiindcă este idioată. Nu am profesat niciodată această stupidă intoleranţă, avem pentru activitatea intelectuală a lui Ronetti-Roman o reală veneraţie, în inima noastră a trezit un ecou de sinceră compătimire stingerea bietului Steuermann de la Iaşi şi nu ne vom permite niciodată să confundăm profilul de fin analist al ziaristului H. Streitmann cu vreunul din amnestiaţii de la *Adevărul*...

Şi acum ar mai fi o singură îngrijorare: ce ne facem cu... popularitatea noastră de oameni politici, după ce, chipurile, ne-am pus rău cu «presa», într-un mod iremediabil, pe urma acestor rânduri de limpede şi netăgăduită sinceritate? *Eo ipso*, o respingem, cum s-ar spune la Blaj, sau întrucât ea purcede de la domnul Iacob Rosenthal, vorbind oarzăn româneşte, o dăm dracului..."

Războiul pentru întregirea României

În August 1916, după doi ani de încordată neutralitate, România intră în război alături de Antantă pentru înfăptuirea idealului de "Unire a românilor de pe cele două părţi ale Carpaţilor", aşa cum glăsuia manifestul regal adresat populaţiei.

Pentru realizarea acestui ţel măreţ, toată armata română a fost mobilizată. Au fost chemaţi sub arme 833.758 oameni de trupă, comandaţi de peste 18.000 de ofiţeri. Acest număr va creşte în scurt timp la 1.083.000 ostaşi, prin chemarea sub drapel a tinerilor de la 18 la 20 de ani. În felul acesta, 15% din populaţia ţării, adică totalitatea bărbaţilor în vârstă de 18-45 de ani, a participat la efortul de război al României. Desigur că în acest număr sunt incluşi şi cetăţeni de naţionalitate israelită, dar câţi evrei anume au îmbrăcat haina militară în noaptea de 27-28 august 1916, este greu de spus. O aproximaţie ar fi posibilă, aplicând proporţia de 15% totalului populaţiei evreieşti existente în România la data mobilizării, dar tocmai acest total este greu de precizat.

Dacă luăm drept bune cifrele furnizate de Uniunea Evreilor Pământeni, în România Mică ar fi existat numai 300.000 de evrei. Cum însă este ştiut că evreii au avut întotdeauna interesul să-şi ascundă puterea numerică, vom face apel şi la alte surse. B. P. Haşdeu aprecia numărul evreilor la o cincime din populaţia totală,

C. Negri la a şaptea parte, iar M. Eminescu găsea 600.000 de "lipitori". Jean Levy se fixa asupra cifrelor de 30.000 de evrei în Muntenia şi 370.000 în Moldova. În lucrarea sa *La question juive en Roumanie au point de vue juridique et social* (Paris, 1882), J. Tanoviceanu afirma că în România trăiau peste 400.000 de evrei. A. C. Cuza crede că numărul lor este de 500.000, cifră cu care şi Nicolae Iorga este de acord şi pe care o considerăm ca exprimând realitatea.

În raport cu numărul de 500.000 de evrei existenţi în România la data mobilizării din 1916, ar însemna că 15% din acest număr, adică 75.000 de evrei, au fost chemaţi sub drapel, participând, ca cetăţeni loiali, la războiul purtat de ţara în care trăiau, ţară pe care ar fi avut datoria să o considere drept patria lor. În realitate, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel. Dar înainte de a prezenta faptele, să facem precizarea că afirmaţiile de mai jos nu se referă la totalitatea evreilor aflaţi sub arme ca ostaşi români, ci numai la marea lor majoritate. Printre ostaşii români de naţionalitate evreiască au existat elemente cu un comportament ireproşabil. Aceste elemente s-au achitat onorabil de sarcinile pe care le-au primit în cadrul oştirii şi sfârşitul războiului i-a găsit purtând pe piept decoraţii dobândite pentru "serviciul credincios" în slujba Ţării. Din păcate, această categorie de evrei reprezintă numai o minoritate, a cărei loialitate faţă de Statul Român este umbrită de incapacitatea funciară a israeliţilor de a se integra ca cetăţeni deplini în societatea în mijlocul căreia trăiesc.

Din toate îndatoririle pe care evreii de pretutindeni aveau obligaţia să le respecte, se pare că satisfacerea serviciului militar era cea mai apăsătoare. Să nu uităm că una dintre cauzele care i-a împins spre Principate din Polonia, Bucovina şi Rusia a fost tocmai fuga de recrutare. Toate mărturiile timpului ne arată că evreii nu s-au împăcat niciodată cu serviciul militar şi totodată armata a avut oroare de ei fiindcă, dintotdeauna, ei au introdus coruperea

funcționarilor, influențele de tot felul, simularea bolilor, falsurile în acte de stare civilă, substituirea de persoane pentru a fi scutiți de armată, iar dacă totuşi erau obligați să se prezinte în fața comisiilor de recrutare, o făceau cu gândul de a fi respinşi şi dispensați ca inapți, pentru un motiv oarecare.

O altă trăsătură care l-a caracterizat pe evreu în postura de soldat a fost "frica", "laşitatea", devenite proverbiale. În anecdotica populară, "Ițic" a fost prototipul demn de urmat, atât sub aspectul organizării, cât mai ales, al fricosului, ceea ce nu corespunde câtuşi de puțin adevăratului fond al sufletului iudaic. Istoria evreiască conține nenumărate pagini în care evreii au dat dovadă de un eroism impresionant, iar armata actualului Stat Israel este un model desăvârşit al eroismului ostaşului evreu pe câmpul de luptă. O contradicție care pune încă o dată în evidență incapacitatea structurală a evreilor de a se pune în slujba oricărei alte cauze, în afara mesianismului iudaic, oricât de dreaptă şi de adevărată ar fi aceasta.

După datele furnizate de Alianța Israelită Universală, în august 1916 au fost mobilizați circa 32.000 de soldați, gradați şi ofițeri auxiliari evrei. Aprecierile făcute la adresa comportamentului lor ca ostaşi nu sunt prea măgulitoare din punctul de vedere al valorilor civice şi ostăşeşti unanim recunoscute. Se pare însă că evreii se ghidează după îndreptarele unei scări de valori specific iudaice, în raport de care au acționat consecvent. Din cei 32.000 de evrei mobilizați, 26.000 - adică 82% - au dezertat la inamic, au spionat, au comis acte de trădare sau au pactizat cu inamicul în teritoriul ocupat.

De felul în care evreii s-au purtat în Războiul pentru întregire, generalul Panaitescu ne lasă o serie de însemnări cu valoare de certificat, din cuprinsul cărora cităm: "Prezența jidanilor în mijlocul trupei este o mare nenorocire. În primul rând, în loc să stăm cu ochii la inamic, trebuie să păzim pe incorigibilii dezertori.

Al doilea, fuga lor ne demoralizează soldații. În fine, inamicul ştie de la aceşti fugari care este situația trupelor noastre şi este la curent cu toate mişcările pe care vrem să le facem". Din arhivele statului major al Diviziei VI, reiese că, în general, au dezertat la inamic, față de 0,18% români, 4,72% evrei sau, pentru un dezertor român, 26 de dezertori evrei la inamic. Această situație i-a determinat pe toți comandanții de unități de pe front să scoată evreii de pe liniile de bătaie şi să-i verse la serviciile auxiliare sau sedentare.

Dar evreii nu s-au mulțumit numai să se sustragă obligațiilor ostăşeşti în timp de război. Despre tratamentul pe care l-au aplicat inamicii noştri prizonierilor de război s-a scris destul de amănunțit la vremea respectivă. Euforia victoriei a făcut însă ca suferințele de atunci să fie uitate, iar odată cu ele şi făptaşii. Iată ce scrie Constantin Kirițescu, în *Istoria războiului pentru întregirea României,* în legătură cu viața prizonierilor de război români în lagărele germane: "Tratamentul la care erau supuşi prizonierii români din lagărele germane era un tratament de epuizare fizică şi ucidere lentă... Pe lângă maltratările suferite din partea duşmanului, se mai adăugau cele suferite din partea unor camarazi de arme. Unii dintre soldații evrei, prizonieri, mulțumită cunoşterii limbii germane pe care o vorbeau în jargon, s-au impus ca tălmaci şi au ajuns repede să capete rolul de supraveghetori ai prizonierilor români. Unii dintre dânşii au abuzat în chip odios de acest rol".

Însă adevăratele sentimente nutrite de evrei față de populația românească au ieşit la iveală în teritoriul ocupat de inamic în urma înfrângerilor suferite de armata română în toamna lui 1916. Desigur, au fost şi mulți români, chiar prea mulți, care au pactizat cu ocupanții, dar evreii, fără excepții, după ce au dezertat din unitățile lor care se retrăgeau în Moldova, s-au pus cu trup şi suflet la dispoziția germanilor. Constantin Kirițescu, în lucrarea citată mai sus, face următoarele mențiuni în acest sens: "O parte din populația evreiască din teritoriul ocupat, neasimilată sufleteşte cu poporul

român, s-a pus deodată în serviciul ocupantului, devenind instrumentul său de exploatare, de împilare şi de batjocorire a populaţiei băştinaşe".

Pentru orice deplasare, fiecare locuitor, "bărbat sau femeie, bătrân sau copil", ne spune în continuare Constantin Kiriţescu, trebuia să posede un bilet de legitimaţie, "celebrul *ausweiss*". Pentru anumite ocupaţii deosebite, cum ar fi deplasările prin ţară sau introducerea de alimente în oraş, se cereau *ausweiss*-uri speciale. "Acestea se eliberează aproape numai evreilor, şi ele determină o curioasă schimbare la faţă a comerţului. Numeroase case de comerţ, despuiate de stocul de mărfuri, condamnate la pieire din cauza stagnării complete a afacerilor, se închid şi în locul lor apar băcănii înfiinţate de posesorii diferitelor *ausweiss*-uri, aproape toţi evrei".

În domeniul relaţiilor dintre populaţia băştinaşă şi autorităţile de ocupaţie, evreii au fost omniprezenţi. Deoarece marea majoritate a românilor nu cunoşteau limba ocupantului, acest fapt "... impuse pe evrei ca mediatori. Aproape nu există ramură de activitate administrativă, poliţienească şi mai ales economică, în care evreul să nu apară ca mediator oficial, sau ca interpus clandestin".

Începând cu luna decembrie 1916 şi până în vara lui 1917, arestările s-au ţinut lanţ. "Înalţi magistraţi sau funcţionari, profesori de universitate sau de liceu, ziarişti, oameni politici avocaţi, medici, proprietari agricoli, industriaşi, erau smulşi cu brutalitate din locuinţele sau birourile lor, sau chiar pe stradă, de poliţistul german, însoţit de un inevitabil tălmaci evreu, şi încarcerat în beciurile Comandaturii germane".

O situaţie similară se petrece şi în sânul Justiţiei. "Majoritatea avocaţilor români n-au recunoscut tribunalul de asediu şi s-au abţinut de a pleda înaintea lui. A pledat totuşi un număr de avocaţi, în mare majoritate evrei, cărora cunoştinţa limbii germane le uşura

împlinirea acestei sarcini, iar lipsa de scrupule naţionale nu le-o îngreuna".

În urma izbucnirii revoluţiei bolşevice, Rusia iese din război şi încheie, la 3 martie 1918, pacea de la Brest-Litovsk. Rămasă singură în faţa forţelor copleşitoare ale Puterilor Centrale, România este nevoită să ceară mai întâi un armistiţiu şi apoi să semneze, la 7 mai 1918, Tratatul de Pace de la Bucureşti. Să menţionăm, în acest context, că pe lângă înrobirea economică şi pierderile teritoriale, acest tratat impunea României ca toţi dezertorii şi spionii să fie amnistiaţi, prin dispoziţia ruşinoasă şi imorală care suna astfel: "România acordă o amnistie completă supuşilor săi pentru conduita lor politică în timpul războiului sau pentru conduita lor militară - bazată pe motive politice". Iar pentru a produce aţâţări şi resentimente în sânul populaţiei, învingătorii impuneau rezolvarea chestiunii evreieşti prin naturalizarea în masă a evreilor români.

Cât de ostili au fost evreii faţă de eforturile de a se înfăptui unirea tuturor provinciilor locuite de români într-un singur stat naţional se vede limpede din acţiunea de dezarmare şi arestare a detaşamentului de voluntari ardeleni, acţiune care a avut loc în ziua de 6 ianuarie 1918 în gara Chişinău. (Faptele sunt relatate pe larg în lucrarea *Basarabia 1918 - Testament pentru urmaşi*, apărută în Germania în anul 1988, avându-i ca autori pe cunoscuţii luptători basarabeni pentru Unire, Pantelimon Halippa şi Anatolie Moraru).

În perioada de cristalizare a actului Unirii Basarabiei cu România, s-a înfiinţat Regimentul I Infanterie moldovenesc. Din dorinţa de a se proceda cât mai democratic, s-a acceptat ca în cadrul acestui regiment să fie încadrată o companie alcătuită numai din evrei. La data amintită, în gara Chişinău a sosit de la Kiev, cu destinaţia Iaşi, un detaşament de voluntari ardeleni. Din proprie iniţiativă, compania evreiască, sub comanda unui oarecare Levenzon, a luat, fără nici o aprobare, drapelul tricolor al Regimentului şi, la ora 2 după miezul nopţii, s-a prezentat la gară, somând

detaşamentul de ardeleni să depună armele şi să se predea. "Ardelenii, văzând că pe peronul gării compania purta în fruntea unităţii sale un drapel tricolor, erau foarte nedumeriţi. Ei credeau că acea companie era moldovenească, deoarece avea drapelul nostru tricolor - relatează Pantelimon Halippa; după o scurtă discuţie cu comandantul gării, ofiţerii ardeleni au hotărât să nu tragă în tricolor şi să se dezarmeze... Bieţii ardeleni n-au ajuns la câmpul de luptă pentru a apăra patria comună, ci au fost închişi şi bătuţi pe teritoriul fraţilor moldoveni... După cum s-a constatat la o anchetă făcută de căpitanul Andronachi Gh., comandantul miliţiei din Chişinău, detaşamentul ardelenesc a avut asupra sa foarte puţine arme, iar compania lui Levenzon, în plină noapte, când toţi voluntarii dormeau, a tras rafale de focuri asupra vagoanelor unde dormeau ardelenii şi a rănit foarte grav o mulţime de ostaşi; pe podelele vagoanelor erau lacuri de sânge şi erau şi vagoane distruse".

Şi dacă la acest capitol este necesar un epilog, acesta nu poate fi decât menţionarea Decretului Lege No. 3902 din 29 decembrie 1918, în virtutea căruia toţi evreii din Vechiul Regat născuţi în ţară, precum şi toţi cei care au fost mobilizaţi în vreuna din campaniile de la 1913 încoace, erau naturalizaţi în bloc. Această măsură a fost însă numai începutul. Va urma tratatul de la St. Germain, din 1919, cel cu umilitoarea clauză a minorităţilor, iar apoi Constituţia din 1923, cu articolul 133.

Calvarul păcii

Conferinţa de Pace, care avea să aşeze lumea pe temelii noi după înfrângerea Puterilor Centrale, s-a deschis la Paris, la 18 ianuarie 1919.

Aşa cum "Atentatul de la Sarajevo" - momentul dezlănţuirii primului război mondial - a fost o acţiune pusă la cale de organizaţiile subterane ale Franc-Masoneriei Universale, tot astfel şi actul de încheiere a cumplitului măcel care a însângerat Europa timp de patru ani va servi în întregime realizării unuia dintre scopurile principale ale acestei organizaţii oculte: *distrugerea monarhiilor de esenţă creştină.* După abolirea Monarhiei franceze la 21 septembrie 1792 de către Convenţia Naţională şi proclamarea Republicii, acţiune pregătită de lojile masonice, Conferinţa de Pace de la Paris consfinţea pieirea celorlalte trei imperii din Europa: Imperiul ţarist, Imperiul habsburgic şi Imperiul german. "Suntem aici - spunea Wilson, preşedintele Statelor Unite ale Americii - pentru a asigura pacea lumii; opera noastră trebuie să mulţumească nu guvernele, ci popoarele". În realitate, însă, nu mulţumirea popoarelor a fost adevăratul ţel al celor care şi-au impus vederile la Conferinţă, ci atingerea unor obiective nemărturisite, dar al căror contur şi conţinut începea să se întrevadă. "Societatea Naţiunilor", embrionul unui guvern mondial, va fi obiectivul principal avut în vedere de Declaraţia în 14 puncte

elaborată de preşedintele Wilson şi impusă ca sistem de principii al Conferinţei.

Dacă moartea imperiilor multinaţionale a constituit un fapt pozitiv pentru înfăptuirea idealului de unire a tuturor românilor într-un stat naţional, ipoteca impusă de Masonerie pentru ratificarea, după ezitări şi piedici, a actului Unirii ne-a împovărat peste măsură. Şi efectele acestei ipoteci le vom simţi din plin în perioada României Mari.

La propunerea preşedintelui american Thomas Woodrow Wilson, primul-ministru al Franţei, Georges Clemenceau, a fost ales Preşedintele Conferinţei. Era un omagiu care se aducea sacrificiilor făcute de Franţa pentru obţinerea victoriei, dar şi o recunoaştere a energiei de care remarcabilul om politic a dat dovadă în perioada în care s-a găsit la cârma ţării.

Pentru coordonarea lucrărilor Conferinţei a fost instituit, ca autoritate supremă, un Consiliu "de Zece". El era alcătuit din câte doi reprezentanţi - primul ministru şi ministrul de Externe - ai celor cinci mari puteri învingătoare: Franţa, Anglia, Statele Unite, Italia şi Japonia. La sfârşitul lunii martie însă, din Consiliul "de Zece", printr-un fenomen ciudat, pe care preşedintele Franţei Raymond Poincaré l-a denumit sugestiv drept "generaţie spontanee", şi-a făcut apariţia un Consiliu Suprem, denumit Consiliul "celor Patru", format din Georges Clemenceau, Woodrow Wilson, David Lloyd George (prim-ministrul Angliei) şi Emanuele Orlando (prim-ministrul Italiei). Ca un fapt nu lipsit de importanţă, să notăm că toţi "Cei Patru" făceau parte, cu grade înalte, din organizaţiile masonice ale ţărilor lor.

Din momentul formării acestui consiliu, toate hotărârile privind *Pacea* vor fi impuse de o manieră dictatorială de "Cei Patru", şi aceasta nu numai în ceea ce-i privea pe învinşi, care nu vor fi chemaţi decât să ia cunoştinţă de aceste hotărâri, dar stilul dictatorial va fi folosit şi faţă de aliaţii mai mici, aşa cum a fost

România. Privind lucrurile mai îndeaproape, vom constata că, de fapt, cei care au dictat Pacea, au trasat graniţele Europei şi au impus sisteme şi practici politice pe măsura intereselor lor au fost Clemenceau, Wilson şi Lloyd George, fiecare dintre ei fiind asistat de consilieri de taină, a căror contribuţie a fost hotărâtoare în deciziile impuse de "Cei Trei Mari".

În aparenţă, delegaţia americană era condusă de preşedintele Wilson, dar cel fără aprobarea căruia nu se lua nici o hotărâre era "colonelul" House, un personaj misterios, reprezentantul intereselor organizaţiilor masonice americane. Un al doilea consilier al preşedintelui Wilson a fost Bernard Baruch, bancherul american care în timpul ostilităţilor avusese în subordine departamentul industriei de război, iar la alegerile din 1912 şi 1916 finanţase campania electorală pentru alegerea preşedintelui.

Consilierul de taină al lui Clemenceau a fost Georges Mandel, numele lui adevărat fiind însă Jeroboam Rothschild. În cartea sa *Wer regiert die Welt?* (*Cine guvernează lumea?*), Des Griffin îl caracterizează drept un superpolitician într-o ţară de politicieni. Lloyd George îl avea alături pe Sir Philip Sassoon, descendent în linie directă din Amschel Rothschild, întemeietorul binecunoscutei dinastii de bancheri evrei. La lucrările Conferinţei el purta titlul de secretar particular al primului ministru şi în această calitate lua parte la cele mai secrete consfătuiri ale "Consiliului Suprem".

România, care la data desfăşurării Conferinţei de la Paris nu scăpase încă din suferinţele războiului, campania împotriva Ungariei comuniste pentru eliberarea Transilvaniei fiind în curs de desfăşurare, iar pe Nistru Armata Română înfruntându-se cu bandele comuniste care nu acceptau unirea Basarabiei, era reprezentată de primul ei ministru, Ion I. C. Brătianu, şi de ministrul plenipotenţiar, N. Mişu. Ulterior se vor alătura delegaţiei române ministrul transilvănean Al. Vaida-Voevod şi diplomaţii de carieră Victor Antonescu şi Diamandy.

De la început, delegaţia României a fost pusă într-o situaţie umilitoare. Pe de o parte, Statele Unite nu voiau să recunoască tratatul încheiat de Antantă în 1916 cu România, iar pe de o parte, pentru a nu fi obligate să-şi îndeplinească obligaţiile asumate prin acest tratat, Franţa şi Anglia susţineau că tratatul devenise caduc prin încheierea de către România a păcii separate cu Puterile Centrale. "Din fericire, ţara noastră a avut în fruntea ei în aceste momente de o însemnătate crucială un mare patriot şi un mare om politic, pe Ion I. C. Brătianu".

Dificultăţile întâmpinate de delegaţia română în susţinerea cerinţelor ei legitime se refereau la trei domenii distincte.

În primul rând "Aliaţii" contestau legitimitatea pretenţiilor noastre teritoriale. Ei nu erau dispuşi să recunoască unirea Basarabiei cu România, simpatiile şi sprijinul lor, îndeosebi cele ale americanilor, mergând spre proaspăt înfiinţata Uniune Sovietică. De asemenea, nu erau dispuşi să recunoască apartenenţa Banatului la România, iar recunoaşterea alipirii Bucovinei nu a survenit decât în virtutea politicii faptului împlinit. Cât priveşte marşul Armatei Române în Transilvania, încheiat la Budapesta prin răsturnarea regimului comunist al lui Bela Kun, el s-a înfăptuit în spiritul concepţiei magistral exprimate de Ion I. C. Brătianu prin cuvintele: "Nu putem concepe existenţa neamului românesc fără Nistru, cum nu o putem concepe fără Dunăre şi Tisa, ca să ne separe de elementul slav...".

În al doilea rând, greutăţile cu care s-a confruntat delegaţia română au fost provocate, în general, de Statutul Minorităţilor care ne-a fost impus, şi în special de problema încetăţenirii evreilor. Iată ce scrie Gheorghe I. Brătianu în lucrarea sa *Acţiunea politică şi militară a României în 1919* privitor la această problemă: "Aproape simultan, printr-o neplăcută coincidenţă, întâmpinăm primele dificultăţi în spinoasa chestiune a Evreilor. La 12 Februarie, Brătianu comunica lui Pherechide, la Bucureşti, aceste impresii puţin favorabile.

Evreii de aici, sub influenţa sugestiilor şi a documentării primite din România, consideră decretul nostru de naturalizare ca neîndestulător. Ei obiectează îndeosebi că naturalizarea rămâne individuală, pentru că e supusă la prea multe amânări şi formalităţi complicate, şi că impune pe deasupra dovada negativă a nesupuşeniei străine, ceea ce este opus tuturor principiilor juridice. În ce priveşte pe dezertori, ei nu admit decăderea decât în virtutea naşterii lor pe pământul românesc. Această decădere nu s-ar putea aplica numai Evreilor, astfel că o amnistie ce ar acoperi faptele de dezerţiune ar trebui să folosească de asemenea Evreilor.

Am avut lungi convorbiri în această privinţă cu Edouard de Rotschild şi cu Israël Lévy, marele rabin al Franţei. Ar fi bine să examinaţi această chestiune cu dorinţa de a izbuti, dacă situaţia politică o permite, căci aci ne găsim în faţa unor grave dificultăţi.

Chestiunea evreiască, problemă internaţională prin definiţie, cu multiplele şi variatele ei legături, care îngreuiase atât de mult situaţia României Mici la Congresul de la Berlin, se aşeza acum din nou în calea noastră la Conferinţa de Pace din Paris. În clipa în care aveam nevoie de ajutorul Aliaţilor pentru apărarea însăşi a ţării, fără să mai vorbim de revendicările teritoriale înfăţişate Conferinţei, ostilitatea acestor cercuri, atât de strâns legate de marea finanţă a Europei şi a Americii, puteau avea cele mai grave consecinţe".

Şi, în sfârşit, cel de al treilea domeniu de dificultăţi căruia delegaţia a trebuit să-i facă faţă a fost şantajul politic pentru obţinerea de avantaje economice. Iată cum descrie Constantin Kiriţescu, în *Istoria războiului pentru întregirea României*, această situaţie puţin onorabilă pentru un înalt for care şi-a propus, în primul rând, să introducă normele etice în viaţa şi practica politică: "Culoarele Conferinţei de Pace erau pline de oameni de afaceri care adulmecau în România o pradă bogată şi uşor de apucat, dacă se exploatau greutăţile politice în care se zbătea. Ei erau susţinuţi

în prima linie de Hoower, dictatorul alimentației, care nu se sfia să amenințe fățiș cu suprimarea ajutorului alimentar pe care Statele Unite îl acordă României - ca, de altfel, și altor state aflate în suferință - dacă aceasta manifestă intransigență la propunerile oamenilor de afaceri americani. În special petrolul român excită, în primul rând, interesul *businessmen*-ilor americani, în cap cu influenta societate «Standard Oil». În culisele Conferinței, plutește un pronunțat miros de emanații de petrol".

În același sens se exprimă și profesorul R. W. Seton Watson (*Scotus Viator*) de la Universitatea din Londra: "Misterioasa favoare de care s-a dat dovadă față de Bolșevici e una din tendințele încă nelămurite ale Conferinței; nicăieri ea nu apare mai bine decât în tratativele cu România. Trebuie să adăugăm la aceasta încercarea de a smulge României concesiuni industriale foarte însemnate în folosul unui grup de financiari evrei americani, sub amenințarea de a pierde sprijinul Americii la Conferință".

În ziua de 2 iulie, la ora 4 după amiază, Brătianu a fost invitat să se prezinte în fața Consiliului Miniștrilor de Afaceri Străine la Quai d'Orsay, unde se găseau întruniți, sub președinția lui Tardieu, Balfour, Lansing și Makino, spre a da socoteală de drepturile României asupra Basarabiei. "Cu o înverșunare fără de seamăn - scrie Gheorghe I. Brătianu, în lucrarea citată mai sus - adversarii puneau în discuție și granița de răsărit, pe când mai bubuiau tunurile de-a lungul Nistrului". Va fi ultima participare a marelui om politic la lucrările Conferinței de Pace. Înainte de a părăsi ședința, el mai rosti următoarele cuvinte, ținând "să învedereze în termeni expresivi nenorocirile pe care România și le-a atras din partea Rușilor și să se mire că i se putea înfățișa o târguială, cu privire la o provincie răpită în întregime României de aceiași Ruși, care după dreptate ar trebui să-i plătească astăzi mult mai scump dezastrele ce i le-au pricinuit". În aceiași zi, cu un tren de seară, părăsea Parisul.

Dar adevăratele motive ale retragerii sale din fruntea delegației române erau mult mai profunde. În momentul plecării, Ion I. C. Brătianu declara ziariștilor: "Sunt constrâns a părăsi puterea, nu din pricina problemelor Banatului și Basarabiei, care sunt încă chestiuni nerezolvate. Dar plec pentru că sunt convins că România nu va putea accepta clauzele cu privire la minorități, care vor limita suveranitatea ei și cari se vor introduce în tratatul cu Austria". Și într-adevăr, prin clauzele cu privire la minorități cuprinse în tratatul cu Austria, pe lângă caracterul lor jignitor la adresa autorităților românești, era pusă sub semnul întrebării chiar independența țării.

Umilirea României la Paris

Tantae molis erat, romanam condere gentem
("Atât de mare a fost truda pentru a întemeia neamul roman")
Vergiliu - *Eneida*, I, 33

În forma redactată de Consiliul Suprem, alcătuit din reprezentanții Franței, Angliei, Statelor Unite și Italiei, Tratatul cu Austria conținea prevederi care, în concepția lui Ion I. C. Brătianu, conducătorul delegației României, erau inacceptabile pentru un stat suveran și independent. În acele momente de maximă încordare și concentrare, rânduind de fapt viitorul politic al țării, au existat însă și oameni politici eminenți dispuși să accepte condițiile impuse de Consiliul Suprem, Take Ionescu fiind purtătorul de cuvânt al poziției capitularde. Bineînțeles că lipsa de unitate în rândul personalităților noastre politice a fost exploatată din plin de către cei care doreau să impună României un sistem sever de obligații și servituți, în flagrantă contradicție cu interesele noastre naționale. Dar iată cum descrie istoricul Gheorghe I. Brătianu această situație în lucrarea *Acțiunea politică și militară a României în 1919*:

"Conferința se întemeia deci pe convingerea că punctul de vedere intransigent al lui I. C. Brătianu nu era împărtășit de alți factori ai politicii românești și că aceștia erau dispuși să părăsească

politica de împotrivire. În socotelile Consiliului Suprem, ca și acele ale altor foruri diplomatice sau financiare, asemenea considerațiuni nu erau lipsite de însemnătate. Ele determinau în special din partea Statelor Unite o reluare a ofensivei începute încă din primăvară de Hoover. Ziua de 4 septembrie aducea știrile cele mai alarmante: primul delegat american la Paris declarase hotărât că țara sa va părăsi conferința de pace, dacă nu se vor lua măsuri severe împotriva României, aflate în stare de rebeliune împotriva Consiliului Suprem, și propunea nu mai puțin decât excluderea României din rândul Puterilor aliate și asociate, ruperea legăturilor diplomatice, blocada economică și financiară.

În încordarea rezultată în urma acestor împrejurări, Mișu și Victor Antonescu încearcă un ultim demers pe lângă Clemenceau. La 7 septembrie, erau primiți de președintele Conferinței, căruia îi arătau din nou toată bunăvoința de a semna tratatul cu Austria, dar fără clauza minorităților".

Pentru a dovedi cât de justificate au fost temeiurile opoziției române la conținutul Tratatului cu Austria, este suficient să reproducem următorul pasaj din preambulul acestui document care punea în discuție, din nou, însăși independența țării, făcând ca recunoașterea ei să atârne de împlinirea vechilor condiții impuse României de Tratatul de la Berlin din 1878: "Având în vedere că, în Tratatul de la Berlin, independența Regatului României n-a fost recunoscută decât sub rezerva unor anumite condiții; că, pe de altă parte, principalele Puteri aliate și asociate doresc a recunoaște fără condiții independența Regatului României, atât asupra teritoriilor sale cele vechi, cât și asupra noilor sale teritorii; că, în fine, România dorește a da din propria sa voință chezășii sigure de dreptate și de libertate atât locuitorilor din vechiul regat al României, cât și din teritoriile acum alipite, oricare ar fi neamul și credința pe care o au - Puterile aliate și asociate, semnatare ale Tratatului din Berlin de la 13 Iulie 1878, luând în vedere îndatoririle ce guvernul

român a primit pe temeiul tratatului de faţă, recunosc că România este desăvârşit dezrobită de condiţiile puse pentru recunoaşterea independenţei prin art. 44 din Tratatul de la Berlin".

Textul propriu-zis al tratatului nu era cu nimic mai prejos decât preambulul. Din nou erau repetate o serie de dispoziţii care, ca şi Tratatul de la Berlin, condiţionau recunoaşterea independenţei de recunoaşterea lor, ca de pildă textul articolului II al noului tratat: "Evreii nu vor fi ţinuţi a face nici un act care ar fi o călcare a Sabbatului lor şi nu vor fi loviţi de nici o decădere dacă nu voiesc a merge în faţa tribunalelor ori arată gândul lor de a nu face sau lăsa să se facă alegeri, fie generale, fie locale într-o zi de Sâmbătă, nici o înscriere electorală nu trebuie făcută Sâmbăta".

Comentând conţinutul acestui articol din Tratatul cu Austria, Constantin Kiriţescu în lucrarea sa *Istoria războiului pentru întregirea României*, remarcă: "Era evident că, sub formula largă a «protecţiei minorităţilor», se readucea pe tapet chestiunea evreiască, care dăduse loc la atâtea discuţii în timpul Congresului de la Berlin, şi după el, mobilizând toată puterea de care evreii dispuneau în lumea finanţelor, politică şi a presei din Occident. Dispoziţii excesive, ca aceea citată, însemnau însă o întrecere a măsurii".

Dar lucrurile nu se opresc aici, Consiliul Suprem, nemulţumindu-se cu privilegiile pe care România a trebuit să le acorde evreilor. În articolul 60, citat mai jos, din acelaşi tratat, marile puteri îşi rezervă dreptul de a interveni ori de câte ori socotesc necesar, prin tratate speciale, atât în problema minorităţilor, cât şi în problemele economice, tratate pe care România se obligă anticipat să le accepte: "România consimte la inserţiunea într-un tratat cu principalele puteri aliate şi asociate a unor dispoziţii, pe care aceste puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti interesele locuitorilor ce se deosebesc prin rasă, limbă sau religie, de majoritatea populaţiei. [...] România consimte de asemenea la inserţiunea într-un tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţii,

pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti libertatea tranzitului şi a aplica un regim echivalent celorlalte naţiuni".

Şi din nou comentariul lui Constantin Kiriţescu: "Împotriva acestor dispoziţii, Brătianu s-a ridicat cu toată puterea. Ele însemnau o atingere a drepturilor României de stat suveran. România a fost înainte de război o ţară neatârnată şi nimic în atitudinea sa în timpul acestui război n-ar fi putut justifica o decădere a acestei independenţe politice. Ea nu merită situaţia ce se încearcă a i se impune astăzi. Puterile aliate şi asociate au luptat între altele pentru a aşeza dreptul de egalitate al statelor mici şi mari; prin aceste dispoziţii însă se tinde a se crea clase deosebite în ceea ce priveşte suveranitatea statelor. România nu poate primi acest principiu. Ea nu poate să încuviinţeze amestecul guvernelor străine în aplicarea legilor sale lăuntrice, dar e gata să primească toate dispoziţiile pe care toate statele care fac parte din Liga Naţiunilor le-ar admite pe propriul lor teritoriu în această materie. De fapt, această intervenţie străină nici nu era necesară în România. Ea asigurase de la sine egalitatea deplină în drepturi şi libertăţi politice şi religioase tuturor cetăţenilor săi, fără deosebire de rasă sau de religie, şi considera ca cetăţean român pe orice persoană născută în România, care nu se bucura de o supuşenie străină, precum şi pe toţi locuitorii din teritoriile de curând alipite, care erau supuşi ai statelor din care făcuseră parte aceste teritorii. Intervenţia străină ar fi fost nu numai superfluă, dar ar fi primejduit opera de înfrăţire, care era scopul guvernului român, căci pe de o parte unele minorităţi s-ar fi crezut eliberate de orice sentiment de recunoştinţă faţă de statul român, iar pe de altă parte, s-ar fi înfăptuit două categorii de cetăţeni în acelaşi stat: unii, încrezători în solicitudinea statului, ceilalţi căutându-şi apărători în afară de graniţă. Era şi o umilire la care era supusă România, a doua zi după victoria împotriva duşmanului comun, la care contribuise şi ea cu atâtea jertfe, să se acorde un regim de privilegii cu totul speciale pentru una din minorităţi, drepturi mai mari decât acelea

ce aparţineau celorlalţi cetăţeni români. Deopotrivă de jignitoare şi dăunătoare erau dispoziţiile în privinţa comerţului extern al ţării şi în privinţa tranzitului: ele anihilau independenţa ţării şi îi interziceau dreptul de a încheia tratate după libera sa chibzuinţă, şi-i deschideau teritoriul libertăţii desăvârşite a trecerii mărfurilor străine".

Criza relaţiilor dintre România şi Consiliul Suprem se accentuează când, la 23 august 1919, s-a primit la Bucureşti textul Tratatului Minorităţilor, elaborat la Paris, constatându-se că, în ciuda protestelor delegaţiei române, toate dispoziţiile duşmănoase şi ofensatoare fuseseră menţinute. Totodată, în Occident, se dezlănţuie o campanie calomnioasă la adresa României, în surprinzător contrast cu simpatia manifestată faţă de regimul bolşevic, proaspăt instalat în Rusia, şi chiar faţă de regimul comunist instalat la *"Iudapesta"*, aşa cum fusese denumită capitala Ungariei ca urmare a faptului că întreg guvernul condus de Bela Kun era alcătuit din evrei.

La 10 septembrie, Tratatul cu Austria este iscălit la Saint-Germain-en Laye în absenţa delegaţiei române. La 12 septembrie, Ion I. C. Brătianu prezintă Regelui Ferdinand demisia cabinetului său, motivată de faptul că Consiliul Suprem a nesocotit Tratatul de alianţă încheiat în 1916 cu Antanta şi a impus României condiţii incompatibile cu demnitatea, independenţa şi interesele sale politice şi economice. În urma acestei demisii, se formează un guvern condus de generalul Artur Văitoianu, care organizează primele alegeri după sistemul sufragiului universal. Deşi rezultatul alegerilor nu a fost concludent, Regele Ferdinand încredinţează formarea guvernului fruntaşului ardelean Alexandru Vaida-Voevod. Noul şef de guvern s-a văzut nevoit, în proprii săi termeni, să facă "saltul în prăpastie" şi să accepte, cu mici îmbunătăţiri, clauzele Tratatului Minorităţilor, sub presiunile ultimatului trimis de Consiliul Suprem. La 9 decembrie, în Salonul Orologiului de la Ministerul de Externe din Paris, generalul Coandă semna, în numele României, Tratatul

cu Austria şi Tratatul Minorităţilor. Prin semnarea acestor documente, România intra în "perioada interbelică", un răstimp cu ridicări şi căderi ale căror efecte se resimt până în ziua de astăzi.

În încheiere, redăm un fragment din cuvântarea rostită de Ion I. C. Brătianu în memorabila şedinţă a Adunării Deputaţilor din 17 decembrie 1919, în care marele nostru om politic arăta Camerei şi Ţării temeiurile şi rosturile poziţiei sale în calitatea de conducător al delegaţiei României la Conferinţa de Pace de la Paris:

"Cea mai bună definiţiune pe care am găsit-o, de ceea ce înseamnă o naţiune, este aceea a conştiinţei morale. O naţiune este o conştiinţă naţională. Cât valorează una, atât înseamnează cealaltă.

Conştiinţa a ceea ce eşti şi hotărârea fermă de a fi este puterea cea dintâi a unui popor. Cum s-a manifestat el, astfel îşi aşază rolul şi rostul în mijlocul neamurilor...

Consiliul Suprem, cu hotărârile sale este o instituţie vremelnică. Peste el, pe deasupra lor, stă interesul superior şi permanent al popoarelor civilizate, care vor ca în aceste ţinuturi ale lumii să se aşeze şi să se dezvolte un Stat puternic, puternic prin ceea ce reprezintă, puternic prin ceea ce este, puternic prin constituirea sa internă, puternic mai presus de toate prin conştiinţa pe care o are despre înalta lui misiune..."

Cuvinte la fel de actuale ca şi atunci când au fost rostite!

Perioada 1919 - 1940

"Evident că aş fi foarte nenorocit dacă ar trebui să trăiesc într-o altă ţară decât în aceea a strămoşilor mei. Dar tocmai această nenorocire m-ar îndemna ca, cu orice preţ, să mă adaptez ei, să mă identific loial cu ţara în care am găsit ospitalitate şi să mă fac iubit de aceia în a căror ţară trăiesc, punându-mi toată nădejdea exclusiv în sentimentele de umanitate ale celor cu cari eu, sau înaintaşii mei, am venit să convieţuiesc".

Generalul Averescu

Citatul de mai sus, aparţinând Mareşalului Alexandru Averescu, a fost pus de Octavian Goga, ca *motto*, pe frontispiciul lucrării sale *Mustul care fierbe*. Cuvinte rostite meşteşugit, care exprimă o înţelegere onestă cu privire la temeiul pe care ar trebui să fie aşezate raporturile dintre minorităţile etnice şi populaţia băştinaşă majoritară, în mijlocul căreia aceste minorităţi vieţuiesc. Ele se referă însă, cu precădere, la relaţiile dintre români şi minoritatea evreiască, relaţii care, începând din secolul al XVIII-lea, au constituit un continuu prilej de tensiuni interne, cu nedorite ecouri pe plan internaţional, ca urmare a pătrunderii pe teritoriul românesc a unui număr din ce în ce mai mare de evrei; o pătrundere care, aşa cum a fost caracterizată în capitolele precedente, a atins dimensiunile unei adevărate *invazii*, cu consecinţe nefaste pentru

liniştea şi evoluţia firească a populaţiei autohtone dinlăuntrul hotarelor României întregite.

Caracterizând pericolul pe care îl reprezintă pătrunderea masivă a evreilor în România Mare, Octavian Goga scria în articolul intitulat "Primejdia străinilor", inclus în volumul *Mustul fierbe:*

"Ţara, în prima ei perioadă de consolidare, într-o vreme când, alături de-o grea criză economică pe urma războiului, resimte şi agitaţia permanentă a unor fricţiuni pricinuite de opera de nivelare a provinciilor care s-au unit, suportă tot mai greu procesul permanent de penetraţie străină pe teritoriul ei. De la începutul marelui război şi până astăzi, România actuală suferă consecinţele fatale ale acestui proces. O imigraţie continuă o ameninţă cu schimbarea radicală a raporturilor demografice de ieri de pe cuprinsul ei. Sub ochii noştri ne năpădeşte zi cu zi o populaţie nouă, pentru care ţara noastră nu este patrie, ci un loc de popas şi-un prilej de exploatare mult mai rău decât muştele columbace care au invadat câteva judeţe, ca să se prăpădească la sfârşitul lunii Mai, sunt aceşti inoportuni oaspeţi cu sutele de mii.

Ar fi un mare serviciu pentru lămurirea tuturora, dacă s-ar publica o statistică precisă a recensământului şi dacă s-ar trage comparaţia cu cifrele de-acum cinci sau zece ani. Atunci s-ar vedea ce primejdios strat recent s-a suprapus cetăţenilor de baştină ai acestui pământ. Basarabia şi Bucovina ar da poate procentul cel mai mare al intruşilor indezirabili care s-au strecurat în masă peste Nistru, mărind confuzia de-acolo şi întreţinând în mod meşteşugit o surdă agitaţie şi-o atmosferă de nesiguranţă. Oraşele din Vechiul Regat sufăr de-asemeni. La Bucureşti, după război, e un aspect nou de trecători care-ţi dau impresia unui centru cosmopolit.

Ardealul nu s-a putut sustrage nici el penibilului flagel. Cel puţin două sute de mii de guri străine strigă zilnic aici. Se pot fixa uşor şi repede etapele acestei revărsări. Prima năvală a fost pe

vremea ofensivelor ruseşti din Galiţia, când, sub lovitura ciocanului lui Brusilov, chinuita provincie ne-a scuipat din măruntaiele ei secreţiuni impure. Până pe la linia Mureşului, prin oraşele de la nord şi prin satele noastre ne-am găsit în faţa unor călători care s-au ivit cu traista în băţ, îndemnând de la Sighet mai la vale, ceea ce poporul nostru cheamă «larvă jidovească», ori voiajori suspecţi în căutarea unor resurse de trai. A venit guvernarea lui Horthy, cu progromurile de la Budapesta, când pe linia Arad şi Oradea-Mare s-a deschis din nou drumul Canaanului. A fost a doua năvală. De-atunci imigraţia continuă, nepotolită, metodică, ca dirijată de-un bine chibzuit plan strategic.

Majoritatea absolută a acestor oameni-columbaci e evreiască. Fireşte, ei venind aici nu se mulţumesc să fie spectatori cu braţele încrucişate. Purtaţi de instinctul lor cunoscut după afaceri, şi-au pus în mişcare degrabă aparatul complicat. O mare parte au congestionat oraşele supraîncărcate cu populaţie. A început specula şi corupţia, ca o avalanşă, pretutindeni. A început o transformare pripită a relaţiilor de proprietate. Mi se spune că în oraşele din nord ale Ardealului fiecare palmă de pământ e cumpărată de aceşti rătăcitori fii ai lui Israel, care peste noapte şi-au preschimbat prezenţa provizorie în cetăţenie românească. La ţară s-au prelins de-asemeni discret şi sigur, în toate colţurile. Ţăranii noştri sunt dezarmaţi în faţa lor şi şapte piei se trag zilnic de pe bietele sate copleşite de cârciumi şi tot felul de întreprinderi care le secătuiesc".

Şi aprofundând analiza primejdiei pe care a reprezentat-o, evreimea în perioada interbelică, pentru fiinţa neamului românesc, Octavian Goga îşi continuă, neobosit, eforturile de a atrage atenţia opiniei publice asupra implicaţiilor, atât pe plan intern, cât şi pe plan extern, rezultate din "năvala iudaică", un proces ce are loc nu numai sub privirile îngăduitoare ale autorităţilor, dar chiar cu sprijinul sau complicitatea acestora. În articolul "Răspuns unor provocări", inclus în acelaşi volum, el scria: "Neastâmpăraţii

Ahasveri, a doua zi după ce şi-au pus hârtiile în regulă, se socot îndreptăţiţi să-şi plimbe privirea indiscretă în toate părţile. Ei strigă când noi stăm muţi, cufundaţi în pioasă tăcere, ei scriu cu scuipat unde noi scriem cu sânge, ei scot limba în faţa altarelor noastre. Ei batjocoresc pe Dumnezeu, ei râd de aşezămintele străvechi ale autohtonilor, insultă pe Rege şi aruncă cu noroi în fruntaşii ţării. Când însă cineva îi ia frumuşel de guler, ca să le potolească stupida clamoare de bâlci, atunci vin cu «Liga Drepturilor Omului» şi se constituie în descendenţi direcţi ai enciclopediştilor francezi. Iar dacă întâmplarea vrea ca vreun indigen plictisit să ridice glasul şi să comprime în două vorbe rostul parazitar al cutărui honigman, atunci indigenul o păţeşte ca subsemnatul e declarat antisemit şi azvârlit oprobiului universal, ca un duşman al civilizaţiei!

E incontestabil o stare de suflet îngrijorătoare acest sbucium pătimaş, care în această formă exagerată se iveşte pentru întâia oară la noi. Să fie oare un reflex al unei generale resurecţii semite pe urma marelui războiu, pe care s-ar părea că o anunţă diverşi observatori ai transformărilor post-belice? Să fie o consecinţă a acordării drepturilor politice de-aici, saltul pripit de la situaţia de ieri, care-a dezechilibrat în mod trecător anumite firi predestinate disarmoniei? Să fie un fenomen de suprafaţă, sau un preludiu numai al unui rău organic, care ne rezervă încă izbucniri vulcanice? În orice caz, ne găsim în faţa unor manifestaţii morbide, menite să fie înfrânte, şi sănătatea viguroasă a poporului nostru va găsi mijlocul, mai curând sau mai târziu, să remedieze răul. Întrebarea este, însă, dacă n-a sosit momentul ca din sânul evreimii înseşi să se ridice mintea ponderată a acelora care de mai multe generaţii s-au adăpostit pe primitorul pământ românesc şi să calmeze anumite porniri pernicioase, provăduind cumpăt şi cuviinţă pentru pacificarea atmosferei şi normalizarea raporturilor de viaţă?".

În cadrul problemei evreieşti, care a dominat într-o bună măsură viaţa politică, economică, socială şi culturală în România

interbelică, un prim aspect care trebuie elucidat este răspunsul la întrebarea: câţi evrei existau în ţară în acel timp? Dacă ar fi să luăm drept bune datele oficiale ale Recensământului din 1930, ar trebui să acceptăm cifra de 756.930, adică 4% evrei din populaţia totală a ţării. Această cifră este însă contestată pe multiple temeiuri, iar motivele contestării nu pot fi trecute cu vederea.

În primul rând, un recensământ este o operaţie de mare amploare, care necesită un personal calificat numeros, respectiv recenzori care, pe lângă pricepere, trebuie să dea dovadă şi de bună-credinţă, nedenaturând intenţionat datele înregistrate pe teren. Or sub acest aspect, Recensământul din 1930 a fost un eşec. Din cei 60.000 de recenzori angrenaţi în această operaţiune, mulţi nu aveau pregătirea necesară pentru a-şi îndeplini corect sarcinile încredinţate (unele publicaţii ale timpului nu se sfiau să-i numească chiar analfabeţi!), iar în noile provincii cea mai mare parte din aceşti recenzori erau minoritari şi din rândul lor nu puţini erau evrei. Aşa fiind lucrurile, declaraţia de recensământ devenea o formalitate filtrată prin sita intereselor minoritare. Cât priveşte populaţia evreiască recenzată, aceasta neavând interesul ca numărul ei real să fie cunoscut, mulţi dintre membrii ei s-au declarat unguri în Ardeal, sau români în Vechiul Regat, sau ruşi în Basarabia şi Bucovina.

Dar temeiul principal al contestării cifrei de 760.000 de evrei este de ordin ştiinţific. În baza datelor statistice din anul 1912, în cuprinsul provinciilor din care s-a închegat România Mare vieţuiau 718.173 evrei. Dacă, admiţând că până în anul 1936 nu a mai pătruns din afara ţării nici un evreu, numărul populaţiei evreieşti ar fi trebuit să crească cu sporul natural care, în perioada respectivă, a fost în medie de 11 la mie. Făcând calculele elementare de statistică demografică pentru perioada 1912-1936 (24 ani), rezultă că populaţia evreiască ar fi trebuit să crească la 947.000 de evrei în anul 1936, adică mult mai mult decât cifra oferită de Recensământul din 1930.

Cum însă este bine cunoscut faptul că după 1919 invazia evreiască spre România a continuat într-un ritm susţinut, trebuie căutate alte baze de calcul pentru a stabili o cifră mai apropiată de realitate cu privire la numărul evreilor. Că o astfel de invazie a avut loc cu adevărat, pe lângă afirmaţiile lui Octavian Goga citate mai sus, să amintim şi alte mărturii în acest sens. În anul 1924 generalul Averescu declara: "În timpul guvernării mele, populaţia evreiască din Volhinia şi Podolia, gonită de bolşevici, s-a îngrămădit la Nistru şi mi-a cerut, prin coreligionarii din ţară, să le dau permisiunea să intre în Basarabia. Călăuzit de un sentiment de umanitate, am dat învoirea cerută, cu condiţia că şederea la noi va fi vremelnică, până când împrejurări prielnice le vor permite să plece. Am constatat, însă, cu regret, că mulţi evrei, prin fraudă şi falsuri, au căutat şi caută încă să rămână în ţară".

O altă categorie de evrei infiltraţi în România este cea a refugiaţilor politici ruşi, în cea mai mare parte evrei, care au intrat în ţară în 1922 şi cărora li s-au eliberat paşapoarte "Nansen" pentru şedere provizorie pe teritoriul României. Numărul lor a continuat însă să crească cu evrei veniţi de pretutindeni, cărora li s-au eliberat, fie de funcţionari de stat corupţi, fie de organizaţii evreieşti clandestine, din ţară şi din străinătate, paşapoarte de acest fel. Despre toţi aceşti "refugiaţi provizorii" spunea Nicolae Iorga, într-o conferinţă ţinută la radio şi publicată în cotidianul *Universul* din 10 ianuarie 1938: "Şi n-au rămas acolo unde s-au aşezat iniţial, ci au năvălit în marile centre, ca Bucureştii, în care zeci de biserici au rămas fără parohii, iar când a devenit un mare centru de afaceri, acestea au adus Evrei din toată lumea, reprezentanţi de mari industrii, mânuitori de imense capitaluri".

Într-o conferinţă ţinută la Arad, în ziua de 18 martie 1935, Alexandru Vaida-Voevod recunoştea că şi el "a fabricat cetăţeni români". Din păcate, mulţi alţi oameni politici din acea perioadă nu au avut onestitatea şi curajul civic să recunoască atribuirea cetăţeniei

româneşti, pe căi ilegale, veneticilor care invadau în număr din ce în ce mai mare ţara. Un proces care se va amplifica după februarie 1933, când Hitler a preluat puterea în Germania. Înspăimântaţi de legile antievreieşti intrate în vigoare în Germania naţional-socialistă, un număr din ce în ce mai mare de evrei vor emigra spre ţări unde sperau să poată trăi în siguranţă. Şi România a fost, cu precădere, una din ţările spre care s-au îndreptat evreii persecutaţi de regimul nazist.

În acest climat de efervescenţă şi prefaceri demografice, desigur că cifra de 760.000 de evrei rezultată din Recensământul din 1930 nu poate fi luată în considerare decât de cei ce doreau să nu se cunoască adevărul.

Au existat însă şi studii şi cercetări - îndeosebi cele efectuate de "Liga pentru unitate culturală a tuturor românilor" - care ajung la cu totul alte estimări privind populaţia evreiască din România la sfârşitul deceniului '30. Estimări care explică multe, dacă nu toate frământările ce au avut loc în România în perioada 1919-1940.

Numărul evreilor din România în perioada 1919-1940 rămâne până în zilele noastre o problemă controversată. Diferenţele între estimări cu privire la acest număr sunt atât de mari, încât o prezentare a cifrelor, cu indicarea surselor de provenienţă poate furniza o primă explicaţie a cauzelor care stau la baza acestor diferenţe. În acest scop, tabelul alăturat înfăţişează comparativ, pe provincii, următoarele surse de informaţii:

- recensămintele oficiale din perioada 1899-1910;
- recensământul oficial din anul 1930;
- concluziile cercetărilor statistice efectuate de N. Popp în cadrul "Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor";
- concluziile cercetărilor statistice publicate de Hans Schuster în lucrarea *Die Judenfrage im Rumänien* (Leipzig, 1939).

RECENSĂMINTE OFICIALE

Provincii	**1899-1910**	**1930 după**		**N. Popp**	**H. Schuster**
		neam	**religie**		
Oltenia	4906	3305	3523	36931	36931
Muntenia	68852	86545	94216	323875	323675
Dobrogea	4276	3795	4031	35789	35789
Moldova	195887	158421	162268	394102	394102
Basarabia	247200	204858	206958	499135	499135
Bucovina	102919	92492	93101	189517	189517
Maramureş	60878	57795	59459	92092	92092
Ardeal	118179	109656	119331	269224	315313
Banat	20643	11428	14043	135603	135606
Total	**823740**	**728115**	**756930**	**1986368**	**1966268**

Pe lângă cifrele pe provincii prezentate mai sus, există estimări care se referă la numărul total al etnicilor evrei aflaţi în România în perioada dintre cele două războaie mondiale. *Enciclopedia italiană* din 1921, fără a indica izvoarele pe care le foloseşte, dă cifra de 835.000 de evrei locuind în ţările noastre. Profesorul Arthur Ruppert, de la Universitatea din Ierusalim, afirma în lucrarea *Les Juifs dans le monde*, citată de ziarul *Curentul*, că în anul 1930 trăiau în România 834.344 de evrei. *Judisches Lexicon* din anul 1930, citat de ziarul *Universul* din 16 decembrie 1937, indică cifra de 1.130.000 de evrei. Şi, în sfârşit, istoricul german Andreas Hillgruber, în capitolul intitulat "Problema evreiască în cadrul relaţiilor dintre Germania şi România" din lucrarea *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu - Relaţiile germano-române: 1938-1944*, publicată recent de Editura Humanitas şi în traducere românească, face următoarele afirmaţii: "Conform recensământului din 1930, în România existau 722.000

de evrei (4% din totalul populației). *Numărul lor real pare să fi fost ceva mai mare* [s.n.] (circa 800.000), însă aprecierile grupărilor antisemite, care dădeau cifre de 2.000.000 până la 2.500.000, trebuie privite ca extrem de exagerate". Un punct de vedere interesant, deoarece contestă recensământul din 1930, considerând că cifra de 722.000 de evrei nu corespunde realității. Cât privește afirmația că cifrele avansate de "grupările antisemite" ar fi "extrem de exagerate", ea este lipsită de un argument credibil care să o justifice.

Dacă totalul numeric al populației evreiești este, desigur, semnificativ, deoarece nu este tot una dacă în România, în perioada interbelică, au trăit 757.000 de evrei (4% din totalul populației) sau 1.966.000 (10, 15% din același total), poate mai important este să aflăm repartizarea lor în teritoriul țării (dacă trăiau în mediul urban sau în mediul rural) și cu ce se îndeletniceau în localitățile în care erau așezați. Spațiul nu ne permite să reproducem integral *Tabelele statistice pe naționalități în comerț și industrie* publicate de "Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor" în anul 1937, dar câteva extrase din aceste *Tabele* sunt de natură să ne convingă de utilitatea adâncirii analizei datelor statistice, care, lipsite de o astfel de analiză, pot conduce la concluzii superficiale sau deformate.

Pentru început ne vom concentra atenția asupra Olteniei, provincia cu cel mai mic număr de evrei, doar 36.931, ceea ce reprezintă numai 2,3% din totalul populației. Dar viața economică a unei provincii se desfășoară, în principal, în orașe, și în primul rând în orașele de reședință. Or, sub acest aspect, situația din Oltenia se prezintă astfel:

● Turnu-Severin - capitala jud. Mehedinți avea o populație de 24.812 locuitori, din care 1976 (8%) evrei. Cultul era reprezentat prin 6 biserici creștine și 3 sinagogi. În comerț evreii dețineau 5%, iar în profesiunile libere și meserii 15%.

● Tg. Jiu - capitala jud. Gorj avea o populație de 14.521 locuitori, din care 1951 (14%) evrei. La 6 biserici creștine, sunt 2 sinagogi. În comerț și în profesiunile libere dețineau numai 4%.

● Râmnicu Vâlcea - capitala jud. Vâlcea avea o populație de 20.411 locuitori, din care 4.152 (20%) evrei. În oraș sunt 2 sinagogi. În comerț evreii dețineau 60%, românii 30% și alți minoritari creștini 10%. În profesiile libere evreii nu ajungeau decât la 15%, dar în industria forestieră dețineau 40%.

● Caracal - capitala jud. Romanați avea o populație de 12.858 locuitori, din care 2.769 (15%) evrei. În oraș sunt 2 sinagogi. În comerț, ca și în profesiile libere, evreii erau slab reprezentați.

● Craiova - capitala jud. Dolj și a Olteniei avea o populație de 67.814 locuitori, din care 13.129 (20%) evrei. În Craiova sunt 5 sinagogi. În ceea ce privește viața economică a Cetății Banilor, situația se prezintă astfel: cerealiști - 10 români, 17 evrei; agentură și comision - 8 români, 20 evrei; garaje auto - 2 români, 4 evrei; depozite de băuturi spirtoase - 2 români, 2 evrei; depozite de bere - 5 români, 7 evrei; magazine de biciclete - 2 români, 3 evrei; bijutieri - 3 evrei, nici un român; blănari - 3 români, 5 evrei; brutari - 22 români, 4 evrei; cafenele - 7 români, 8 evrei; depozite de cherestea - 4 români, 9 evrei; fabrici de tuburi de ciment - 3 români, 5 evrei; boiangerii - 3 români, 4 evrei; cinematografe - 2 români, 4 evrei; confecții de dame - 1 român, 6 evrei; magazine de haine - 14 români, 15 evrei; ateliere și magazine de încălțăminte - 68 români, 35 evrei; depozite de lemne - 14 români, 12 evrei; magazine de manufactură - 28 români, 35 evrei; mărunțișuri și galanterie - 8 români, 16 evrei; magazine de pielărie - 6 români, 9 evrei; sticlărie și porțelanuri - 8 români, 14 evrei, tinichigii - 14 români, 17 evrei; tapițerie - 7 români, 9 evrei; zugravi - 19 români, 27 evrei; zugravi de firme - 3 români, 8 evrei.

Pe măsură ce ieșim din Oltenia spre Răsărit și spre Nord, prezența evreilor în centrele urbane se face din ce în ce mai simțită.

În Muntenia populația totală a provinciei este de 4.243.405

locuitori, repartizaţi pe naţionalităţi astfel: 3.750.896 (88,47%) români, 323.875 (7,54%) evrei şi 168.634 (3,99%) alte naţionalităţi. Cum însă viaţa economică şi culturală a unei provincii se desfăşoară, cu precădere, în centrele urbane, este important să adâncim analiza statistică, prezentând situaţia din principalele oraşe muntene.

● Piteşti - capitala jud. Argeş număra o populaţie de 24.808 locuitori, din care 3.046 (12%) erau evrei. În oraş funcţionau două sinagogi. În industrie şi în profesiunile libere evreii reprezentau 30%.

● Brăila - capitala judeţului cu acelaşi nume, cel de al doilea port la Dunăre al României, avea o populaţie de 76.315 locuitori, din care 23.101 (30%) erau evrei. La 10 biserici româneşti, evreii aveau 6 sinagogi şi un templu. Comerţul era în proporţie de 48% în mâinile evreilor.

● Buzău - reşedinţa judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 39.832 locuitori, din care 8.409 erau evrei (26%), dispunând de două sinagogi.

● Târgovişte - capitala jud. Dâmboviţa avea o populaţie de 25.812 locuitori, din care 5.611 (23%) erau evrei, dispunând de 2 sinagogi.

● Călăraşi - capitala jud. Ialomiţa avea o populaţie de 21.356 locuitori, din care 5.113 (25%) erau evrei, având ca locaşuri de cult 3 sinagogi.

● Ploieşti - capitala jud. Prahova avea o populaţie de 86.575 locuitori, din care 20.304 (24%) erau evrei. În Ploieşti existau 6 sinagogi. Comerţul şi industria se găseau în proporţie de 43% în mâinile evreilor.

● Bucureşti - capitala României avea, după statistica oficială, 712.680 locuitori, din care 179.204 (25%) erau evrei. În Bucureşti evreii aveau 29 sinagogi şi 9 temple.

În Dobrogea populaţia totală a provinciei este de 873.421 locuitori, repartizaţi pe naţionalităţi astfel: 525.528 (60,20%) români, 35.789 (4,10%) evrei şi 312.104 (35,70%) alte naţionalităţi.

În capitala principalului judeţ dobrogean, judeţul Constanţa, din totalul de 65.712 locuitori, 19.681 (30%) erau evrei. În celelalte capitale de judeţ şi târguri din Dobrogea, evreii erau mai puţini decât în oricare altă provincie a României.

În Ardeal populaţia totală a provinciei era de 4.870.829 locuitori, repartizaţi pe naţionalităţi astfel: 2.794.610 (57,38%) români, 351.316 (7,21%) evrei şi 1.724.903 (35,41%) alte naţionalităţi. În reşedinţele de judeţ situaţia se prezintă conform cifrelor de mai jos, suficient de grăitoare pentru a sublinia existenţa unui proces de deromânizare a principalelor centre urbane din Ardealul de Nord:

● Oradea Mare - capitala jud. Bihor număra o populaţie de 91.719 locuitori, din care numai 20.174 erau români, restul fiind: 46.111 (51%) evrei şi 25.434 alte naţionalităţi.

● Cluj - capitala judeţului cu acelaşi nume număra 107.283 locuitori, din care 41.037 români, 26.893 (25%) evrei şi 39.353 alte naţionalităţi.

● Satu Mare - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 57.829, din care 11.321 erau români, 39.914 (69%) erau evrei şi 6.594 alte naţionalităţi.

● Baia Mare - comună urbană în judeţul Satu Mare, număra 15.221 locuitori, din care 3.451 erau români, 7.728 (51%) erau evrei şi 4.142 alte naţionalităţi.

● Sighet - capitala Maramureşului avea o populaţie de 30.549 locuitori, din care 11.321 erau români, 18.524 (61%) erau evrei şi 5.317 alte naţionalităţi.

● Careii Mari - comună urbană în jud. Sălaj, cu o populaţie de 18.959 locuitori, din care 5.101 erau români, 9.852 (52%) erau evrei şi 4.033 alte naţionalităţi.

● Arad - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 82.449 locuitori, din care 28.779 erau români, 24.605 (30%) erau evrei şi 29.065 alte naţionalităţi.

În celelalte județe ardelene, numărul evreilor era nesemnificativ. În tabelul de mai jos prezentăm situația minorității evreiești în aceste județe, cu precizarea că majoritatea evreilor erau așezați în localitățile urbane:

Județ	Total	Români	Evrei	Alții
Alba	224106	207286	4209	12611
Brașov	166898	54610	20986	91311
Ciuc	157209	26704	3529	126976
Făgăraș	88419	82612	1896	3911
Hunedoara	340304	281357	6232	52715
Mureș	310611	109575	21613	179423
Năsăud	156004	101406	13986	40612
Odorhei	149231	10921	1381	136929
Sibiu	201872	128859	6411	66602
Someș	239717	178314	14449	46954
Târnava Mare	158616	80834	3390	74392
Târnava Mică	159202	82650	3664	72888
Trei Scaune	140606	34967	1421	104218
Turda	201306	148309	4665	48332

În Banat, în cele trei județe, situația minorității evreiești este prezentată în tabelul de mai jos:

Județ	Total	Români	Evrei	Alții
Caraș	227151	142821	24434	59897
Severin	261227	185639	19817	5571
Timiș-Torontal	519610	143731	91352	284527

Dintre orașele bănățene, cel mai populat cu populație evreiască era capitala provinciei, Timișoara, care avea o populație de 95.631 locuitori. 26.621 erau români, 35.419 (37%) erau evrei și 33.591 alte naționalități.

În Moldova prezența evreilor în orașele și târgurile moldovene, așa cum rezultă din cifrele de mai jos, este de-a dreptul îngrijorătoare. Nivelul acestor cifre, în raport cu numărul populației românești, ne scutește de orice alte comentarii.

- Bacău - reședința județului cu același nume avea o populație de 34.814 locuitori, din care 19.718 erau români, 11.352 (32%) erau evrei și 3.744 alte naționalități. În oraș funcționau, la 6 biserici creștine, 13 sinagogi.
- Botoșani - capitala județului cu același nume avea o populație de 38.789 locuitori, din care 22.724 erau români, 14.039 (39%) erau evrei și 2.026 alte naționalități. În oraș existau 4 sinagogi.
- Galați - primul port la Dunăre și reședința jud. Covurlui avea o populație de 109.850 locuitori, din care 52.119 erau români, 32.205 (30%) erau evrei și 25.526 alte naționalități. La 23 de biserici ortodoxe erau 21 de sinagogi.
- Dorohoi - capitala județului cu același nume avea o populație de 22.879 locuitori, din care 10.421 erau români, 11.305 (49,5%) erau evrei și 1.153 alte naționalități. La 3 biserici ortodoxe erau 8 sinagogi.
- Huși - capitala jud. Fălciu avea o populație totală de 19.325 locuitori, din care 11.823 erau români, 6.121 (32%) erau evrei și 1381 alte naționalități. În Huși existau 7 biserici ortodoxe și 7 sinagogi.
- Iași - cetatea culturii românești și capitala Moldovei avea o populație de 110.495 locuitori, din care 52.827 erau români, 50.605 (46%) erau evrei și 7.063 alte naționalități. Sub aspect religios, Iașii puteau fi considerați *capitală a cultului mozaic*. În oraș funcționau 100 sinagogi, 3 temple mari și 4 școli confesionale israelite Talmud-Thora.
- Piatra Neamț - capitala jud. Neamț avea o populație de 33.847 locuitori, din care 17.127 erau români, 15.506 (47%) erau

evrei şi 1.214 alte naţionalităţi. În oraş evreii aveau 8 sinagogi şi un templu mare, iar românii 6 biserici ortodoxe.

● Focşani - capitala jud. Putna avea o populaţie de 36.106 locuitori, din care 21.192 erau români, 12.206 (34%) erau evrei şi 2.708 alte naţionalităţi.

● Roman - reşedinţa judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 32.872 locuitori, din care 17.557 erau români, 13.422 (42%) erau evrei şi 1.893 alte naţionalităţi. La 8 biserici ortodoxe existau 9 sinagogi.

● Tecuci - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 22.149 locuitori, din care 13.611 erau români, 6.849 (31%) erau evrei şi 1.689 alte naţionalităţi. În oraş funcţionau 3 sinagogi.

● Bârlad - capitala jud. Tutova avea o populaţie de 31.657 locuitori, din care 16.211 erau români, 14.224 (45%) erau evrei şi 1.222 alte naţionalităţi.

● Vaslui - reşedinţa judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 20.342 locuitori, din care 10.121 erau români, 9.594 (47%) erau evrei şi 627 alte naţionalităţi. În oraş existau 4 biserici ortodoxe şi 7 sinagogi.

Cotropirea pământului Bucovinei, care poartă cele mai frumoase tezaure ale istoriei noastre, a fost împinsă, în perioada dintre cele două războaie mondiale, dincolo de orice limită imaginabilă. Iată cum arăta chipul oraşelor din Ţara de Sus a lui Ştefan cel Mare:

● Cernăuţi - capitala Bucovinei şi a judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 117.415 locuitori, din care 26.980 erau români, 66.715 (57%) erau evrei şi 23.720 alte naţionalităţi. În Cernăuţi funcţionau 25 de sinagogi.

● Rădăuţi - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 20.340 locuitori, din care 5.321 erau români, 10.715 (53%) erau evrei şi 4.304 alte naţionalităţi. În Rădăuţi funcţionau

16 sinagogi. Dar situaţia cea mai dramatică era în Siret, unde, din populaţia totală de 12.345 locuitori, numai 2.631 erau români. Restul număra 8.450 (70%) evrei şi 1.264 alte naţionalităţi.

● Storojineţ - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 12.450 locuitori, din care 4.195 erau români, 5.827 (47%) erau evrei şi 2.428 alte naţionalităţi.

● Suceava - capitala judeţului cu acelaşi nume, fosta cetate de scaun a lui Ştefan cel Mare, avea o populaţie de 20.554 locuitori, din care numai 6.209 erau români. Restul populaţiei numărând 10.100 (49%) evrei şi 4.245 alte naţionalităţi. Dar situaţia cea mai tragică era în Basarabia. Dacă la 1812, când Basarabia a fost ruptă de trupul Moldovei, populaţia ei era în totalitate românească, în 1918, când silnicia istorică a fost îndreptată şi visul de totdeauna al românilor - o Românie "De la Nistru pân'la Tisa" - s-a împlinit, provincia dintre Prut şi Nistru s-a reîntors la Patria-Mumă puternic colonizată cu locuitori aduşi din toate părţile Rusiei, din care mulţi erau evrei. O politică perfidă de deznaţionalizare a populaţiei băştinaşe. Să urmărim mai departe cifrele menţionate în *Tabelele statistice...* din1937 şi de "Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor":

Judeţ	**Total**	**Români**	**Evrei**	**Alţii**
Bălţi	421817	311211	56300	54306
Cahul	215311	164072	41366	9873
Cetatea Albă	358737	267634	26191	64912
Hotin	430101	363138	50341	16632
Ismail	246602	189878	24915	31809
Lăpuşna	442810	313556	92485	36768
Orhei	296915	222900	59234	14691
Soroca	339006	237780	81812	19414
Tighina	326804	231404	66491	28909
Total	**3078103**	**2015653**	**499135**	**277315**
Procente	***100%***	***74,97%***	***16,03%***	***9%***

Iată şi situaţia în principalele oraşe ale provinciei:

● Bălţi - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 35.712 locuitori, din care 16.819 erau români, 14.520 (40%) erau evrei şi 4.373 alte naţionalităţi. În Bălţi erau numai 2 biserici ortodoxe faţă de 17 sinagogi!

● Hotin - capitala judeţului cu acelaşi nume avea 20127 locuitori, din care 5.612 erau români, 12.306 (61%) erau evrei şi 2209 alte naţionalităţi. În Hotin erau 23 sinagogi şi numai 4 biserici ortodoxe!

● Chişinău - capitala Basarabiei avea o populaţie de 125.595 locuitori, din care 38.471 erau români, 73.215 (58%) erau evrei şi 13.909 alte naţionalităţi. În Chişinău funcţionau 22 biserici creştine şi 23 sinagogi.

● Soroca - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 21.573 locuitori, din care 4.629 erau români, 12.921 (60%) erau evrei şi 3.923 alte naţionalităţi. În Soroca, la 3 biserici ortodoxe erau 23 sinagogi!

● Tighina - capitala judeţului cu acelaşi nume avea o populaţie de 35.691 locuitori, din care 12.514 erau români, 17.971 (51%) erau evrei şi 5.206 alte naţionalităţi. La 7 biserici ortodoxe, în Tighina funcţionau 20 sinagogi.

România s-a găsit, în perioada interbelică, în rândul ţărilor din Europa cu cea mai mare procentualitate de evrei faţă de populaţia autohtonă. Pe când în ţările nordice, în Suedia şi Norvegia, se număra un evreu la 9.000 de locuitori, în Anglia un evreu la 3.000 de locuitori, în Franţa şi în Italia un evreu la 400 de locuitori şi chiar în Uniunea Sovietică abia un evreu la 65 de locuitori, în România, dacă luăm de bune cifrele Recensământului din anul 1930, raportul era de un evreu la 17 români. Dacă însă ne orientăm după cifrele avansate în anul 1937 de "Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor", adică un număr de 1.986.000 de evrei, proporţia este de-a dreptul catastrofală: un evreu la 7 români!

Desigur că problema numărului evreilor în România interbelică - mare sau mic - a făcut să existe o "problemă evreiască". Dar ceea ce a făcut ca această problemă să dobândească o acuitate deosebită în perioada pe care o analizăm, nu este atât aspectul cantitativ, cât cel calitativ. Sub acest aspect, iată ce scria în anul 1943 profesorul Atanase N. Hâciu în lucrarea *Evreii în Ţările Româneşti* apărută la Editura "Cartea Românească": "Demult m-am gândit la teoria lui Hajdeu asupra circulaţiei cuvintelor - aplicând-o şi la Evrei şi la Românii din Macedonia. Şi aceeaşi impresie a avut-o şi colegul prof. I. Hurdubeţiu, despre Evrei. Problema evreiască - zice el - nu trebuie privită numai în funcţie de număr. Pericolul rezidă şi în număr, dar şi în funcţia lor socială, rolul ce îl îndeplinesc în viaţa noastră, nu numai economic, ci şi sub toate raporturile. Aici stă primejdia. Fiindcă îi găseşti circulând fără astâmpăr; îi găseşti în toate sectoarele vieţii economice şi spirituale, îi găseşti peste tot şi la tot pasul, încheagă afaceri şi fac averi. Iar milioanele de Români stau legaţi de coarnele plugului, de masa biroului. Sunt primejdioşi Evreii şi ca număr, dar mai ales ca funcţie socială".

Reacţiunea la "funcţia socială" a evreilor în România Mare nu a întârziat să se producă. Se pare că naţiunile, ca şi indivizii, posedă un puternic instinct de conservare, care se manifestă ori de câte ori existenţa le este pusă în primejdie, gradul de intensitate al manifestării fiind direct proporţional cu dimensiunile primejdiei care le ameninţă. Aşa se explică "antisemitismul" care se va manifesta din ce în ce mai puternic în România în perioada 1918-1940. De altfel, ideea că la baza oricărei manifestări politice în viaţa unei naţiuni trebuie să existe o motivaţie o exprimă clar publicistul francez de origine evreu Bernard Lazare, în lucrarea *L'Antisémitisme*, apărută în anul 1894, unde afirmă:

"Mi se pare că sentimentul care s-a dezvoltat în toate timpurile, înainte de era creştină şi după aceea, la Antiohia, la Alexandria şi la Roma, în Arabia şi în Persia, în Europa Evului

Mediu şi în Europa modernă, într-un cuvânt în toate părţile lumii unde au fost şi se află Evrei, mi se pare că o astfel de opinie nu putea să fie rezultatul unei fantezii continue, ci că trebuie să existe motive adânci, puternice, care să-i dea naştere"...

Guvernarea Goga-Cuza

La alegerile din anul 1937, Partidul Naţional Liberal condus de Gh. Tătărăscu nu reuşeşte să obţină majoritatea necesară pentru a continua guvernarea începută în noiembrie 1933. În faţa manifestărilor naţionaliste din ce în ce mai pronunţate, Regele Carol II, pentru a evita o confruntare directă cu Partidul Naţional-Ţărănesc condus de Iuliu Maniu şi cu Mişcarea Legionară condusă de Corneliu Codreanu, formaţiuni politice care înregistraseră rezultate surprinzător de bune în alegeri, încredinţează formarea guvernului Partidului Naţional-Creştin, condus de A. C. Cuza şi de Octavian Goga, acesta din urmă fiind numit Preşedinte al Consiliului de Miniştri. Astfel, pentru prima dată în istoria României, ţara era condusă de un partid *naţionalist,* care nu făcea nici un secret din orientarea sa pronunţat *antisemită.*

Noul guvern va adopta, imediat după instalare, o serie de măsuri şi reglementări cu caracter antievreiesc, pe care le prezentăm aşa cum au fost ele sistematizate în lucrarea *Martiriul evreilor din România: 1940-1944. Documente şi mărturii,* elaborată de "Centrul pentru studiul istoriei evreilor din România", lucrare apărută la Bucureşti în anul 1991, la Editura Hasefer, cu un "Cuvânt înainte" semnat de Dr. Moses Rosen.

În capitolul I al mai sus amintitei lucrări, intitulat "Legi

rasiale", Guvernului Goga îi sunt atribuite următoarele reglementări cu privire la "Situația juridică a evreilor în perioada 1 ianuarie 1938-15 octombrie 1940".

I. Învățământ

1. Se decide de a se modifica Legea învățământului secundar în sensul de *a se mai admite pe viitor* decât candidați de origine etnică română la examenul de capacitate pentru limba, literatura și istoria românilor, *deci toți profesorii evrei aflați în învățământ sunt lăsați mai departe profesori la stat la toate materiile, inclusiv cele naționale*, iar pentru viitor vor putea fi admiși evrei la toate materiile, cu excluderea materiilor naționale și diriginților. Legea n-a fost modificată.

2. În școlile evreiești dascălii români pot profesa mai departe.

3. Accesul elevilor și studenților evrei în învățământul de stat primar, secundar, teoretic și practic și superior de toate gradele n-a fost îngrădit.

4. Dreptul la publicitate al școlilor evreiești este respectat.

5. Dreptul elevilor pregătiți în familie a rămas neatins.

6. Evreii pot fi autori și editori de cărți didactice românești.

7. Comerțul cu cărți didactice și rechizite școlare este liber pentru evrei.

8. Firmele evreiești pot continua să furnizeze Ministerului Educației și instituțiilor dependente.

II. Culte și arte

1. Cultul mozaic este neatins, bucurându-se nestingherit de drepturile ce îi oferă Constituția și Legea pentru regimul cultelor.

2. Nici o restricție cu privire la respectul religiei.

3. Primăria Vaslui interzice vânzarea la creștini a cărnii tăiate ritual, *deci se respectă tăierea rituală pentru evrei în toată țara și nu se oprește vânzarea cărnii tăiate ritual nici creștinilor în restul țării.*

4. Cimitirele sunt neatinse.

5. Subvenția Cultului Mozaic se achită conform Bugetului.

6. Comerțul cu articole bisericești este neatins.

7. Nu se răpește nici un drept artiștilor evrei.

8. Evreii rămân membri ai Societății Scriitorilor Români, în societățile compozitorilor și în Sindicatul Ziariștilor.

III. Agricultura

În agricultură Guvernul Goga nu a luat *nici o măsură cu caracter antievreiesc* [s.n.].

IV. Comerț și industrie

În comerț și industrie Guvernul Goga *nu a luat nici o măsură cu caracter antievreiesc.*

V. Muncă și sănătate

1. S-au înlocuit circa una sută medici de la Asigurările Sociale.

2. Se interzice evreilor să angajeze personal casnic feminin sub vârsta de 40 ani.

VI. Justiție

Guvernul Goga nu a introdus *nici o măsură antievreiască.*

VII. Apărarea națională

Guvernul Goga nu a introdus *nici o măsură antievreiască.*

VIII. Finanțe

1. Se retrage evreilor dreptul de a vinde băuturi spirtoase.

IX. Lucrările publice și comunicații

Guvernul Goga nu a introdus *nici o măsură antievreiască.*

Guvernul condus de Octavian Goga va avea însă o viață scurtă. După numai 42 de zile de guvernare, Partidul Național-Creștin este înlăturat de la guvernare și Regele Carol II instituie "dictatura regală", una din cele mai întunecate pagini din istoria României. Se pare că printre motivele care l-au determinat pe rege să-l oblige pe Octavian Goga să demisioneze, o pondere deosebită au avut-o presiunile organizațiilor evreiești internaționale, care nu

puteau să accepte pierderea României de sub controlul lor economic, politic şi spiritual. O situaţie care va dura până în iulie 1940, când, sub presiunea evenimentelor internaţionale, Regele Carol II va aduce la cârma ţării un guvern favorabil Germaniei naţional-socialiste, Guvernul condus de Ion Giugurtu, care va adopta o serie de măsuri antievreieşti mult mai aspre decât cele adoptate de guvernarea naţional-creştină.

Dictatura regală

Determinat de interesele camarilei de la Palat, în fruntea căreia se găsea amanta sa, evreica Elena Lupescu-Wolf, Regele Carol II, la 10 februarie 1938, demite guvernul Goga-Cuza şi, prin lovitură de stat, instaurează "dictatura regală". Prima măsură adoptată a fost instituirea unui "guvern consulativ" format din oamenii săi de încredere, sub conducerea Patriarhului Miron Cristea. Pentru a-i conferi o poleială de legitimitate, în acest guvern au fost cooptaţi şi şapte foşti prim-miniştri, ca miniştri fără portofoliu.

La 11 februarie, regele a abrogat Constituţia din 1923; la 15 februarie, prin decret regal, au fost interzise toate partidele politice; iar la 20 februarie a fost proclamată o nouă Constituţie, care conferea monarhului puteri dictatoriale. Această Constituţie conţinea o serie de dispoziţii care vizau, în primul rând, Mişcarea Legionară. Rostul lor era să pună bazele "legale" ale atrocităţilor care se pregăteau împotriva fruntaşilor legionari.

Constituţia Carol II a fost "aprobată" de naţiune printr-un referendum strict controlat de forţele poliţieneşti. Pentru prima dată în istoria României moderne, se cerea populaţiei să aprobe cu "entuziasm" o samavolnicie prin care se desfiinţau libertăţile cetăţeneşti!

La 21 februarie, Corneliu Codreanu, conducătorul Mişcării Legionare, hotărăşte auto-dizolvarea partidului *Totul pentru Ţară*

(expresia politică a Legiunii). Desprindem din cuprinsul circularei prin care se aducea la cunoştinţă legionarilor auto-dizolvarea: "Suntem aruncaţi din raportul de drept, în raportul de forţă. Pe acesta, însă, noi nu-l primim. Noi am înţeles să acţionăm în cadrul legii, manifestându-ne credinţele noastre. Lovitură de stat nu voim să dăm. Prin esenţa însăşi a concepţiei noastre, noi suntem contra acestui sistem. Ea înseamnă atitudine de bruscare, de natură exterioară, pe când noi aşteptăm biruinţa noastră de la desăvârşirea în sufletul naţiunii a unui proces de perfecţionare omenească. Nu vom întrebuinţa aceste mijloace, pentru că tineretul de astăzi are prea adânc înfiptă conştiinţa misiunii sale, pentru a face acte necugetate, care să transforme România într-o Spanie însângerată..."

Totodată, Codreanu adresează lui Al. Vaida-Voevod, ministru fără portofoliu în guvernul prezidat de Patriarhul Miron Cristea, o scrisoare prin care dezvăluie adevăratele scopuri urmărite de noua Constituţie: "Întreaga luptă naţională, după 20 de ani, se termină printr-o constituţie care nu numai că nu rezolvă nimic din problema vitală a naţiei noastre, ci vine să pecetluiască pentru totdeauna drepturile şi poziţiile furate de la Români de năvălitorii jidani, împotriva cărora noua constituţie nu ne mai deschide nici o posibilitate de apărare. Actuala constituţie este o piatră de mormânt peste viaţa naţiei româneşti..."

În perioada de consolidare a "dictaturii regale", Nicolae Iorga a atacat în repetate rânduri Mişcarea Legionară, prin articole publicate în ziarul său *Neamul Românesc*, acuzând-o că, la adăpostul activităţii comerciale desfăşurate sub patronaj legionar, pregăteşte de fapt un complot împotriva statului. Acestor atacuri Corneliu Codreanu le răspunde printr-o scrisoare din al cărei conţinut reproducem următoarele pasaje:

"...Când, acum 15 ani în urmă, tineretul manifesta sgomotos împotriva cuceririi iudaice (nu mai sgomotos decât D-l Iorga la 1906), Domnii din guvernul de astăzi ne spuneau:

«Nu aşa veţi rezolva problema evreiască.

Apucaţi-vă de comerţ. Faceţi comerţ ca ei».

Iată ne-am apucat. Cu sufletul plin de speranţe. Cu dor de muncă.

Când aţi văzut însă că pornim, că suntem corecţi, că suntem capabili, că munca noastră e binecuvântată de Dumnezeu, veniţi tot voi, şi distrugeţi acest început de comerţ românesc, poate cel dintâiu început serios din vremea noastră, veniţi şi fără milă înăbuşiţi aceste încercări, tot avântul nostru şi atâtea speranţe...

Sub guvernarea fericită şi creştină a Patriarhului Miron, nu mai există în România nici jidani, nici comerţ jidănesc, nici problemă jidovească.

Nu mai existăm decât noi, care trebuie să fim nimiciţi prin orice mijloace...

Eu nu mă pot bate cu D-ta. N-am nici geniul, nici vârsta, nici condeiul şi nici situaţia D-tale...

Dar din adâncul unui suflet lovit şi nedreptăţit îţi strig, şi îţi voi striga din adâncul gropii: eşti un necinstit sufleteşte, care ţi-ai bătut joc pe nedrept de sufletele noastre nevinovate..."

În urma acestei scrisori, Nicolae Iorga îi intentează lui Corneliu Codreanu un proces de ultragiu. Procesul este judecat de Consiliul de Război al Capitalei şi, la 19 aprilie, Corneliu Codreanu este condamnat la 6 luni de închisoare. Concomitent, guvernul Miron Cristea înfiinţează primele lagăre de concentrare în care sunt internaţi numeroşi fruntaşi legionari.

Persecuţia împotriva conducătorului Mişcării Legionare nu se va limita însă numai la acest proces. La 23 mai, Corneliu Codreanu este judecat din nou, de data adeasta sub învinuirea de "complot legionar". Pe data de 27 mai, el va fi condamnat de Consiliul de Război al Corpului II Armată la 10 ani muncă silnică pentru "delictul de uneltire contra ordinii sociale şi crimă de răzvrătire".

În ziua de 13 noiembrie, Regele Carol II vizitează Londra şi Parisul în căutarea unui sprijin occidental, dar primeşte numai promisiuni neconvingătoare. "Pe drumul de întoarcere - relatează în lucrarea sa *Istoria românilor* istoricul Vlad Georgescu, care numai de simpatie faţă de legionari nu poate fi suspectat - Carol s-a oprit şi la Berghof, în Bavaria, pentru o scurtă întâlnire cu Hitler, care nu a reuşit să înlăture neîncrederea reciprocă. Mai mult chiar, îndată după întâlnire, încă din tren, regele a poruncit executarea lui Codreanu şi a 13 dintre camarazii săi, un asasinat care a înăsprit şi mai mult relaţiile Bucureştiului cu Berlinul".

În dimineaţa zilei de 30 noiembrie, la ora 4, Corneliu Codreanu şi încă 13 legionari sunt ridicaţi de la închisoarea Râmnicu Sărat pentru a fi transportaţi la Jilava. În dreptul kilometrului 30 de pe şoseaua Bucureşti-Ploieşti (pădurea Tâncăbeşti), toţi cei 14 sunt asasinaţi prin strangulare. Trupurile neînsufleţite sunt aruncate într-o groapă comună la Jilava peste care se toarnă vitriol, iar deasupra mormântului, o placă uriaşă de beton. Organizatorul executării criminalului ordin regal a fost ministrul de Interne de la acea dată, Armand Călinescu. Drept răsplată, la 7 martie 1939 va fi înscăunat prim-ministru al României.

Politica României după asasinarea mişelească a conducătorului Mişcării Legionare, Corneliu Codreanu, nu va urmări decât un singur obiectiv: *menţinerea regelui şi a camarilei regale la conducerea ţării, cu orice preţ.*

La 16 decembrie 1938, Regele Carol II îşi înfiinţează propriul său partid, Frontul Renaşterii Naţionale. *Pentru prima oară în istoria ei, România era guvernată de un partid unic!* O serie de politicieni "democraţi" devin "consilieri regali". Ei vor fi îmbrăcaţi, după modelul dictaturilor din Italia şi Germania, în uniforme. Un spectacol grotesc, la care, cu excepţia lui Iuliu Maniu, toţi foştii prim-miniştri ai României Mari s-au pretat, aprobând docili planurile criminale urzite de rege şi de camarila sa.

În ziua de 21 septembrie 1939, primul-ministru Armand Călinescu este asasinat de o echipă de 9 legionari, "Răzbunătorii", condusă de Miti Dumitrescu. După săvârşirea asasinatului, echipa a ocupat postul naţional de radiodifuziune, anunţând ţării: "Am pedepsit pe acela cu a cărui învoire a fost omorât cel mai mare român, Corneliu Zelea Codreanu". Apoi făptaşii s-au predat autorităţilor. Vor fi împuşcaţi, iar trupurile aruncate în stradă şi expuse privirilor îngrozite ale trecătorilor.

În locul prim-ministrului asasinat, Regele Carol II îl numeşte pe generalul Gheorghe Argeşeanu, având ca ministru de Interne pe generalul Gavrilă Marinescu. Acesta a ordonat asasinarea tuturor fruntaşilor legionari aflaţi în lagăre şi închisori, precum şi a câte 3-5 legionari din fiecare judeţ. În zilele de 21-22 septembrie 1939 au fost asasinaţi, în total, 252 de fruntaşi legionari.

Guvernul prezidat de generalul Gheorghe Argeşeanu a durat numai o săptămână. *Săptămâna decapitării conducerii Mişcării Legionare.* Noul prim-ministru va fi Constantin Argetoianu, unul dintre fruntaşii masoneriei din România. Mandatul său va dura până la 29 noiembrie 1939, când va fi înlocuit de un alt om de încredere al Regelui Carol II, Gheorghe Tătărăscu.

În timp ce în România se consuma această cumplită tragedie, pe scena politică europeană se petreceau evenimentele grave, care vor culmina cu izbucnirea celui de al doilea război mondial...

La 12 martie 1938, Germania anexează Austria. La 6 septembrie 1938 are loc Conferinţa de la München, la care Anglia şi Franţa acceptă ca Cehoslovacia să cedeze regiunea sudetă Germaniei. La 16 martie 1939, Germania ocupă toată Cehoslovacia, fără ca Anglia şi Franţa să-şi onoreze garanţiile. La 23 august 1939 se semnează pactul Ribbentrop-Molotov, prin care Germania dă Uniunii Sovietice mână liberă în părţile răsăritene ale Europei. La 1 septembrie 1939 Germania atacă Polonia. Ca urmare a acestei

agresiuni, Anglia şi Franţa declară război Germaniei, fără însă a întreprinde vreo acţiune militară. La 6 octombrie 1939 armata poloneză capitulează. Concomitent cu desfăşurarea ofensivei germane, la 17 septembrie 1939, Armata Roşie pătrunde în Polonia răsăriteană, pe care o ocupă. Prin această acţiune, Polonia este ştearsă de pe harta Europei, fiind împărţită între Germania şi Uniunea Sovietică. La 26 noiembrie 1939, Uniunea Sovietică atacă Finlanda, întâmpinând o dârză rezistenţă din partea bravului popor finlandez. La 10 mai 1940, Germania dezlănţuie ofensiva din Vest, ocupând Belgia, Olanda şi Luxemburgul. La 16 iunie 1940, Franţa capitulează, cerând armistiţiu, iar rămăşiţele corpului expediţionar englez se salvează cu greu prin portul Dunkerque, abandonând în mâinile inamicului tot armamentul. La începutul lunii iunie 1940, în baza prevederilor secrete ale Pactului Ribbentrop-Molotov, Uniunea Sovietică ocupă Ţările Baltice.

Şi în virtutea aceleiaşi înţelegeri, la 26 iunie 1940, ruşii dau ultimatum României, cerând cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord, Ţinutului Herţei. Regele Carol II acceptă cedarea. Trupul ţării este sfâşiat în chip dezonorant, fără a se schiţa nici un gest de rezistenţă.

În toată perioada "dictaturii regale", evreii din România s-au bucurat de depline libertăţi. Firavele măsuri cu caracter antievreiesc adoptate de guvernarea Goga-Cuza, au căzut în desuetudine, ceea ce a făcut ca un contingent numeros de evrei din ţările ocupate de Germania naţional-socialistă să-şi caute refugiu în România, cu acceptarea tacită a regimului carlist.

Adevăratul chip al evreimii din România se va vedea însă cu prilejul retragerii armatei române din teritoriile cedate Uniunii Sovietice. În timp ce ostaşii români, demoralizaţi şi umiliţi prin faptul că trebuiau să se retragă fără să lupte cu arma în mână, apărând pământul sfânt al ţării, erau huiduiţi şi batjocoriţi de evreii din târgurile şi oraşele basarabene pe care le părăseau, aceiaşi evrei

îi întâmpinau pe invadatorii sovietici cu flori şi entuziasm, ca pe nişte adevăraţi eliberatori! Aceste scene dureroase au fost consemnate amănunţit în jurnalele de campanie ale unităţilor armatei române, care au fost nevoite să se retragă din teritoriile cedate Uniunii Sovietice, şi este păcat că aceste consemnări nu au fost făcute publice până la această dată. Dezvăluirea lor ar avea darul să aducă în adevărata ei lumină mult trâmbiţata loialitate a minorităţii evreieşti faţă de ţara în care trăia. Din puţinele mărturii publicate în acest sens, citām mai jos un pasaj din volumul I al lucrării lui George Magherescu, *Adevărul despre Mareşalul Ion Antonescu:*

"...Din fericire, însă, în întreaga Moldovă domnea liniştea: liniştea cu care primeşte o fiinţă nobilă o durere, o mare pierdere... Elementul care se dovedi şi acum nesigur era evreiesc. Evreii din Dorohoi şi din regiune erau gata, la cea mai mică ocazie, să pornească acţiuni ostile, demonstrative, pentru a da mâna cu armata sovietică de la Herţa. Erau nerăbdători să-i vadă pe ruşi la Dorohoi.

Ca şef al Informaţiilor diviziei, aveam zilnic prilejul să constat starea de efervescenţă în care trăia populaţia evreiască din Dorohoi. Românii trăind toată ziua în nelinişte, răsuflau mai uşor seara, pentru ca în zori să se trezească iar cu teama că ar putea vedea pe sovietici venind peste ei. Evreii însă, cu urechile ciulite la aparatele de radio, mişunând unii la alţii cu informaţii pe care şi le transmiteau neîncetat, fremătau de nerăbdare să-i vadă pe ruşi la Dorohoi. Seara se culcau cu această speranţă şi dimineaţa se deşteptau cu decepţia că nu au venit, pentru ca din nou, în timpul zilei, să înceapă să spere..."

Evoluţia evenimentelor politice din Europa va avea repercusiuni şi asupra scenei politice româneşti. După înfrângerea Franţei, devenise evident că aliaţii noştri tradiţionali nu ne puteau ajuta. Ca urmare, din aceeaşi dorinţă de a-şi păstra tronul cu orice

preţ, Regele Carol II încearcă, în disperare, o apropiere de Germania. În acest scop, la 4 iulie 1940, îl înlătură de la cârma ţării pe Gh. Tătărăscu şi-l numeşte prim-ministru pe Ion Gigurtu, un adept al apropierii României de Puterile Axei. Totodată, "Frontul Renaşterii Naţionale" este rebotezat "Partidul Naţiunii", în speranţa că pe această cale va reuşi să şteargă urmele crimelor pe care le săvârşise, trezind un sentiment de solidaritate naţională în faţa primejdiilor care ameninţau România din toate direcţiile. Dar guvernul Gigurtu va însemna şi o înăsprire a tratamentului pe care Statul român îl va aplica evreilor.

Guvernul Gigurtu

În vara anului 1940, într-o Europă dominată de Germania şi Italia, România se găsea într-o situaţie disperată. După ce la 26 iunie, Regele Carol II acceptase cedarea Basarabiei, Nordul Bucovinei şi Ţinutul Herţei, ţara se găsea confruntată cu pretenţiile revizioniste ale Ungariei şi Bulgariei, sprijinite de Puterile Axei.

În această situaţie, la 4 iulie, regele acceptă demisia guvernului Gheorghe Tătărăscu şi-l numeşte prim-ministru pe Ion Gigurtu. Noul prim-ministru alcătuieşte un guvern din personalităţi politice de dreapta, din care fac parte şi legionarii, Horia Sima, ministrul Cultelor şi Artelor, Dr. Vasile Noveanu, ministrul Inventarului şi Avuţiei Publice, şi Augustin Bidianu, subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe. Din aceeaşi formaţiune guvernamentală mai făcea parte şi Nichifor Crainic, ca ministru al Propagandei Naţionale.

Personalitatea noului prim-ministru este astfel caracterizată de Mihail Manoilescu, ministrul Afacerilor Străine în noul guvern, în memoriile sale: "...Gigurtu, pe care lumea l-a socotit cu nedreptate totdeauna ca pe un mediocru, are multe calităţi de om de stat şi anume cel puţin una, care este hotărâtoare: nu este demagog şi, când este vorba de o linie politică socotită de el în interesul ţării, nu pregetă să o urmeze cu hotărâre, fără a se gândi prea mult la dânsul.

În această privință, el pare să asculte vocea strămoşilor lui din acelaşi neam cu Nicolae Bălcescu".

Cât priveşte rațiunea politică a schimbării guvernamentale operate de Regele Carol II, acelaşi memorialist scrie: "Asupra înțelesului politic al guvernului nu era mult de discutat. Noi eram guvernul disperării regale, prin care Carol încerca să mai potolească puțin din ura hitleriştilor şi fasciştilor împotriva lui. Eram guvernul care trebuie să facă suprema încercare de a păstra granițele cât mai rămăseseră şi - în gândul lui Carol - de a-i apăra tronul de amenințările care-l înconjurau din afară şi înăuntru. Eram, cu o expresie uzată, dar de data aceasta foarte nimerită, *un guvern de sacrificiu*".

Printre alte măsuri adoptate de guvernul Gigurtu, o importanță deosebită o reprezintă "reglementarea situației juridice a evreilor din România". Cadrul legal al acestei reglementări l-a constituit Decretul Lege Nr. 2650 publicat în *Monitorul Oficial* nr. 183 din 9 august 1940. Ideile care au stat la baza acestei reglementări au fost sistematizate de autorul decretului, profesorul universitar I. V. Gruia, ministrul de Justiție, în "expunerea de motive" care a însoțit documentul supus "Înaltei semnături a Majestății Sale Regelui".

Noul statut al minorității evreieşti începe prin a defini noțiunea de "evreu". Decretul consideră evrei *persoanele de religie mozaică*, socotind "o incompatibilitate morală, spirituală şi organică între românul de sânge şi religia mozaică". De la această delimitare nu sunt exceptați evreii care au trecut la creştinism după data publicării decretului, precum şi ateii care, la origine, au fost evrei.

În interiorul comunității evreieşti din România, sunt deosebite următoarele trei categorii de evrei. Din prima categorie fac parte evreii rezidenți, cetățenii români, dar care nu obținuseră cetățenia română înainte de 1916. Cea de a doua categorie îi

cuprindea pe evreii care dobândiseră cetățenia înainte de 1916, şi care, ei sau ascendenții lor, participaseră la războaiele României. Numărul lor se ridica, din surse iudaice, la aproximativ 10.000 de oameni; ei se bucurau de un regim privilegiat față de restul populației evreieşti. Dar chiar şi evreii din această categorie nu sunt considerați ca făcând parte din Comunitatea Națională, ei fiind supuşi la următoarele restricții:

a) nu au dreptul în viitor să dobândească funcții publice;

b) nu au dreptul să aibă şi să dobândească proprietăți rurale de orice fel, în România;

c) nu pot să participe la conducerea şi activitatea politică a țării;

d) nu pot fi militari de carieră.

În sfârşit, statul statorniceşte o a treia grupă, alcătuită din evrei care nu fac parte din celelalte două categorii, şi anume evreii din provinciile anexate după primul război mondial, precum şi cei recent imigrați, Decretul Lege prevăzând pentru această categorie următoarele restricții:

a) de a ocupa funcțiuni publice de orice fel, cu şi fără salariu;

b) de a colabora în mod direct la activitatea serviciilor publice;

c) de a fi membri în profesiunile care au, prin structura lor, legătură directă cu autoritățile publice, decretul arătând cu titlu de exemplificare, profesiunea avocaților, notarilor publici, experților;

d) de a fi membri în consiliile de administrație ale întreprinderilor de orice natură, publice şi particulare;

e) de a fi comercianți în comunele rurale;

f) de a fi comercianți de băuturi alcoolice şi deținători de monopoluri, cu orice titlu;

g) de a fi tutore sau curator al incapabililor care sunt de religie creştină;

h) de a fi militari,

i) de a fi deţinători sau închirietori de cinematograf; deţinători, editori de cărţi şi reviste româneşti; colportori de imprimate româneşti şi deţinătorii oricăror mijloace de propagandă naţională românească;

j) de a fi conducători, membri şi jucători în asociaţiile sportive naţionale;

k) de a dobândi proprietăţi rurale, de orice fel, în România; dispoziţia aceasta se referă la toate categoriile, decretul reglementând trecerea proprietăţilor de la evrei la românii de sânge, păstrând dreptul de preemţiune al statului şi expropierea evreilor proprietari de bunuri rurale în România;

l) de a fi oameni de serviciu în instituţiile publice;

m) de a exercita puterea părintească asupra unui copil creştin.

Şi în încheierea "expunerii de motive", ministrul Justiţiei, Ion Gruia, precizează:

"România este ţara numai a Românilor. Tăria şi structura Naţiei stă în întâietatea virtuţilor eroice, pentru care pământul, economia şi conducerea politică, pe scara întregii ierarhii, sunt puncte vitale de promoţiune. Naţia noastră este o Naţie de ţărani - ţărănimea este izvorul ei întreg; este nobleţea noastră de sânge şi pământ; de aici apărarea ei în funcţiunile esenţiale; semnalul de alarmă al legii acesteia.

Acest statut juridic, politic şi economic al Evreilor impune, prin discriminare, charta drepturilor Românilor. Statutul izvorăşte sub impulsul destinului istoric implacabil şi formulează legea de apărare a Naţiei. El înseamnă, mai mult, pentru cei ce poartă răspunderea politică a guvernării, singurul punct de plecare sigur, hotărât şi onest către o Românie legată de veşnicie. Timpurile de mâine îmi vor da dreptate".

În vara anului 1940, evenimentele politice se derulau cu o

repeziciune mai mare decât ritmul de aplicare al legislaţiei antievreieşti. Nefasta politică externă de inspiraţie titulesciană din perioada interbelică, după ce condusese la pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţei, punea România în situaţia de a face faţă pretenţiilor teritoriale ale Ungariei şi Bulgariei. Calculele politice ale lui Nicolae Titulescu nu numai că nu au ţinut seama de influenţa dobândită de Germania şi Italia în deceniul al treilea, dar nici măcar simpatia Angliei, aliatul României în primul război mondial, nu a reuşit să o câştige. Să amintim numai faptul că, în anul 1935, 242 de deputaţi englezi au semnat o moţiune, cerând revizuirea graniţelor cu Ungaria, în favoarea acesteia. O consecinţă firească a propagandei maghiare inteligent conduse, căreia propaganda românească nu a reuşit să-i facă faţă în mod eficace (cum nu reuşeşte, din păcate, nici astăzi).

În urma sfaturilor "binevoitoare" ale Germaniei şi Italiei, România a fost nevoită să înceapă tratative cu Ungaria şi Bulgaria. Tratativele cu Ungaria au început la 16 august, la Turnu Severin, tratative la care delegaţia maghiară cerea retrocedarea a peste două treimi din teritoriul Transilvaniei, cu o populaţie de 2.200.000 de români. Cum era normal, pretenţiile maghiare nu au fost acceptate de delegaţia română, astfel că Italia şi Germania au rezolvat problema printr-un arbitraj, pe care cele două ţări au fost obligate să-l accepte. În noaptea de 29 spre 30 august 1940, Puterile Axei au hotărât cedarea Ardealului de Nord şi a Cadrilaterului.

"În cazul în care România - declara contele Ciano în numele lui Mussolini - nu ar accepta arbitrajul, ar crea puterilor Axei dificultăţi imense într-o situaţie foarte grea pentru ele. Acestea ar îndreptăţi Puterile Axei să considere că, prin refuzul arbitrajului, România a trecut de partea duşmanilor Axei!".

În acelaşi sens s-a exprimat şi ministrul de Externe al

Germaniei, Ribbentrop, spunând că "este autorizat de Führer să declare că, în cazul când România nu va primi arbitrajul, Germania o consideră duşmană a Axei".

Şi din nou România Regelui Carol II a ales calea dezonoarei. Ardealul de Nord a fost cedat Ungariei şi Cadrilaterul Bulgariei. O lovitură pe care poporul român nu a mai suportat-o!

De îndată ce Arbitrajul de la Viena a devenit cunoscut, populaţia a fost cuprinsă de indignare. În primul rând împotriva statelor participante, dar în special împotriva Italiei, considerată drept cea mai vehementă susţinătoare a Ungariei. Populaţia iese în stradă şi manifestă împotriva Regelui Carol II. La sfatul ministrului plenipotenţiar Valer Pop, regele îl numeşte prim-ministru pe generalul Ion Antonescu, care se găsea la Mănăstirea Bistriţa cu domiciliu obligatoriu.

Generalul Ion Antonescu încearcă să alcătuiasă un guvern, dar nici un partid politic nu vrea să colaboreze cu Carol II. În seara zilei de 5 septembrie, situaţia din Bucureşti devenise de-a-dreptul explozivă, tineretul naţionalist cerând abdicarea regelui, pe care-l socotea principalul vinovat de dezastrul ţării. Generalul Coroamă, comandantul trupelor din Capitală, căruia i se cere să restabilească ordinea, declară că mai bine se lasă împuşcat decât să ordone deschiderea focului asupra tineretului. În această situaţie, generalul Antonescu cere regelui să abdice.

În zorii zilei de 6 septembrie, Regele Carol II se hotărăşte să abdice. El îl cheamă la Palat pe generalul Antonescu, căruia îi declară că renunţă la tron în favoarea fiului său. În zorii zilei următoare, Carol, împreună cu suita sa şi, bineînţeles, cu Elena Lupescu, părăsesc ţara. La plecare Elena Lupescu încearcă să-l ia cu ei şi pe Mihai, moştenitorul tronului. Datorită unui aghiotant regal, tentativa nu reuşeşte.

Încercările generalului Ion Antonescu de a forma un guvern

din reprezentanţi ai partidelor Naţional Liberal şi Naţional Ţărănesc se izbesc de refuzul acestora de a-şi asuma responsabilitatea guvernării în situaţia grea în care se găsea ţara. În această situaţie, generalul, devenit "Conducătorul Statului Român", face apel la Mişcarea Legionară. În noul guvern, Horia Sima devine vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, prinţul Mihail Sturdza - ministru de Externe, iar generalul Constantin Petrovicescu - ministru de Interne. Noul guvern se instalează la 14 septembrie 1940. În aceeaşi zi, prin Decretul regal semnat de Regele Mihai I, România este proclamată "Stat Naţional-Legionar".

Odată cu aceste prefaceri, începe pentru România o perioadă nouă. O perioadă care îşi va pune puternic amprenta asupra tratamentului aplicat minorităţii evreieşti.

Dictatura antonesciană
(6 septembrie 1940-23 august 1944)

Abdicând la 6 septembrie 1940, Regele Carol II lasă în urma sa o Românie mică rezultată din, cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţei, după ultimatumul rusesc, apoi din pierderea Ardealului de Nord prin dictatul de la Viena şi a Cadrilaterului prin tratatul de la Craiova; România avea, la preluarea puterii de către generalul Antonescu, cu 36.000 km pătraţi şi cu peste 6 milioane de locuitori mai puţin decât România Mare!

În politica externă, generalul Antonescu va urma orientarea de apropiere de Germania naţional-socialistă adoptată de guvernul Gigurtu în mai 1940. O orientare impusă de raportul de forţe din Europa anului 1940, cu repercusiuni în atitudinea guvernului român faţă de problema evreiască.

Restricţiile cu caracter antievreiesc adoptate de guvernul Gigurtu în august 1940 vor fi menţinute şi chiar înăsprite prin legislaţia adoptată de guvernele conduse de generalul Antonescu, atât în perioada de colaborare cu Mişcarea Legionară, cât şi după încetarea acestei colaborări (în urma evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941).

Cu privire la rădăcinile şi caracterul antisemitismului în România după primul război mondial, istoricul german Andreas Hillgruber face, în capitolul intitulat "Problema evreiască în cadrul

relaţiilor dintre Germania şi România" din lucrarea *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, apărută în traducerea lui Stelian Neagoe la Editura Humanitas, următoarele precizări, de natură să traseze o linie de demarcaţie precisă între esenţa naţionalismului românesc şi naţional-socialismului german:

"După primul război mondial, în special după promulgarea Constituţiei liberale din 1923, care în articolul 8, în conformitate cu Tratatul de la Paris din 9 decembrie 1919 cu privire la ocrotirea minorităţilor, asigura tuturor cetăţenilor egalitate în drepturi civice şi politice şi care voia să-i facă şi pe evrei cetăţeni cu drepturi depline, mişcarea antisemită în România s-a intensificat. Se poate ca ea să fi avut un suport în rezerva pe care o avuseseră românii faţă de evrei mai înainte, când ei erau consideraţi străini. Organizaţia activă propriu-zisă era formată din intelectuali şi îşi avea centrul în universităţi, în primul rând la Iaşi, unde locuiau mulţi evrei. Alături de curentul mai vechi, al profesorului A. C. Cuza, Legiunea Arhanghelului Mihail, condusă de C. Z. Codreanu, reprezenta aripa radicală a mişcării antisemite. Dar şi lupta dusă de Garda de Fier (de mai apoi) împotriva iudaismului era o luptă naţională şi religioasă şi nu o luptă întemeiată pe rasism, ca în Germania naţional-socialistă. Legionarii erau deci împotriva evreilor, deoarece îi considerau un corp străin fără aderenţe la caracteristicile naţionale româneşti, în timp ce în Germania naţional-socialismul considera că ei reprezintă un «pericol» foarte mare tocmai prin faptul că se integrau cu uşurinţă într-un specific naţional străin. Lupta Legiunii se îndrepta deci mai mult împotriva numărului mare de evrei veniţi din est şi care locuiau în oraşele din Basarabia şi Moldova, decât împotriva evreilor din Bucureşti, în cea mai mare parte asimilaţi".

Măsurile legislative, care au înăsprit legislaţia antievreiască anterioară, au fost adoptate la insistenţa guvernului naţional-legionar. Aceste măsuri le-au provocat evreilor, în principal, prejudicii materiale, urmărind mai întâi limitarea activităţii evreilor

în domeniul economic şi, ulterior, eliminarea lor totală din economie. Astfel, prin legea din 4 octombrie 1940, au fost expropriate marile proprietăţi funciare rurale deţinute de evrei. Prin legea din 17 noiembrie 1940 a fost expropriat patrimoniul forestier aflat în posesiunea evreilor, iar prin legea din 4 decembrie 1940 au fost expropriate vapoarele aparţinând evreilor.

Istoricul Andreas Hillgruber, în lucrarea citată mai sus, este de părere că măsurile cu caracter antievreiesc nu au fost luate în urma unor presiuni exercitate de Germania naţional-socialistă, ci ca urmare a orientării politice proprii Gărzii de Fier. Ele vor fi extinse şi după ruptura dintre General şi Mişcarea Legionară, guvernul Generalului trebuind să continue această politică "pentru a nu trezi bănuiala - crede Andreas Hillgruber - că este influenţat de cercurile francmasonice şi de cercurile evreieşti". Pe linia acestei politici, la 28 martie 1941 are loc exproprierea proprietăţilor funciare urbane ale evreilor.

Pentru administrarea averilor expropriate de la evrei, a fost înfiinţat, la 2 mai 1941, "Centrul Naţional de Românizare" care a numit în întreprinderile evreieşti expropriate "comisari de românizare". Rostul acestei instituţii era de a închiria şi arenda fostele proprietăţi evreieşti din România, degrevând prin sumele încasate asistenţa pe care statul trebuia să o acorde celor peste 250.000 de refugiaţi din teritoriile cedate.

În perioada dictaturii antonesciene, pe lângă îngrădirile cu caracter economic, populaţia evreiască a fost supusă unor persecuţii care au avut drept urmare pierderi de vieţi omeneşti. Un reflex inevitabil al orientării impuse de Germania statelor aflate în zona sa de influenţă. Să remarcăm însă că, într-o lume în care milioane de oameni au dispărut masacraţi în lagărele de concentrare şi de muncă forţată, atât în Răsărit, cât şi în Apus, România a dat dovadă de reţinere şi înţelepciune. Desigur, şi în România au fost săvârşite fapte reprobabile, dar numărul lor este infim faţă de pretenţiile

propagandei iudaice, care ţine cu tot dinadinsul să facă din poporul român un popor de ucigaşi, punându-i în sarcină crime imaginare şi făcându-l părtaş la ceea ce astăzi s-a împământenit sub denumirea de *holocaust* - exterminarea evreilor în timpul celui de al doilea război mondial.

În legătură cu acţiuni pe care evreii le consideră ca având caracter de "exterminare" a conaţionalilor lor, în România trebuie făcută următoarea precizare. Deportări de evrei în lagăre au avut loc numai după începerea războiului şi numai din rândul populaţiei evreieşti din provinciile eliberate de sub ocupaţia sovietică. În legătură cu aceste deportări, iată ce scrie Andreas Hillgruber în lucrarea citată mai înainte:

"La scurt timp după ocuparea Transnistriei, autorităţile române au început să-i deporteze în masă pe evreii din Basarabia şi din nordul Bucovinei - spre a «ispăşi» pentru evenimentele din teritoriile respective... La 17 octombrie 1941, comisarul general român pentru problemele evreilor, Radu Lecca, i-a comunicat consilierului german pentru problemele evreilor că, în urma ordinului dat de Mareşalul Antonescu, 110.000 de evrei din Bucovina vor fi evacuaţi în regiunea Bugului".

Despre ce "ispăşire" este vorba aflăm din răspunsul pe care Mareşalul Ion Antonescu îl dă lui W. Filderman, şeful comunităţii evreieşti din România, la un memoriu al acestuia cu privire la soarta evreilor deportaţi în Transnistria. Iată câteva pasaje din acest răspuns: "Domnule Filderman, în două petiţii succesive îmi scrieţi «de tragedia zguduitoare» şi mă «imploraţi» în cuvinte impresionante, reamintind de «conştiinţă» şi de «omenie» şi subliniind că sunteţi «dator» să apelaţi «la mine» şi «numai» la mine pentru evreii din România care sunt trecuţi în ghetouri pregătite pentru ei la Bug.

Pentru a amesteca şi tragicul în intervenţia Dvs., subliniaţi că această măsură «este moartea, moartea, moartea fără vină, fără altă vină decât aceea de a fi evrei».

Domnule Filderman, nimeni nu poate să fie mai sensibil ca mine la suferința celor umili și fără apărare. Înțeleg durerea Dvs., dar trebuie, mai ales trebuie, să înțelegeți și Dvs., toți, la timp, pe a mea, care era aceea a unui neam întreg.

Vă gândiți, v-ați gândit ce s-a petrecut în sufletele noastre anul trecut, la evacuarea Basarabiei, și ce se petrece astăzi, când zi cu zi și ceas cu ceas, plătim cu mărinimie și cu sânge, cu foarte mult sânge, ura cu care coreligionarii Dvs. din Basarabia ne-au tratat la retragerea din Basarabia, cum ne-au primit la reîntoarcere și ne-au tratat de la Nistru până la Odesa și pe meleagurile Mării de Azov?

Dar potrivit unei tradiții, voiți să vă transformați și de astă dată din acuzați în acuzatori, făcându-vă că uitați pricinile care au determinat situațiile de care vă plângeți. Să-mi dați voie să vă întreb, și prin Dvs. să întreb pe toți coreligionarii Dvs., care au aplaudat cu atât mai frenetic cu cât suferințele și loviturile primite de noi erau mai mari: Ce-ați făcut Dvs. anul trecut, când ați auzit cum s-au purtat evreii din Basarabia și Bucovina, cum au scuipat ofițerii noștri, le-au smuls epoleții, le-au rupt uniformele și, când au putut, au omorât mișelește soldații cu bâte? Avem dovezi.

Acești ticăloși au întâmpinat venirea trupelor sovietice cu flori și au sărbătorit-o cu exces de bucurie. Avem fotografii doveditoare.

În timpul ocupației bolșevice, aceia pentru care vă înduioșați astăzi au trădat pe bunii români, i-au denunțat urgiei comuniste și au adus jalea și doliul în multe familii românești.

Din pivnițele Chișinăului se scot zilnic, oribil mutilate, cadavrele martirilor noștri, care au fost astfel răsplătiți fiindcă 20 de ani au întins o mână prietenească acestor fiare ingrate.

Sunt fapte ce se cunosc, pe care le cunoașteți desigur și Dvs. și pe care le puteți afla în amănunt.

V-ați întrebat Dvs. de ce și-au incendiat evreii casele înainte de a se retrage? Vă puteți explica de ce la înaintarea noastră am găsit copii evrei de 14-15 ani cu buzunarele pline de grenade?

V-ați întrebat câți din ai noștri au căzut omorâți mișelește de coreligionarii Dvs., câți dintre ei au fost îngropați înainte de a fi morți? Voiți și în această privință dovezi, le veți avea.

Sunt acte de ură, împinsă până la nebunie, pe care evreii Dvs. au afișat-o împotriva poporului nostru tolerant și ospitalier, dar astăzi demn și conștient de drepturile lui..."

MAREȘAL ANTONESCU
19 X 1941

Menționăm că scrisoarea de răspuns a Mareșalului Antonescu se găsește publicată integral în lucrarea *Martiriul Evreilor din România*, publicată de "Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România", în 1991, la Editura Hasefer din București.

Studiile statistice privitoare la numărul evreilor din România, după pierderea Basarabiei, Bucovinei, Ținutului Herței, Ardealului de Nord și Cadrilaterului, avansează cifra de 312.972 de evrei. Această cifră este confirmată de studiul statistic intitulat *Regional development of the Jewish population in Romania*, apărut în anul 1957 sub semnătura Dr. Sabin Manuilă (fostul Director General al Institutului Central de Statistică din România) și Dr. W. Filderman (fostul Președinte al Comunității Evreiești din România).

În raport de această cifră, propaganda evreiască pretinde că dictatura se face vinovată de 400.000 de evrei masacrați în România! Inadvertența este atât de flagrantă, încât orice comentariu devine de prisos. Din păcate, nici în trecut și nici astăzi, nu s-a întreprins nimic pentru a se înfiera așa cum se cuvine această calomnie la adresa poporului român. La inaugurarea Memorialului Holocaustului de la Washington, Ion Iliescu nu a schițat nici un gest de protest față de grava acuzație ce se aduce poporului al cărui președinte era. O atitudine care nu-i face cinste și care-l descalifică moral, dovedind încă o dată că România de azi nu se deosebește cu nimic de România comunistă de ieri.

Evreii – agenți ai comunismului

Capitolul precedent din acest studiu asupra evreilor în România se încheia cu un accent de nemulțumire față de afirmația nefondată, susținută de comunitatea iudaică internațională, că în timpul celui de al doilea război mondial în România au fost uciși 400.000 de evrei.

Nu știm dacă această cifră a fost necesară pentru ca, la socoteala finală, numărul evreilor exterminați de naziști să poată fi rotunjit la 6 milioane, sau dacă includerea României printre protagoniste pe lista autorilor holocaustului face parte din acțiunea de culpabilizare a cât mai multor națiuni față de fiii lui Israel. O acțiune despre care nu se poate spune că nu a dat roade. În primul rând, ea a creat în conștiința colectivă a popoarelor incriminate *un sentiment de culpabilitate* față de evrei și, totodată față de iudaism în general, sentiment care mai stăruie și astăzi, după ce s-au consumat două generații de la evenimentele care au avut loc în perioada dictaturii național-socialiste din Germania. În al doilea rând, menținerea în actualitate, prin toate mijloacele de propagandă posibile, a sentimentului de vinovăție față de evrei, se dovedește a fi nespus de profitabilă, cotele de despăgubire pentru victimele holocaustului, plătite cu regularitate de actualul stat german, atingând cifre de-a dreptul astronomice.

În contextul responsabilităților pentru persecuția evreilor

în cel de al doilea război mondial, România se găsește într-o situație care nu-i face cinste. Glasul celor care ar fi avut datoria să afirme puternic că "românii nu sunt un neam de ucigași" a tăcut în momentele în care eram stigmatizați cu învinuirea de a fi participat activ la holocaust. Faptul că președintele Ion Iliescu a tăcut la inaugurarea Memorialului Holocaustului de la Washington, că nu a protestat când a văzut cifra de 400.000 de victime puse în sarcina românilor, nu este surprinzător. Domnia Sa nu este român, este *comunist,* iar în această calitate nu se simte obligat și dator să ia apărarea unui neam cu care nu mai are nimic în comun. Pentru președintele postdecembrist al României, *"idealurile nobile ale comunismului"* sunt mai presus de măruntele noastre amărăciuni valahe. Surprinzător însă este faptul că, în fața unei asemenea grave învinuiri, "intelighenția" română nu s-a solidarizat într-o acțiune de protest, alături de care ar fi trebuit să fie prezent corul personalităților politice de toate culorile, personalități care altfel se întrec în a se recomanda ca apărătoare ale prestigiului, intereselor și imaginii României în lume.

Iată însă că în ciuda servilismului clasei noastre "de sus" față de opinia politică impusă de Occident în problema evreiască, ne vine în ajutor o conștiință în care flacăra respectului față de adevăr se dovedește a fi mai puternică decât interesele, deloc neglijabile, ale acestei lumi trecătoare.

Recent, țara noastră a fost vizitată de Alexandru Șafran, rabinul-șef al Genevei. Eminența Sa, originar din România, a fost conducătorul spiritual al comunității evreiești din România în perioada celui de al doilea război mondial, adică tocmai în perioada în care românilor li se pune în sarcină participarea la genocidul împotriva evreilor.

Din alocuțiunea ținută în fața Senatului, dincolo de aprecierile măgulitoare la adresa poporului nostru, căruia îi scoate în evidență "spiritul de toleranță și înțelegere", reținem următoarea

frază (care ar fi trebuit înscrisă pe Memorialul Holocaustului în locul cifrei de 400.000 de evrei despre care se pretinde că ar fi fost exterminați în România): *"România, din punct de vedere al deportărilor evreilor în Polonia, se situează în rândul puținelor țări europene cotropite de naziști care nu și-au trimis copiii să moară la Auschwitz".*

Cuvinte cu o grea încărcătură de adevăr, pe care ne sfiim să le comentăm. Ele au darul să restabilească adevărul despre controversata perioadă a istoriei României sub dictatura antonesciană, cu o putere de convingere superioară oricăror concluzii bazate pe declarații date cu rea-credință, cifre statistice măsluite, sau investigații conduse tendențios, așa cum au fost făcute toate investigațiile întreprinse de forurile iudaice după terminarea celui de al doilea război mondial.

23 august 1944, urmat de ocuparea României de Armata Roșie, a schimbat esențial raporturile de până atunci dintre români și evrei, prin introducerea unei noi dimensiuni în structura acestor raporturi: **comunismul.**

Dacă în 1916, după ocuparea unei părți din țară de către germani, evreii, cu rare excepții, s-au pus în slujba trupelor străine de ocupație, îndeplinind funcții mărunte de trepăduși și informatori pe lângă comandaturile germane, după 23 August 1944, ei au participat activ la procesul de *comunizare* a României. O participare care nu trebuie să surprindă, cunoscând faptul că paternitatea tuturor formelor de socialism aparține, în exclusivitate, evreilor. Evreii au inventat, prin Marx, și forma lui evoluată, aceea de "socialism științific", creându-i ca temei teoretic o concepție filozofică proprie, încropită artificial din materialismul lui Feuerbach și dialectica hegeliană, filozofie denumită "materialismul dialectic și istoric" - un hibrid de o valore îndoielnică, pe care inteligheanția europeană de stânga l-a ridicat la rangul de "evanghelie" a secolului XX. Semn de degenerescență spirituală care explică multe dintre

convulsiile care au tulburat echilibrul politic, economic, social și mai ales *moral* al lumii din ultimul timp. Și tot evreii au fost aceia care au transpus această filozofie aberantă în forme politice reale, prin intermediul partidelor social-democrate și socialiste, dar mai ales prin partidele comuniste, care au aplicat preceptele marxiste până la ultima consecință, proces ajuns la suprema împlinire prin crearea Uniunii Sovietice.

Până la cel de al doilea război mondial, cine dorea să afle adevărul despre "socialismul real", înfăptuit în URSS, avea la îndemână, pentru documentare, suficiente izvoare. (La noi, datorită studiilor publicate de către Dr. N. C. Paulescu, profesor la Facultatea de Medicină din București, încă din anul 1921 erau dezvăluite ororile săvârșite de bolșevici dincolo de Nistru). Cât privește identitatea etnică a autorilor acestor orori, nu mai constituie nici un secret, pentru cei care nu suferă de fobia adevărului, că cei care au organizat, condus și chiar executat crimele în proaspăt înființatul stat comunist au fost, într-o copleșitoare majoritate, evrei.

Din păcate, odată cu trecerea timpului, românii au încetat să mai fie oripilați de ceea ce se petrecea, sub ochii lor, dincolo de Nistru. O stare de spirit inculcată populației românești prin presa evreiască ("Presa din Sărindar", denumită astfel după strada din centrul Capitalei unde își aveau sediile cele trei mari cotidiene evreiești: *Adevărul*, *Dimineața* și *Lupta*, precum și săptămânalele anexă, avându-i ca proprietari, directori și redactori pe I. Rosenthal, C. Graur-Brauer, E. Fagure și A. Honigman). În paginile acestor publicații, comuniștii și susținătorii lor, în majoritate alogeni, au putut să propage nestingheriți ideologia marxistă, prezentând-o în ambalajul atrăgător al umanitarismului antifascist. La această flagrantă agresiune împotriva neamului românesc s-a asociat, fie din naivitate, fie din inconștiență, un numeros contingent de intelectuali cu vederi de stânga, "socialiști de salon", care luând exemplu de la confrații lor din Occident, cu precădere din Franța,

(Parisul era încă "Oraşul-lumină", iar valorile lui culturale, inclusiv implicaţiile politice, trebuiau transplantate şi pe malurile Dâmboviţei), reţineau din ideologia marxistă numai promisiunea despre înfăptuirea, într-un viitor nedefinit, a "paradisului roşu", omiţând însă să ia act de crimele săvârşite în numele "luptei de clasă", "purgatoriu" însângerat premergător, în mod obligatoriu, intrării în "raiul comunist".

Dar mult mai dăunătoare pentru starea de veghe, care ar fi trebuit să fie întreţinută în conştiinţa unui popor ce avea în coasta sa ameninţarea mortală a colosului bolşevic, a fost politica externă a României în perioada dintre cele două războaie mondiale, când la conducerea Ministerului de Externe s-a aflat Nicolae Titulescu. Fidel convingerilor sale de stânga şi dependent de interesele internaţionale ale Francmasoneriei (al cărui membru, cu grad înalt, era), Nicolae Titulescu a imprimat politicii externe o orientare ostilă oricărei forme de naţionalism, căruia îi contrapunea apropierea de Uniunea Sovietică, adică de monstrul care nu făcea nici un secret din intenţia de a ne desfiinţa ca naţiune, prin bolşevizare. Consecinţele acestei politici au fost nefaste pentru ţara noastră. Subordonând politica externă altor interese decât celor naţionale, la sfârşitul deceniului al IV-lea România s-a găsit la un pas de a dispărea de pe harta Europei.

Un prim eveniment internaţional care i-a trezit pe români din starea de indiferenţă în faţa primejdiei comuniste a fost izbucnirea războiului civil din Spania. Un război declanşat de comunism şi de evreimea internaţională, care, dincolo de obiectivele politice pe care le-a urmărit, a fost purtat nu numai împotriva poporului spaniol, dar mai ales împotriva credinţei sale şi a Dumnezeului creştinătăţii. O caracterizare edificatoare a comunismului din Spania, care a provocat izbucnirea războiului civil, este făcută în *Scrisoarea colectivă a episcopilor spanioli către cei din lumea întreagă, cu privire la Războiul din Spania*:

"Judecând excesele revoluţiei comuniste spaniole, se poate afirma că, în istoria popoarelor apusene, nu se întâlneşte nici un fenomen asemănător de sălbăticie colectivă. Hecatomba săvârşită de revoluţia comunistă a fost premeditată. Cu puţin timp înainte de izbucnirea revoluţiei, au sosit din Rusia 79 de agitatori specializaţi... Pentru înlăturarea persoanelor considerate duşmănoase revoluţiei se stabiliseră în prealabil «liste negre». În ele, pe primul loc figurau Episcopii... Cu toate că cifrele nu sunt încă definitive, putem socoti că aproape 20.000 de biserici au fost distruse sau prădate. Numărul preoţilor asasinaţi se ridică la aproape 16.000... Revoluţia aceasta a fost mai presus de toate crudă, masacrul a îmbrăcat forme de barbarie îngrozitoare... Revoluţia aceasta a fost barbară, ea a distrus operele unei civilizaţii seculare... Revoluţia aceasta a călcat cele mai elementare principii ale «drepturilor omului»... Revoluţia aceasta a fost esenţialmente antispaniolă. Opera de distrugere a fost întovărăşită de strigătele «Traiască Rusia!». Apologia personajelor străine, conducerea militară în mâinile şefilor ruşi, jertfirea naţiunii în folosul metecilor, imnul internaţional comunist, toate sunt dovezi ale noii orientări, contrare spiritului naţional şi sentimentului patriotic... Dar mai presus de orice, această revoluţie a fost anticreştină. Nu credem ca în istoria creştinismului, într-un răstimp de numai câteva săptămâni, să se mai fi produs o astfel de explozie de ură împotriva lui Iisus Christos şi a sfintei sale religii. Pustiirea atât de nelegiuită a fost confirmată de declaraţia făcută la Moscova de delegatul Roşilor spanioli trimis la congresul «celor fără Dumnezeu»: «Spania a întrecut cu mult opera Sovietelor, căci în Spania Biserica a fost total nimicită»".

Şi pentru ca imaginea apocaliptică oferită de războiul civil din Spania să fie completă, să mai cităm câteva pasaje din impresionantul poem-prefaţă scris de Paul Claudel pentru volumul *Prigoana religioasă în Spania*: "Unsprezece episcopi, şaisprezece mii de preoţi măcelăriţi şi nici o lepădare!... Trebuie făcut loc liber

pentru Marx şi pentru toate bibliile imbecilităţii şi urii!... Omoară, tovarăşe, distruge şi îmbată-te, fă dragoste, căci asta-i solidaritatea umană!... Aduceţi gazul! Să-l ardem şi pe Dumnezeu! Va fi cea mai frumoasă descotorosire!".

Evenimentele din Spania ar fi trebuit să fie un sever *memento* pentru noi, pentru români, care ne găseam în linia întâi în faţa unei posibile invazii sovietice. Cât priveşte adevărul despre identitatea "şefilor ruşi", a "metecilor" care jefuiau naţiunea, şi a delegatului "Roşilor", care a participat la "congresul celor fără Dumnezeu de la Moscova", unde a raportat patronilor săi că-şi îndeplinise misiunea ("în Spania Biserica a fost total nimicită"), aceştia erau cu toţii evrei. Ei plăteau creştinătăţii o poliţă veche de 2000 de ani, reînnoită de regii catolici spanioli, Ferdinand şi Isabela, care decretau, la 2 august 1492, că "nici un evreu nu are dreptul de a se mai afla pe pământul spaniol după miezul nopţii".

Printre "metecii" importanţi de care vorbeşte *Scrisoarea colectivă a episcopilor spanioli* s-a aflat şi o figură nu lipsită de legături cu România. Este vorba de evreul Valter Roman, pe adevăratul sau nume Ernst Neuländer (fiul rabinului de la Oradea şi tatăl lui Petre Roman, preşedintele Partidului Democrat şi actualul ministru de Externe al României), care, după ce a colindat întreaga Europă ca agent al Cominternului, a fost trimis de Moscova în Spania, pentru a lupta în cadrul brigăzilor internaţionale (adică în rândurile comuniştilor evrei sau filoevrei de pretutindeni), împotriva forţelor naţionaliste spaniole, conduse de generalul Franco. (În legătură cu "metecul" Ernst Neuländer *alias* Valter Roman, să mai amintim faptul că, după eşecul suferit de comunism în Spania, Moscova i-a încredinţat misiunea organizării unei divizii comuniste formate din prizonierii de război români aflaţi pe teritoriul URSS, Divizia "Horia, Cloşca şi Crişan". Această divizie urma ca, alături de cealaltă divizie trădătoare, Divizia "Tudor Vladimirescu", să constituie nucleul "Armatei poporului" într-o Românie comunistă.)

Curând, temerile în legătură cu spiritul agresiv al Rusiei bolşevice s-au adeverit. În iunie 1940, România a fost constrânsă ultimativ de Uniunea Sovietică să cedeze Basarabia, Bucovina de Nord şi Ţinutul Herţei. Politica externă a lui Nicolae Titulescu culegea roadele otrăvite. Regimul dictatorial condus de becisnicul rege Carol II accepta umilitoarele condiţii ale ultimatului sovietic, cedând fără luptă o bună bucată din trupul ţării. Armata română, trădată de regele ei, trebui să abandoneze poziţiile de pe Nistru, pentru a se regrupa pe Prut, devenit noul hotar răsăritean al României. Desfăşurarea retragerii ne-a arătat adevăratul chip al populaţiei evreieşti. La trecerea prin localităţi, evreii s-au dedat la acte de agresiune împotriva trupelor române în retragere. În rapoartele comandamentelor militare se puteau citi relatări asemenea acesteia: "Populaţia evreiască de pretutindeni a avut o atitudine ostilă şi de sfidare, batjocorind pe funcţionari, asasinând pe unii din ei, furând tezaurul instituţiilor statului... S-a atacat camionul cu tezaurul administraţiei Soroca, furându-se 157 milioane lei şi asasinându-se administratorul financiar. Avocatul Michel Flecsor din Soroca, conducând bandele de evrei, a ocupat poliţia şi primăria, unde s-au făcut percheziţii. Tot el i-a asasinat, în faţa statuii Generalului Poetaş, pe avocatul Murafa şi pe Eustatie Gabriel... Evreii din Chişinau au arborat drapele roşii, manifestând pe stradă şi barând străzile spre gară, pentru a nu permite refugierea funcţionarilor români; au ocupat, de asemenea, localurile instituţiilor, comisarii Pascal Nicolae, Mateescu Constantin, Severin şi Stol fiind executaţi de evrei în stradă... Ciocniri între populaţia evreiască şi refugiaţi şi trupe au avut loc la Ungheni în cursul nopţii, sunt şi victime. Au fost reţinuti de ruşi şeful staţiei CFR, precum şi ofiţeri... În oraşul Iaşi, populaţia evreiască, în majoritate simpatizantă comunistă, arată pe faţă bucuria vecinătăţii ruşilor pe Prut şi are o atitudine sfidătoare. Această atitudine nemulţumeşte populaţia românească, care vede o agravare a situaţiei în viitor."

Evaluând adevăratele dimensiuni ale tragediei cauzate de cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţei, în numărul din 6 iulie 1940 al ziarului său, *Neamul Românesc*, Nicolae Iorga publica articolul intitulat "De ce atâta ură?", pe care-l reproducem în întregime. Cu acest prilej, marele istoric rupe îndelungata distanţare faţă de problema evreiască şi faptele îl obligă să constate că evreii din era comunistă nu se deosebeau cu nimic de cei din *Istoria Evreilor în Ţările noastre*:

"Se adună şi cresc văzând cu ochii documentele şi materialele, actele oficiale şi declaraţiile luate sub jurământ.

Înalţi magistraţi şi bravi ofiţeri şi-au riscat viaţa ca să apere cu puterile lor retragerea şi exodul românilor, au văzut cu ochii lor nenumărate acte de sălbăticie, uciderea nevinovaţilor, lovituri cu pietre şi huiduieli.

Toate aceste gesturi infame şi criminale au fost comise de evreimea furioasă, ale cărei valuri de ură s-au dezlănţuit ca sub o comandă nevăzută.

De ce atâta ură?

Aşa ni se răsplăteşte bunăvoinţa şi toleranţa noastră. Am acceptat acapararea şi stăpânirea judaică multe decenii şi evreimea se răzbună în ceasurile grele pe care le trăim. Şi de nicăieri o dezavuare, o rupere vehementă şi publică de isprăvile bandelor ucigaşe de sectanţi sanguinari. Nebunia organizată împotriva noastră a cuprins târguri şi oraşe şi sate.

Fraţii noştri îşi părăseau copiii bolnavi, părinţii bătrâni, averi agonisite cu trudă... În nenorocirea lor ar fi avut nevoie de un cuvânt bun, măcar de o fărâmă de milă. Sprijin cald şi un cuvânt înţelegător, fie numai sentimental, ar fi fost primit cu recunoştinţă. Li s-au servit numai gloanţe, au fost sfârtecaţi cu topoarele, destui dintre ei şi-au dat sufletul.

Li s-au smuls hainele şi li s-au furat ce aveau cu dânşii, ca apoi să fie supuşi tratamentului hain şi vandalic. Românimea

aceasta, de o bunătate prostească faţă de musafiri şi jecmănitori, merita un tratament ceva mai omenesc din partea evreimii care se lăuda până mai ieri că are sentimente calde şi frăţeşti faţă de neamul nostru în nenorocire".

Explozia de ură şi violenţă împotriva românilor, care a caracterizat comportamentul evreilor din provinciile româneşti cedate Uniunii Sovietice în iunie 1940, este explicabilă dacă ţinem seama de sentimentele pe care "fiii lui Israel" le-au nutrit, în toate timpurile, faţă de popoarele în mijlocul cărora destinul lor istoric i-a obligat să trăiască. Rabbi Stephen Samuel Wise (născut în 1874 la Budapesta şi decedat în 1949 la New York, unul din autorii "Declaraţiei Balfour" din 1917, prin care a fost deschisă calea evreilor spre făurirea Statului Israel pe teritoriul Palestinei, şi întemeietorul Congresului Mondial Evreiesc) lămureşte tranşant problema relaţiilor dintre evrei şi popoarele în mijlocul cărora aceştia trăiesc, excluzând orice posibilitate de renunţare la identitatea etnico-religioasă prin asimilare în masa populaţiei majoritare. "Eu nu sunt cetăţean american de religie mozaică. Eu sunt evreu. Sunt american de 63 de ani, dar sunt evreu de 4000 de ani". O precizare lipsită de echivoc, prin care evreii din toată lumea se definesc, înainte de orice, ca fiind o "naţiune religioasă". "Poporul nostru nu este un popor decât din cauza Torei [legea religioasă]", întăreşte ideea de mai sus una dintre cele mai înalte autorităţi ale iudaismului, Rabbi Sa'adia Hagga'on (secolul X).

În această ipostază de "naţiune religioasă", conştientă de destinul ei *mesianic*, ca şi de necesitatea unui desăvârşit spirit de *unitate*, garantul împlinirii legământului sacru dintre Dumnezeu şi Avraam, trebuie privită evreimea din întreaga lume. O unitate care s-a afirmat ori de câte ori poporul evreu şi-a văzut ameninţată existenţa, aşa cum s-a întâmplat în veacul nostru, în preajma şi în timpul celui de al doilea război mondial, când persecuţia evreilor de către regimul naţional-socialist din Germania a pus în primejdie însăşi

ființa fizică a iudaismului. În fața acestei amenințări, deși fără statut formal de națiune, evreii au participat la război cu toată energia și cu toate resursele intelectuale, morale și materiale de care dispuneau. Conducerile politice ale Marilor Puteri din alianța comunisto-democrată (Uniunea Sovietică, Statele Unite, Anglia și Franța) erau deținute fie direct de evrei, fie de politicieni înfeudați iudaismului prin intermediul Francmasoneriei. Oamenii de știință evrei (mulți distinși cu Premiul Nobel) s-au pus, fără rezerve, în slujba efortului de război al "alianței antifasciste". Avuția lumii, aflate într-o proporție copleșitoare în mâna bancherilor evrei, a fost folosită pentru a finanța cheltuielile necesitate de un război total, de lungă durată, știindu-se că, după obținerea victoriei, învinșii vor achita nota de plată întocmită de învingători, după rețeta galului Brennus: "*Vae victis!*". (Principalii beneficiari ai despăgubirilor de război sunt evreii, cărora germanii le plătesc de cincizeci de ani sume astronomice, prețul presupusului sânge vărsat de coreligionarii lor în *Șoah* – denumirea evreiască a holocaustului.)

Dar cea mai redutabilă armă a evreimii, în acțiunile desfășurate pentru a se afirma și a dobândi supremația mondială, a fost *comunismul*. Toți teoreticienii de bază ai comunismului, în frunte cu Karl Marx, au fost evrei. Și tot evrei au fost mai toți conducătorii politici care au transpus teoria comunistă în instituții de guvernare. O catagrafie completă a evreilor care, prin activitatea lor, au contribuit la amploarea luată de comunism, a fost inclusă în lucrarea intitulată, în versiunea germană, *Verschwörung gegen die Kirche* (*Conjurație împotriva Bisericii*), apărută pentru prima dată în august 1962, în versiune italiană. Autorii (un grup de teologi catolici care au semnat lucrarea cu pseudonimul "Maurice Pinay") au intenționat ca, prin documentatul studiu pe care l-au întocmit, să atragă atenția prelaților participanți la Conciliul Vatican II asupra primejdiei reprezentate de iudaismul mondial în plină ofensivă anticreștină, ca și de internaționalismul comunist ca instrument iudaic, pentru existența Bisericii Catolice.

Listele conținând numele personalităților comuniste care își desfășoară pretutindeni în lume activitatea propagandistică, așa cum au fost ele întocmite de "Maurice Pinay" și publicate în cartea semnată astfel, pun în evidență un fapt demn de remarcat: evreii angrenați în "conjurația" comunistă nu se prezintă în fața opiniei publice, în fața celor pe care caută să-i convertească la ideile marxiste, cu numele lor adevărat. Ei își ascund numele evreiești, la fel ca răufăcătorii care-și ascund chipul în spatele unei măști. Explicația acestei travestiri onomastice nu este greu de deslușit. Evreii știu, dintr-o îndelungată experiență, că populațiile în mijlocul cărora își desfășoară activitatea evită să stabilească legături cu ei, dând dovadă de suspiciune față de tot ce provine din surse evreiești. Pentru a ocoli acest gen de dificultăți, conducătorii evreimii internaționale îi îndeamnă pe coreligionarii lor să folosească nume false. Și, cu puține excepții, evreii comuniști, dar nu numai ei, s-au conformat recomandării superiorilor lor spirituali. Câteva exemple au darul să scoată în relief aptitudinile mimetice, în materie de onomastică, ale evreilor. Adevăratul nume al patriarhului comunismului , Karl Marx (evreu german), este Kissel Mordekay. Evreul rus Nuhăm Solomon Katz, urmărit de autoritățile țariste pentru activitate conspirativă socialistă, s-a refugiat în România, în anul 1875, unde se metamorfozează în Constantin Dobrogeanu-Gherea, devenind un activ propagandist al ideilor marxiste. Meritele sale, ca precursor al socialismului în România, au fost recunoscute de regimul comunist instaurat după 23 august 1944, iar "Academia R. P. R." l-a ales "membru de onoare *post-mortem*". Cazul Katz-Dobrogeanu este însă instructiv și din alt punct de vedere: manevrele onomastice ale evreilor. Fiul lui Katz-Dobrogeanu, Alexandru, își va pierde numele originar de Katz, actele de stare civilă consemnându-i identitatea doar prin pseudonimul tatălui. Ceea ce însă Alexandru Dobrogeanu-Gherea nu și-a schimbat a fost identitatea comunistă, devenind în 1924 membru în C. C. al P. C. R., participând la

acțiunile comuniste ilegale din perioada interbelică și, pentru a evita urmărirea penală pentru unele acte cu iz de terorism, refugiindu-se în Uniunea Sovietică, unde și-a sfârșit zilele. Un caz similar, în care un evreu devine român neaoș prin inginerie onomastică, fără să-și schimbe ADN-ul, este cazul Petre Roman. Ernst Neuländer, fiul rabinului din Oradea, își ia numele conspirativ Valter Roman, la adăpostul căruia participă la numeroase misiuni încredințate de Comintern. Fiul acestuia, Petre, abandonează patronimicul Neuländer și, folosind pseudonimul tatălui, își creează o identitate nouă, devenind Petre Roman. Cu acest nume fraudulos, conduce România ca prim-ministru în perioada 1990-1991 și, în pragul anului 2000, pentru "competență și merite patriotice deosebite", i se încredințează portofoliul Externelor.

Onomasticonul iudeo-comunist întocmit de "Maurice Pinay" impresionează atât prin aspectul *cantitativ* (numărul mare de evrei comuniști), dar mai ales prin aspectul *calitativ* (funcțiile înalte deținute de evrei în structurile statelor comuniste). În fața listelor cu evrei comuniști din *Conjurație împotriva Bisericii*, cititorul de bună-credință este constrâns de evidență să accepte ideea că comunismul este o creație evreiască și că, pretutindeni unde s-a instaurat, cei care l-au impus au fost evrei. Cu toate acestea, relația evreime-comunism este afectată de o inadvertență, de un paradox. Unul dintre principiile marxismului, cu autoritate de dogmă, este "ateismul". "Religia este opiu pentru popor", sună sentința rostită de Marx cu privire la religie. Or, dacă lucrurile stau așa, cum este cu putință ca reprezentanții unei comunități care se definește ca "națiune religioasă" să proclame ateismul ca normă de conduită în societatea pe care o conduc? Paradoxul este însă numai aparent. În primul rând, principiul ateismului are valabilitate doar pentru "uz extern", nu și pentru "uz intern". El se aplică numai "gentililor", nu și evreilor. Toți comuniștii feroci, când au intuit că sistemul pe care l-au creat nu este veșnic, au emigrat în *Ereț Israel*,

unde, odată ajunși, înainte de a intra într-o sinagogă, și-au scuturat de pe încălțări praful reminiscențelor comuniste. În al doilea rând, înțelesul iudaic al ateismului este cel de *anticreștinism*. Subminând Biserica lui Hristos, sub pretextul că îndeplinesc unul dintre comandamentele marxiste (ateismul), comuniștii evrei au contribuit la lupta pe care iudaismul o poartă de două mii de ani împotriva principalului său dușman, religia creștină. Cât privește poziția și rolul îndeplinit de comuniștii neevrei, comuniștii racolați din rândul "gentililor" creștini (sub aspect cantitativ, îngrijorător de numeroși), aceștia greșesc grav de două ori. Întâi greșesc față de credința strămoșească în care s-au născut, pe care o repudiază pentru a fi în pas cu ideologia marxistă, și apoi greșesc față de neamul căruia îi aparțin, acordând preponderență internaționalismului de factură comunistă în dauna atașamentului față de națiunea care le definește identitatea.

În evoluția procesului de afirmare a iudaismului, comunismul a constituit numai o etapă, cu unele similitudini în trecut. În secolul XVI, Rabbi Löwe Juda Ben Bezalel din Praga, creează din lut, prin magie și mistica numerelor, un uriaș înzestrat cu puteri excepționale, *Golemul*, menirea sa fiind să-i apere pe evrei de persecutorii lor. După un timp, însă, creatura s-a răzvrătit împotriva celui care a creat-o, refuzând să-i mai asculte ordinele. Confruntat cu actele de nesupunere ale Golemului, Rabbi Löwe i-a luat puterile și l-a transformat într-o grămadă de lut – lutul din care fusese creat.

La sfârșitul celui de al doilea război mondial, în euforia provocată de victorie, rușii sovietici și-au închipuit că ei sunt învingătorii. Cuceririle teritoriale și sovietizarea unei bune părți din Europa le-au alimentat iluzia că ei au câștigat războiul. O gravă eroare. Au uitat că și Uniunea Sovietică este o creatură, un Golem – creatura iudaismului. Și, în ciuda aparențelor oferite de câmpurile de luptă, victoria nu a fost repurtată nici de ruși, nici de aliații occidentali, ci de evrei. *Evreii* au provocat războiul, *ei* l-au întreținut

și *ei* l-au câștigat. Ce consecințe grave a avut această înțelegere eronată a realității, se știe. În timp ce Occidentul a acceptat realitatea și a făcut act de supunere în fața iudaismului, comunismul sovietic nu a acceptat situația, și-a închipuit că are identitate proprie și că poate să obțină pe cont propriu supremația mondială.

În această situație, ca și în cazul Golemului de la Praga, creatorii comunismului au inițiat un proces complex prin care monstrul sovietic să fie transformat în grămada de lut din care a fost creat. Fiind însă vorba de un imperiu dotat cu un uriaș potențial militar, procesul de anihilare a colosului sovietic și a sateliților săi a fost anevoios. O primă consecință a divorțului dintre iudaism și creatura sa, Uniunea Sovietică, a fost izbucnirea unui conflict, parțial ideologic, parțial economic, cu Occidentul. Un conflict care a durat o jumătate de veac și pe care istoria contemporană l-a înregistrat sub denumirea de "războiul rece". În acest răstimp, comunismul sovietic, lipsit de sprijinul iudaic, a suferit o profundă alterare a fondului său ideologic. Internaționalismul (care constituise una dintre trăsăturile definitorii ale comunismului până la cel de al doilea război mondial) s-a transformat în Rusia în "mândrie națională", iar raporturile cu aliații săi din Pactul de la Varșovia, până atunci "frățești", s-au transformat în "doctrina suveranității limitate". Aceste modificări de substanță ale comunismului originar au avut drept urmare apariția unui hibrid ideologic, "național-comunismul". Și în timp ce internaționalismul comunist, așa cum a fost gândit de clasicii marxismului, degenerează în național-comunism, evreii inventează un substitut, o nouă formă de internaționalism, "mondialismul" sau "globalismul", care preia de la marxismul originar cele două obiective majore: *desființarea națiunilor* ca entități ontologice, prin amalgamarea lor într-un creuzet supranațional (asemănător *melting-pot*-ului în care a fost făurită "națiunea" americană) și *subminarea Bisericii creștine* prin ecumenism, ofensiva sectelor și apropierea de iudaism, prin

acțiuni menite să transforme creștinismul apostolic în "iudeo-creștinism" ("Evreii sunt frații noștri, și anume frații noștri mai mari", declara Papa Ioan Paul II în aprilie 1984, în Sinagoga de la Roma) .

Distanțarea evreimii de comunism nu a fost însă un proces desfășurat fără să ridice o serie de întrebări stânjenitoare pentru autoritatea morală revendicată de iudaism în calitate de victimă a *Șoah*-ului. Dezvăluirile lui Aleksandr Soljenițîn despre "Arhipelagul Gulag", ale lui Jean Pasqualini despre închisorile din China și ale lui Pin Yathy despre genocidul din Cambodgia, au atras atenția Occidentului asupra ororilor petrecute în lumea comunistă, provocând la vremea apariției lor o stare de tulburare în conștiințele multor oameni din lumea liberă. Conjunctura în care s-au produs aceste dezvăluiri nu a fost însă favorabilă unor reacțiuni pe măsura gravității faptelor relatate. Comunismul dispunea de largi enclave în țările occidentale (partide comuniste cu un număr mare de membri). Intelighenția apuseană era încă fascinată de ideologia marxistă, în care vedea o continuare a ideilor lui Platon, Thomas Morus, dar mai ales a filozofiei "Secolului Luminilor", considerând că bolșevismul rusesc era împlinirea concepției voltairiene și a Revoluției franceze.

Problema caracterului criminal al comunismului a revenit însă în actualitate odată cu publicarea în Franța, în noiembrie 1997, la Editura Robert Laffont, a lucrării *Le livre noir du communisme - Crimes, terreur, répression* (*Cartea neagră a comunismului - Crime, teroare, represiune*). Acest bilanț al ororilor săvârșite de regimurile comuniste, întocmit cu rigoare științifică de istorici de prestigiu (cu orientare de stânga), respectiv Stéphane Courtois, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Andrzej Paczkowski, Karel Bartosek și Jean-Louis Margolin, a provocat un adevărat cutremur ideologic în rândurile stângii europene și totodată a lezat prestigiul iudaismului, cunoscut fiind faptul că teoreticienii comunismului,

cât şi cei care l-au pus în practică, au fost, cu nesemnificative excepţii, evrei.

Tentativa teoreticienilor contemporani, confruntaţi cu dovezile de necontestat despre ororile comunismului, de a găsi o cale de ieşire din cleştele evidenţei, este la fel de condamnabilă ca şi crimele pe care încearcă să le justifice. Iată cum caracterizează Alain Besançon această tentativă în cartea sa *Nenorocirea secolului - Despre comunism, nazism, şi unicitatea "Şoah"-lui* (tradusă din franceză de Mona Antohi şi publicată în 1999 de Editura Humanitas): "În discuţiile care au urmat apariţiei *Cărţii negre*, un editorialist al ziarului *L'Humanité* a declarat la televizor că cele 85 de milioane de morţi nu afectau cu nimic idealul comunist. Nu reprezentau decât o regretabilă rătăcire. După Auschwitz, a continuat el, nu mai poţi fi nazist; dar după lagărele sovietice, poţi rămâne comunist. Acest om, care vorbea cu sinceritate, nu-şi dădea câtuşi de puţin seama că tocmai formulase cea mai neiertătoare condamnare. Nu realiza că ideea comunistă pervertise într-atât principiul realităţii şi principiul moral, încât putea într-adevăr supravieţui celor 85 de milioane de cadavre, în vreme ce ideea nazistă se prăbuşise sub povara victimelor sale. Crezând că vorbeşte ca un om onest, idealist şi intransigent, rostise o frază monstruoasă. Comunismul este mai pervers decât nazismul, pentru că nu-i cere omului să facă în mod conştient pasul moral al criminalului şi pentru că se serveşte de spiritul de justiţie şi de bunătate, prezent pe întregul glob, ca să răspândească peste tot răul. Fiecare experienţă comunistă reîncepe cu inocenţă".

Pentru evrei, dezvăluirile din *Cartea neagră a comunismului* sunt cu mult mai dăunătoare. În primul rând, sub aspect *cantitativ*. Este greu să pui în cumpănă cele 85 de milioane de victime ale comunismului cu cele 6 milioane de victime ale nazismului. Dar pentru iudaism, mult mai gravă decât disproporţia cantitativă este pierderea caracterului de *unicitate* a *Şoah*-ului. În conştiinţa evreimii, *Şoah*-ul (distrugere, catastrofă), vrea să ne convingă Alain Besançon în capitolul "Unicitatea *Şoah*-ului" din cartea sa citată mai sus, are o semnificaţie metafizică, "cea a Slujitorului suferind din cartea lui Isaia, în care evreii văzuseră dintotdeauna chipul Israelului, iar creştinii - chipul lui Cristos. De acum înainte, analogia dintre cele două figuri era interpretată spre slava poporului ales. Mai mult, ea justifică unicitatea *Şoah*-ului prin luarea în considerare a unui singur criteriu, calitatea unică a victimei." Aşadar, masacrarea evreilor este unică, datorită "calităţii unice a victimei"! O afirmaţie care reaminteşte spusele lui Rabbi Şneor Zalman, pe care l-am citat în capitolul introductiv al acestui studiu: "Evreii sunt încununarea creaţiei, *goim*-ii sunt scursura ei".

Confruntaţi cu perspectiva de a fi implicaţi atât ca autori morali, cât şi ca executanţi, evreii au căutat o formulă de disociere nu numai de crimele comunismului, ci de comunism în totalitatea lui. Şi cum se pare că soluţiile paradoxale sunt specifice spiritului talmudic, aflăm din surse iudaice de prestigiu că toţi evreii care, într-o formă sau alta, au participat la afirmarea comunismului au fost "apostaţi" şi că acţiunile lor au avut caracter "antisemit"! Aşadar, începând cu Marx, toţi evreii membri ai partidelor comuniste au fost antisemiţi, antisemitismul lor avându-şi originea într-o trăsătură psihică, specifică acestui comportament paradoxal, pe care specialiştii o numesc "ura de sine"!

Problema "evreilor antisemiţi" este analizată cu temeinicie de Paul Johnson în lucrarea sa *O istorie a evreilor* (tradusă din limba engleză de Irina Horea şi publicată în 1999 de Editura Hasefer). În legătură cu Marx, Paul Johnson face următoarele observaţii: "Marx nu era un gânditor evreu, ci un gânditor antievreu. În aceasta constă paradoxul, care a avut o consecinţă tragic de importantă atât asupra istoriei revoluţiei marxiste, cât şi asupra desăvârşirii sale în Uniunea Sovietică şi în progeniturile acesteia. Rădăcinile antisemitismului lui Marx erau adânci. Această tradiţie

s-a continuat în două izvoare. Unul a fost acela al idealismului german, trecând prin Goethe, Fichte, Hegel şi Bauer, la fiecare dintre aceştia elementele antievreieşti devenind tot mai pronunţate. Celălalt era acela al socialismului francez... Într-o carte publicată în 1808, François Fourier identifica comerţul ca sursa răului în totalitatea sa, iar pe evrei cu încarnarea comerţului". În continuare, Paul Johnson îi descoperă printre maeştrii antisemiţi ai lui Marx pe Pierre-Joseph Proudhon, pentru care evreii erau o rasă "nesociabilă, încăpăţânată, infernală... duşmanul omenirii", şi pe Alphonse Toussenel, care edita publicaţia antisemită *Phalange*. Iar în concluzia diagnosticului pe care îl pune, Paul Johnson scrie: "De fapt, ar fi corect să spunem că teoria lui Marx despre comunism era produsul finit al antisemitismului său".

Aceeaşi temă a antisemitismului evreiesc, de data aceasta în contextul Revoluţiei ruse, este tratată de Richard Pipes în lucrarea *Scurtă istorie a revoluţiei ruse* (traducere din engleză de Cătălin Pârcălabu, publicată de Editura Humanitas în 1998). Autorul, evreu de origine, profesor la Universitatea Harvard, se străduieşte să disocieze de comunism marea masă a evreilor din Rusia, intrată în zodia bolşevică. Citând un intelectual evreu din epocă, Richard Pipes explică eroarea pe care o comit ruşii, dar nu numai ei, considerându-i pe evrei vinovaţi de ororile Revoluţiei bolşevice:

"Ruşii nu au mai văzut înainte evrei în poziţii cu autoritate: nici ca guvernatori, nici ca poliţişti, nici măcar ca funcţionari poştali... Acum evreul e la fiecare colţ şi la toate eşaloanele puterii... Rusul îl vede astăzi ca judecător şi executor. Îi întâlneşte pe evrei la fiecare pas - nu comunişti, ci oameni la fel de nenorociţi ca el, care totuşi dau ordine şi lucrează pentru regimul sovietic... Regimul ăsta, chiar dacă ar fi ieşit din străfundurile iadului, tot nu putea fi mai rău şi mai neruşinat. Mai e de mirare că rusul, după ce compară trecutul cu prezentul, ajunge la concluzia că regimul actual e evreiesc şi tocmai din pricina asta diabolic?".

Cineva trebuie să fie totuşi vinovat de acest "regim diabolic", şi Richard Pipes demască două figuri odioase ale Revoluţiei bolşevice ca prototipuri ale evreilor comunişti. "Troţki - satanicul Bronstein al antisemiţilor ruşi - reacţiona cu o furie nestăpânită la orice aluzie despre originea lui. Când o delegaţie evreiască aflată în vizită în Rusia i-a cerut să ajute nişte evrei în numele apartenenţei lor etnice, Troţki a replicat înfuriat: «Eu nu sunt evreu, ci internaţionalist!» Cu altă ocazie afirma că evreii nu-l interesau mai mult decât bulgarii. În toamna lui 1919, când evreii din Ucraina piereau cu miile în pogromuri, liderul bolşevic nu părea să aibă cunoştinţă de asta, cu toate că fusese la faţa locului. Un alt comunist evreu, Karl Radek, a mers până într-acolo încât să mărturisească unui jurnalist german că ar fi de dorit să extermine toţi evreii".

Transpunând cele două partituri dedicate antisemitismului practicat de evreii comunişti (Paul Johnson şi Richard Pipes) în registrul românesc, ar trebui să-i stigmatizăm ca antisemiţi notorii, de aceeaşi talie cu Troţki-Bronstein şi Radek-Sobelsohn, şi pe comuniştii noştri evrei, Ana Pauker, Chişinevschi - Broitman, Teohari Georgescu - Burăh Tescovici, Rădăceanu - Würzel, Avram Bunaciu - Abraham Gutman, ca să menţionăm numai câteva dintre numele agenţilor comunişti evrei inventariaţi de "Maurice Pinay" în *Conjuraţie împotriva Bisericii* (lista completă a fruntaşilor comunişti evrei din România este reprodusă în lucrarea lui Traian Romanescu, *Marea conspiraţie evreiască*, Bucureşti, 1997). Bineînţeles că astfel de inventare sunt departe de a fi exhaustive. Ele sunt numai vârful vizibil al aisbergului, dar românii care au supravieţuit celor cincizeci de ani de dictatură comunistă nu au uitat că realitatea de la noi nu s-a deosebit cu nimic de situaţia descrisă de intelectualul evreu rus citat de Richard Pipes: "Pe evrei îi întâlneai la fiecare colţ şi la toate eşaloanele puterii".

Odată cu degenerarea comunismului în "naţional-comunism", evreii nu şi-au mai găsit locul în societatea românească.

A urmat un proces masiv de emigrare şi evreii din România s-au împrăştiat în toate cele patru zări. Unii s-au oprit în Europa occidentală. Alţii au trecut peste mări şi ţări şi au ajuns în America şi Australia. Cei mai mulţi însă s-au stabilit în Israel, punând astfel capăt îndelungatei peregrinări începute când Avraam, urmând chemarea lui Dumnezeu, a pornit, împreună cu familia sa, din cetatea Ur, din sudul Mesopotamiei, spre Pământul Făgăduinţei.

Câţi evrei se mai găsesc astăzi în România, este greu de spus. Cifra de 17.000 ("cei mai mulţi oameni de vârsta a treia"), vehiculată oficial în preajma lui 1990, este puţin credibilă. În toate timpurile, comunităţile evreieşti şi-au tăinuit efectivele. Dar şi mai greu de spus este în ce măsură activitatea desfăşurată de evreii rămaşi în România nu contravine cumva intereselor noastre naţionale. Promisiunile de loialitate nu lipsesc, dar experienţa trecutului ne îndeamnă să fim prudenţi.

CUPRINS

Redactor:
Rãzvan Codrescu
Tehnoredactor:
Ligia Banea

Tiparul executat sub comanda nr. 41/2000,
la Imprimeria de Vest, Oradea,
str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105.
ROMÂNIA



Premiile FRONDE

1993: Ana Selejan,
Trădarea intelectualilor.

1994: Ioan Gavrilă-Ogoranul,
Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc.

1995: Marcel Petrişor,
Secretul fortului 13.

1996, 1997: Revista *Puncte Cardinale.*

1998, 1999: Călugărul Vasile,
Primatul papal şi mitul suveranităţii infailibile.

Publicarea unui studiu cu tema „Evreii în România“ îşi găseşte justificarea în constatarea că, cel puţin în trecut, acolo unde îşi afirma prezenţa fie şi numai un singur evreu, automat îşi făcea apariţia o „problemă evreiască“. Or cum în spaţiul etnic românesc au existat perioade în care prezenţa evreilor a atins cote neegalate în celelalte ţări europene, este firesc să fi existat o „problemă evreiască“ endemică, manifestată sub forma unor stări conflictuale, adeseori grave, între populaţia autohtonă românească şi evreii venetici.

În faţa acestor dezolante constatări, se impune cu necesitate întrebarea: Care este cauza duşmăniei de veacuri dintre evrei şi „gentili“, dar mai ales dintre evrei şi creştini? Adevăratul răspuns transcende însă istoria. El are caracter *metaistoric* şi rabinul. A. Cohen îl formulează fără echivoc: „Populaţia pământului poate fi împărţită între Israel şi celelalte naţiuni luate în bloc. Israel este poporul ales: dogmă capitală“.

Pentru omul de bun-simţ, preceptul *Ex nihilo nihil* („Din nimic, nimic“) este suficient să-l ferească de primejdia de a considera manifestările etichetate drept „antisemite“ ca răbufniri bezmetice, fără motivaţie, ale tuturor „celorlalte naţiuni luate în bloc“, împotriva lui „Israel“. În istorie, în măsura în care aceasta este o ştiinţă, evenimentele au cauze, iar datoria istoricului este să le scoată la iveală, explicând de ce faptele s-au produs într-un *anumit* fel.

Este poziţia pe care am adoptat-o în studiul de faţă.

Gabriel CONSTANTINESCU



2000